

Begroting 2017

Versie AB 9 november 2016

BEGROTING 2017

Aldus vastgesteld in de openbare vergadering van het algemeen bestuur van het waterschap Brabantse Delta van 9 november 2016.

De dijkgraaf

De secretaris-directeur

Mw ir. ing. C.P.M. Moonen

ir. H.T.C. van Stokkom

Documentnummer: 16IT43800

Barcode:

Waterschapsbegroting 2017 in één oogopslag

Waterschap Brabantse Delta zorgt voor veilige dijken en kades, zuivert rioolwater, verbetert en bewaakt de kwaliteit van het oppervlaktewater en regelt de hoogte van het water in Midden- en West-Brabant. In de jaarlijkse begroting staat wat het waterschap het komende jaar gaat doen, wat dat kost en wat dat betekent voor de belastingtarieven.

Uitvoering van de kerntaken

Veiligheid is prioriteit

Een verantwoorde schuldpositie

Acceptabele belastingtarieven

Accenten

De druk op de waterschappen is groot. Forse investeringen in een veilige delta worden gevraagd zonder de tarieven te verhogen en dit alles bij een 'houdbare' schuldenlast.

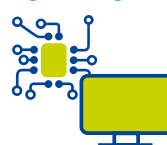
Klimaatveranderingen & verstedelijking

Nieuwe regelgeving

Complexere technieken & digitalisering

Risico's beheersen

Uitdagingen

Kerntaken

kosten
€121,7 mln

Droge voeten

Veilig wonen, werken en genieten dankzij **568** kilometer dijken, **227** gemalen en **17** sluizen en waterbergingsgebieden.

Schoon water

Gezonde natuur dankzij een goede waterkwaliteit. Schoon maken van rioolwater van huizen en bedrijven in **17** rioolwaterzuiveringen.

Voldoende water

Genieten van water dankzij het maaien en baggeren van **8.115** kilometer sloten, beken en rivieren. Zorgen dat het niet te droog is dankzij **1.752** stuwen.

Projecten

investeringen
€57 mln

Samen werken aan onze dijken

Waterschap Brabantse Delta verbetert de komende jaren ruim 70 kilometer dijken in West-Brabant. Dat doen we samen met de omgeving.

Sloten, oevers en dijken op orde

Vanwege waterveiligheid zijn er regels voor wonen en werken aan sloten, oevers en dijken. Het waterschap werkt de komende jaren aan het oplossen van oude overtredingen en het regelen van het grondgebruik.

Energiefabriek zuiveringen

Op rioolwaterzuiveringen worden energie en bioplastics gewonnen uit afvalwater.

Werkzaamheden 2017

Inkomsten

inkomsten
€121,7 mln

Belastingen

Iedereen die belang heeft bij het waterschap betaalt waterschapsbelasting.

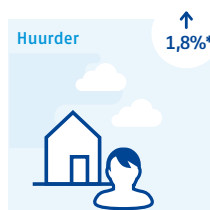
€117,6 mln

Reserves en bijdrage provincie

Reserves worden ingezet om tariefschommelingen tegen te gaan. Provincie Noord-Brabant levert een bijdrage voor het uitvoeren van vaarwegenbeheer.

€4,1 mln

Wat betekent dat voor de tarieven? Voorbeeldaanslagen:

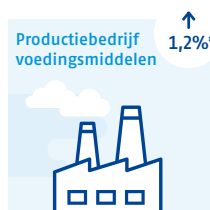
• Éénpersoonshuishouden
• Huurwoning

Waterschapslasten
€ 106,93

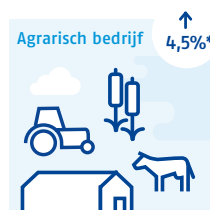
• Gezin met 2 kinderen
• WOZ-waarde € 200.000

Waterschapslasten:
€ 282,71

• 300 vervuilingseenheden
• WOZ-waarde: € 12 miljoen

Waterschapslasten:
€ 20.040,21

• 40 hectare
• 3 vervuilingseenheden
• WOZ-waarde: € 400.000

Waterschapslasten:
€ 2.282,78

*Stijging tov 2016

INHOUDSOPGAVE BEGROTING 2017

Hoofdstuk

Pagina

Waterschapsbegroting 2017 in één oogopslag	3
1. Nota Financieel Beheer	7 t/m 32
1.1 Inleiding, ontwikkelingen en speerpunten	7
1.1.1 Inleiding	7
1.1.2 Ontwikkelingen	7
1.1.3 Speerpunten Watersysteembeheer en Zuiveringsbeheer	11
1.2 Ontwikkelingen bedrijfsvoering	12
1.3 Gehanteerde financiële uitgangspunten	13
1.4 Verwachte resultaten exploitatie en investeringen 2017	15
1.4.1 Bedrijfsresultaat exploitatie 2017	15
1.4.2 Investerings 2017	16
1.5 Ontwikkeling van de tariefegalisatiereserves	16
1.6 Ontwikkeling van de overige reserves en voorzieningen	17
1.7 Incidentele baten en lasten	19
1.8 Kostentoerekening	20
1.9 Belastingtarieven	22
1.10 Risicoparagraaf	23
1.11 Overige aandachtspunten	25
1.12 Weerstandsvermogen	27
1.13 Financiering	29
1.14 Verbonden partijen	30
1.15 Wet HOF en EMU-saldo	31
1.16 Bijlagen	32
2. Programmaplannen	33 t/m 64
3. Begroting ingedeeld naar taken	65 t/m 68
3.1 Begroting 2017 Watersysteembeheer	65
3.2 Begroting 2017 Zuiveringsbeheer	67
3.3 Begroting 2017 Vaarwegenbeheer	68
4. Begroting naar kosten- en opbrengstensoorten	69 t/m 73
4.1 Overzicht van de begroting naar kosten- en opbrengstensoort	69
4.2 Verklaring verschillen per hoofdkosten en -opbrengstsoort	70
4.2.1 Belangrijkste verschillen kostensoorten t.o.v. 2016	70
4.2.2 Belangrijkste verschillen opbrengstensoorten t.o.v. 2016	71
4.2.3 Belangrijkste verschillen kostensoorten t.o.v. KN	72
4.2.4 Belangrijkste verschillen opbrengstensoorten t.o.v. KN	73
5. Verbonden partijen	74 t/m 86
Bijlagen	87 t/m 103
I Voorgenomen investeringen	87
II Staat van reserves en voorzieningen	89
III BBP-productenlijst	90
IV Staat van activa (gecomprimeerd)	93
V Staat van geldleningen (gecomprimeerd)	95
VI Principes kostentoerekening aan beheerproducten	96
VII Begroting Muskusrattenbestrijding	97

Hoofdstuk 1: Nota Financieel Beheer

§ 1.1 Inleiding, ontwikkelingen en speerpunten

§ 1.1.1 Inleiding

In maart 2015 hebben de waterschapsverkiezingen plaatsgevonden. Dit heeft geleid tot een nieuw gekozen algemeen bestuur en het Bestuursakkoord 'Onze koers'. Het akkoord vormt een belangrijke basis voor de koers van het waterschap en legt het accent op veiligheid, waterkwaliteit en watersysteembeheer tegen betaalbare lasten. Dat is een zoektocht naar de juiste balans tussen een goede uitvoering van onze taken, een verantwoorde schuldpositie en acceptabele tarieven. Met de Kadernota 2017-2026 is een belangrijke eerste stap gezet in het verduurzamen van het financieel beleid. Er zijn maatregelen genomen om de schuldpositie van het waterschap op termijn substantieel te verbeteren. Door de inzet van diverse financiële meevallers blijven de belastingtarieven acceptabel en de betrouwbare uitvoering van onze taken gehandhaafd. Tegelijkertijd is er veel vernieuwing in hoe het waterschap de streek benadert en hoe met partners samengewerkt wordt. Het waterschap nodigt burgers, bedrijven en organisaties uit om mee te denken en zelf met initiatieven te komen. Water is sterk verbonden met onze maatschappij en allerlei maatschappelijke ontwikkelingen raken daarmee ook het waterbeheer. Het waterschap wil nog meer over de grenzen van ons werk heen kijken en andere vormen van samenwerking aangaan. Participatie en cocreatie zijn nieuwe begrippen die invulling krijgen. Een intensievere samenwerking met diverse partners is nodig om op een effectieve en efficiënte wijze voldoende aan te sluiten bij de toekomstige behoeften.

Het waterschap is wettelijk verplicht om jaarlijks een meerjarenraming op te stellen die de koers en financiële kaders weergeeft. Het waterschap legt dit vast in de Kadernota met een tienjarige doorkijk. De Kadernota vormt, samen met het Bestuursakkoord 'Onze koers' en het nieuwe Waterbeheerplan, het belangrijkste kader stellende document voor de bestuursperiode.

De voorliggende Begroting 2017 is een nadere uitwerking van het eerste jaar uit de meerjarenraming van de Kadernota 2017-2026. De gehanteerde uitgangspunten en grondslagen uit de Kadernota zijn geactualiseerd op basis van voortschrijdend inzicht. Zo is de verwachte inflatie naar beneden bijgesteld. Hierdoor zijn de tarieven voor de watersysteemheffing ten opzichte van de Kadernota naar beneden bijgesteld. Uitzondering hierop is het tarief voor natuurterreinen, waar aanpassing van de grondslag als gevolg van een verschuiving in de toewijzing van percelen naar de categorieën, zorgt voor een stijging van het tarief ten opzichte van de Kadernota. Ondanks de forse investeringen in een veilige delta en de toenemende risico's blijft de lastenontwikkeling voor burgers en bedrijven voor de afgesproken voorbeeldprofielen binnen de gestelde norm van $2,5\% + \text{inflatie} = 4\%$.

Als algemene opmerking bij deze Begroting dient te worden gemeld dat door het afronden op duizendtallen mogelijk kleine afrondingsverschillen in de Begroting zitten.

Leeswijzer

In hoofdstuk 1 van deze Begroting zijn de ontwikkelingen, uitgangspunten, resultaten en risico's weergegeven en worden de financiën samengevat. Hoofdstuk 2 bevat de programmaplannen en geeft per programma inzicht in de (beleids)doelstellingen, de beoogde effecten en de wijze waarop gestreefd wordt die effecten te bereiken. Tevens zijn hier de netto lasten en prestatie indicatoren opgenomen. Hoofdstuk 3 geeft inzicht in de totale netto lasten en opbrengsten per taak, inclusief de benodigde inzet van reserves. In hoofdstuk 4 worden op hoofdkostensoortniveau de belangrijkste financiële afwijkingen ten opzichte van de Begroting 2016 toegelicht. Tenslotte worden in hoofdstuk 5 de ontwikkelingen bij de verbonden partijen weergegeven.

§ 1.1.2 Ontwikkelingen

Het herstel van de Nederlandse economie zet door

De wereldeconomie en wereldhandel groeien in 2016 en 2017 voorzichtig. De Nederlandse economie staat er weer beter voor. Toch blijft het herstel onzeker door onder meer de Brexit, de lage rentes en het ruime monetaire beleid in de EU en de VS. De economische vooruitzichten zijn gunstig, met een groei van 1,7% in zowel 2016 als 2017. Het overheidstekort daalt naar 1,1% van het bbp in 2016 en 0,7% in 2017. In 2021 wordt zelfs een positief EMU-saldo verwacht en een EMU-schuld die afneemt naar 52%¹.

¹ Bron: Macro Economische Verkenning 2017 – Centraal Planbureau

Waterbeheerplan 2016-2021

Met het Waterbeheerplan 2016-2021 en de Kadernota 2017-2026 zijn de diverse ontwikkelingen aangegeven die relevant zijn voor alle werkvelden van het waterschap. Het Waterbeheerplan kent vier hoofdthema's: "Risico's beheersen", "Duurzame ontwikkeling ondersteunen", "Maatschappelijk verantwoord en vernieuwend" en "Effectief en efficiënt werken". Per thema zijn specifieke doelen geformuleerd. Deze indeling in thema's is terug te zien in de programmaplannen (hoofdstuk 2) die over de uitvoering van de kerntaken gaan, met uitzondering van de Bedrijfsvoering vanwege een grote diversiteit aan onderwerpen en overlap op meerdere thema's. Binnen die thema's spelen diverse maatschappelijke ontwikkelingen, zoals de moderne overheid, klimaat en waterveiligheid en circulaire economie, zoals benoemd in de Kadernota 2017-2026 (pagina 15, tabel 3). Hoe het waterschap in 2017 inspeelt op die verschillende ontwikkelingen is weergegeven in de programmaplannen en samengevat in de volgende tabel.

Thema	Samenvatting activiteiten Waterbeheerplan 2017	Programma ²
Risico's beheersen		
Risico's beheersen conform bestaande afspraken.	Projectvoorbereiding verbetering regionale en primaire keringen Inventarisatie knelpunten in bemensing calamiteiten-organisatie.	2000
	Optimalisatie peilbeheer inclusief partiële herziening peilbesluiten.	1000/3000
	Verbetering capaciteit voor afnameverplichting rioolgemalen. Vermindering risico's op overschrijding lozingseisen Chaam. Verbetering veiligheidsrisico's.	4000
	Beheersen populatie muskusratten. Verbetering ARBO-eisen.	600-800
	Uitvoering project sloten, oevers en dijken op orde. Naleefgedrag van 90% voor alle werkvelden.	6500
	Tijdig verwerken van vergunningsaanvragen. Legaliseren acceptabele situaties uit project 'sloten, oevers en dijken op orde'. Beoordelen bedrijfswaterplannen.	6000
Duurzame ontwikkeling		
Robuust watersysteem en waterketen	Start 4 ^e toetsing primaire keringen. Nieuwe afspraken maken voor zoetwater en boven normatieve wateroverlast. Kader klimaatrobuuste herziening peilbesluiten. Nationale ambitie voor extra eisen aan rwzi's. Evaluatie aanpak diffuse bronnen.	1000 1000/4000 6500
	Realiseren van prestaties uit het Waterbeheerplan (natte natuurplek, beek en kreekherstel, ecologische verbindingzones). Uitvoeren 6 watersysteemanalyses.	3000
Verbetering ecologie en waterkwaliteit	Extra fosfaatverwijdering bij Kaatsheuvel en Rijen.	4000
	Meersporen aanpak medicijnresten.	4000/6000
Moderne overheid	Inspelen op nieuwe regelgeving zoals: • Omgevingswet, start met aanpassen lokale regels en implementeren van de landelijk vastgestelde kwaliteitscriteria voor toezicht en handhaving. • Natuurbeschermingswet: aanpassen interne onderhoudsrichtlijnen. • Aanbestedingsregels: aanpassing inkoopbeleid. • Nieuwe fiscale regels: procesoptimalisatie.	200-500/ 6000/6500 1000/3000 200-500 200-500
	Verbeteren informatie uitwisseling tussen samenwerkingspartners, met inachtneming van de beveiliging van informatie.	200-500, 1000/6000/ 6500/7000

² Korte omschrijving programma's: 1000 = Planvorming; 2000 = Keringen; 3000 = Watersystemen; 4000 = Zuiveringsbeheer; 5000 = Vaarwegen en havens; 6000 = Regulering; 6500 = Toezicht en handhaving; 7000 = Heffen en invordering; 8000 = Bestuur en externe communicatie; 9000 = Dekkingsmiddelen; 200/500 = Centraal management en concern control; 300/400 = Bedrijfsvoering; 600/800 = Ondersteuning Watersystemen: GEO en MRB

Thema	Samenvatting activiteiten Waterbeheerplan 2017	Programma
Maatschappelijk verantwoord en vernieuwend		
Participatie en gebiedsprocessen	8 participatieve, integrale gebiedsprocessen. Voortzetten dijkinspiratieteams bij regionale keringen. Realisatie waterdoelen door derden. Lokaal proefproject nieuwe sanitatie. Deltaprogramma Agrarisch waterbeheer.	1000 2000 3000 4000 6500
Waterbewuste gebruikers	Ontwikkeling toolbox samen met gemeenten. Uitvoering educatiebeleid.	1000 8000
Circulaire economie	Maaisel in kleine kringloop toepassen. Verkenning om bagger lokaal te verwerken. Vervolgstrategie productie bioplastics. Toekomstvisie duurzame slibeindverwerking (SNB).	3000 2000 4000
Energietransitie	Haalbaarheid energieneutrale rwzi nieuwveer. Ruimte bij rwzi's inzetten voor duurzame energiewinning. Energiebesparing bij gemalen. Vertalen pilots energietransitie naar een regionale energievisie.	4000 3000 1000
Effectief en efficiënt		
Samenwerken	Gezamenlijke plannen. Verkenning gezamenlijk investeringsprogramma waterketen. Maaibestekken met gemeenten. Winnend samenwerken. Netcentrisch werken.	1000 3000 200-500/ 4000
Asset management	Implementatie, gegevens op orde brengen.	2000/3000/ 4000/5000
Digitale overheid	Visie op procesautomatisering en zaakgericht werken een impuls geven. Visie op toekomstige ICT infrastructuur opstellen.	200-500

Toekomstige opgaven en maatregelen

Ondanks grote investeringen en verbeterde prestaties slagen de waterschappen er al jaren in de stijging van hun belastingen beperkt te houden. De druk op de waterschappen is groot. Forse investeringen in een veilige delta worden gevraagd zonder de tarieven te verhogen en dit alles bij een 'houdbare' schuldenlast. Bovendien lijken de risico's die de waterschappen lopen, steeds groter te worden. Het gaat dan om risico's die met de taakuitoefening verband houden, zoals klimaatveranderingen, steeds complexere technieken en een dichter bebouwde omgeving, maar ook om risico's op financieel terrein, zoals afhakende lozers van afvalwater en fluctuerende rentestanden.

Ook bij waterschap Brabantse Delta spelen deze ontwikkelingen. Het waterschap staat de komende jaren voor grote opgaven, waarvan de versterking van de regionale keringen, de bijdrage aan het hoogwaterbeschermingsprogramma en de renovatie van de afvalwaterleiding naar het Zeeuwse Bath. Dit alles om te zorgen voor een veilige leefomgeving. Tegelijkertijd wil het waterschap de tariefstijging beperkt houden en is er aandacht voor een gezonde schuldpositie en schuldquote. De financiële gevolgen voor 2017 zijn meegenomen in de voorliggende Begroting.

Bijdrage Hoogwaterbeschermingsprogramma

Vanaf 2011 betaalt het waterschap als gevolg van de Actie Storm en het Bestuursakkoord Water jaarlijks een bijdrage aan het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP). Bij de Kadernota 2014-2024 heeft het algemeen bestuur ervoor gekozen de bijdrage vanaf 2014 in vijf jaar af te schrijven. Op die manier blijft de rentelast op lange termijn beperkt. Voor 2017 bedraagt de bijdrage € 9 miljoen.

Regionale keringen

Regionale keringen moeten sinds 2009 voldoen aan een norm die hoort bij een waterstand die eenmaal per honderd jaar optreedt. In de periode daarvoor werd de minder strenge norm van eenmaal per vijftig jaar gehanteerd. Door de inzet van de waterberging op het Volkerak-Zoommeer is er in het westelijke deel van het beheergebied nog een aanvullende verbeteringsopgave. In totaal wordt circa 60 kilometer regionale kering versterkt tussen nu en 2023. De komende jaren is hier € 85 miljoen aan extra investeringen voor nodig. Voor 2017 is € 5,3 miljoen aan uitgaven opgenomen in de Begroting. De financiële consequenties voor 2018 en verder zijn verwerkt in de meerjarenraming van de Kadernota 2017-2026.

AWP

Het afvalwater van het westelijk deel van Noord-Brabant wordt gezuiverd op de rwzi Bath. De Afvalwater Persleiding (AWP) is een groot vertakt stelsel van afvalwaterpersleidingen dat tot doel heeft het afvalwater naar Bath te transporteren en vandaar gezuiverd af te voeren naar de Westerschelde. Het dateert van de jaren '70. De samenleving is sinds die tijd veranderd en daarmee ook de eisen aan de afvalwaterketen. Omdat er grootschalige investeringen nodig zijn aan het circa 40 jaar oude afvalwaterpersleidingsysteem is een strategische studie uitgevoerd, waarin diverse scenario's bekeken zijn. Het algemeen bestuur van juni 2014 heeft de keuze van die studie overgenomen: handhaving van de AWP, hetgeen verreweg de goedkoopste optie bleek. In die keuze is rekening gehouden met de instandhouding, uitbreiding en modernisering van de AWP. Om de beschikbaarheid en betrouwbaarheid van de installaties op peil te houden en waar nodig te verbeteren, zijn op een aantal locaties grote investeringen noodzakelijk. De komende jaren wordt daarom € 45 miljoen met een marge van 30% geïnvesteerd in de renovatie van de afvalwaterpersleiding van Moerdijk naar Bath. In de Begroting 2017 is € 2,6 miljoen aan uitgaven opgenomen.

Bezuinigingen

Om de geschetste ontwikkelingen het hoofd te kunnen bieden, de wettelijke taken van het waterschap naar behoren uit te voeren en de belastingtarieven niet te veel te laten stijgen, zijn de afgelopen jaren een aantal structurele bezuinigingsmaatregelen genomen. Door de ontwikkelingen en de maatregelen die zijn genomen in de reorganisatie 'Sterk in je werk' is de gestelde kostenbesparing van € 2 miljoen voor Winnend Samenwerken en de bezuiniging op overhead in 2015 ruimschoots gerealiseerd en daarmee ook verwerkt in deze Begroting.

Moderne en wendbare organisatie (Samen, Soepel, Sterk in je Werk)

De context waarin en waarbinnen het waterschap opereert is en blijft continue in beweging. Dit vraagt van de organisatie en de medewerkers van het waterschap dat zij hierop adequaat reageren en voorbereid zijn op de toekomst. Dit alles binnen de doelstelling onze taken uit te voeren tegen de laagst mogelijke integrale kostprijs. In 2016 is middels een reorganisatie gestart met de uitvoering van het organisatie ontwikkelprogramma Samen, Soepel, Sterk in je werk. Dit borduurt voort op het eerdere programma Sterk in je Werk en omvat aspecten als het stimuleren van de juiste (open dienstverlenende) houding en gedrag, het borgen van ontwikkelingen op het gebied van kwaliteit (risico)management en dienstverlening en doorontwikkeling van de ondersteunende processen. Dit betekent in 2017 extra uitgaven op diverse gebieden, welke in de voorliggende Begroting zijn verwerkt, ter voorbereiding op het structureel verlagen van de integrale kostprijs vanaf 2018.

Duurzaam Financieel Beleid

De grote opgaven voor de toekomst vragen om extra investeringen. Daarmee zouden de schulden van het waterschap en tarieven enorm toenemen. Daar heeft het waterschap op gereageerd door onder andere het financieel beleid te verduurzamen. Het waterschap wil zijn taken uitoefenen tegen een maatschappelijk aanvaardbare lastenontwikkeling, met een verantwoorde schuldpositie en een passend risicoprofiel. Het gaat dan om een gezonde balans tussen opgaven, schulden en tarieven. Bij de Kadernota 2017-2026 heeft het bestuur een belangrijke stap gezet om te komen tot een duurzaam financieel beleid en in het bijzonder het beperken van de schuldenlast. Op basis hiervan is het activabeleid op de volgende punten gewijzigd:

- De activeringsgrens wordt met ingang van 2017 verhoogd van € 50.000 naar € 250.000. Dit betekent dat investeringen <€ 250.000 direct ten laste van de exploitatie komen in het jaar waarin de uitgaven plaatsvinden.
- De rentekosten die tijdens de bouw/aanleg ontstaan, de bouwrente, wordt met ingang van 2017 niet meer bijgeschreven op de projecten en geactiveerd, maar komt rechtstreeks ten laste van de exploitatie.

In de voorliggende Begroting zijn de effecten van deze maatregelen van duurzaam financieel beleid verwerkt. De maatregelen leiden in eerste instantie tot een stijging van de lasten. Om deze extra lasten op te kunnen vangen zonder grote tariefstijgingen, is bij de Kadernota 2017-2026 besloten om (toekomstige) financiële meevallers apart te zetten in een bestemmingsreserve. Voor 2017 is rekening gehouden met een toevoeging van € 6,3 miljoen financiële meevallers aan de bestemmingsreserve. De extra lasten voor 2017 als gevolg van de maatregelen bedragen € 2,9 miljoen. Dit bedrag wordt onttrokken uit de reserve. Binnen de periode van de Kadernota 2017-2026 bereikt het waterschap met deze maatregelen een schuldreductie van € 26 miljoen en op de lange termijn (in 2042) zelfs een reductie van € 42 miljoen. Bovendien is er sprake van een structurele besparing op de rentekosten, doordat er minder geld geleend hoeft te worden.

Vennootschapsbelasting

De Wet modernisering vennootschapsbelastingplicht voor overheidsondernemingen is in werking getreden per 1 januari 2016. Overheden die winst behalen op activiteiten die concurreren met de markt moeten dan in principe vennootschapsbelasting betalen.

Het waterschap heeft haar inventarisatie afgerond. Bij het opmaken van deze Begroting kunnen echter nog geen uitspraken gedaan worden over het al of niet belast zijn van bepaalde activiteiten. Medio 2016 is er een verschil van inzicht ontstaan tussen de Unie van Waterschappen en de Belastingdienst. Over de uitkomsten kan pas iets gezegd worden wanneer de Belastingdienst haar standpunt heeft bepaald. De verwachting is dat de financiële gevolgen voor 2017 gering of zelfs nihil zullen zijn. De komende jaren kunnen de financiële gevolgen toenemen, al naar gelang de ontwikkelingen (denk bijvoorbeeld aan activiteiten als grondstofterugwinning). Indien hier meer duidelijkheid over is zullen de financiële gevolgen worden meegenomen in de Kadernota 2018-2027. Het implementatieproces is gericht op het doen van een eerste aangifte medio 2017 over het jaar 2016.

Kwijtschelding

Het waterschap hanteert een kwijtscheldingsnorm op 100% van de bijstandsnorm. Door wijziging van de Uitvoeringsregeling Invorderingswet 1990 is het sinds 1 april 2011 mogelijk kwijtschelding te verlenen aan natuurlijke personen die een bedrijf of zelfstandig beroep uitoefenen. Voorwaarde voor het verlenen van kwijtschelding aan deze kleine ondernemers is dat het niet om belastingen mag gaan die geheel of gedeeltelijk verband houden met de uitoefening van het bedrijf of beroep. Dit om concurrentievervalsing te voorkomen. Een kleine ondernemer kan dus alleen in aanmerking komen voor kwijtschelding van belastingen die met zijn woonruimte samenhangen (privé-belastingsschulden). Als kwijtschelding aan een kleine ondernemer wordt verleend, vindt dit (net als bij natuurlijke personen die geen onderneming drijven) plaats op basis van de betalingscapaciteit en het aanwezige vermogen.

Het waterschap heeft in het Bestuursakkoord opgenomen dat kleine ondernemers/zzp'ers vanaf 1 januari 2016 in aanmerking komen voor kwijtschelding. Uitgaande van een gemiddeld bedrag aan verleende kwijtschelding van € 210 (ingezetenenheffing en zuiveringsheffing) zullen de kosten van de kwijtschelding met ongeveer € 16.000 toenemen. Het gaat hier om een indicatief bedrag. Gezien het feit dat het aantal kleine ondernemers/zzp'ers de afgelopen jaren fors is toegenomen, is het mogelijk dat een groter aantal personen in aanmerking zal komen voor kwijtschelding. Ook door de gevolgen van de economische crisis komen er meer belastingplichtigen in aanmerking voor kwijtschelding. In de loop van 2017 zal er een onderzoek naar de effecten van versoering van het kwijtscheldingsbeleid uit 2012 worden uitgevoerd.

§ 1.1.3 Speerpunten Watersysteembeheer en Zuiveringsbeheer

Zowel bij zuiveringsbeheer als watersysteembeheer wordt in 2017 gewerkt aan de vier hoofddoelen van het Waterbeheerplan 2016-2021:

1. Risico's beheersen;
2. Effectief en efficiënt onderhoud;
3. Maatschappelijk verantwoord en vernieuwend;
4. Duurzame ontwikkeling.

Zuiveringsbeheer

Ad 1. Risico's beheersen door goed zuiveren is onze kerntaak. Er wordt ingezet op het voldoen aan alle gebieds- en individuele vergunningseisen van de 17 rioolwaterzuiveringsinstallaties (rwzi's). Omdat voor rwzi Chaam het risico op overschrijding van een vergunningsnorm (nalevingspercentage lozingseisen) het grootst is, wordt in 2017 een onderzoek gestart naar mogelijke maatregelen om dit risico te verkleinen.

Daarnaast wordt er beleid Zorgplicht ontwikkeld om voor situaties anders dan normaal bedrijf, zoals ten tijde van storingen, onderhoud, nieuwbouw of calamiteiten, duidelijk te maken welke hoeveelheid afvalwater moet worden gezuiverd. Vanuit de Verkeerstoren wordt naast de monitoring en bijsturing van de zuiveringsprestatie in 2017 ook het energieverbruik hier aan toegevoegd.

Ad 2. Op basis van de principes van asset management en lange termijn onderhoudsplanningen worden risico's beheerst. Hiervoor is effectief en efficiënt onderhoud, vervanging en projectmatig bouwen nodig. In 2017 wordt de nadruk gelegd op het programma Veiligheid en op het vergroten van de beschikbaarheid en betrouwbareheid.

Ad 3. Er blijft intensief, met steeds meer partijen, aan maatschappelijk optimale oplossingen gewerkt worden. Het programma Medicijnresten, antibioticaresistentie en drugsresten (microverontreinigingen) bevat een meer sporen aanpak. Een belangrijk onderdeel is het project Schone Maaswaterketen dat

samen met partners de doelmatigheid van een nieuwe techniek om medicijnresten op een rwzi te verwijderen onderzocht. En met gemeenten wordt onderzoek gedaan naar kleine decentrale systemen (nieuwe sanitatie).

Ad 4. Op het gebied van duurzame ontwikkeling werken we verder aan de Energiefabriek Nieuwveer, duurzame (thermofiele) vergisting Bath met systeemkeuze stikstofterugwinning, PHARIO (demonstratieproject bioplastics) fosfaatwinning (via SNB route) en een business case voor zonne- en windenergie op het terrein van Bath.

Watersysteembeheer

Ad1. Het beheersen van risico's vindt in alle programmaplannen van watersystemen plaats. Naast het verbeteren van primaire en regionale keringen vind ook een risico-inventarisatie plaats van leidingen in en nabij keringen. Voorbeelden zijn de projecten 'Verbeteren regionale keringen' en 'Verbetering Geertruidenberg Amertak'. Ook het door ontwikkelen van de verkeerstoren en het opstellen van een baggerprogramma valt onder het beheersen van risico's.

Ad2. Door het verder implementeren en ontwikkelen van asset management wordt ingestoken op een meer efficiënt en effectief onderhoud. Ook het gezamenlijk aanbesteden van maaibestekken met gemeenten draagt hieraan bij.

Ad3. Er wordt ingezet op het stimuleren van initiatieven burgers, ondernemers en organisaties ten behoeve van waterdoelen. Doel is om in contact met de omgeving, op een participatieve manier, in te spelen op de kansen en ontwikkelingen om zodoende samen het maatschappelijk belang te dienen.

Ad4. In 2017 wordt onder meer verder gewerkt aan het uitvoeren van watersysteemanalyses en het programmeren van inrichtingsmaatregelen. Ook wordt de visie op duurzaamheid uit het Waterbeheerplan vertaald naar wat dit concreet betekent voor de medewerkers.

§ 1.2 Ontwikkelingen bedrijfsvoering

Op het gebied van bedrijfsvoering wordt in 2017 onverminderd gestuurd op en geïnvesteerd in het op peil houden van een efficiënte en kwalitatief goede ondersteuning van de primaire processen. De programma's binnen bedrijfsvoering kenmerken zich door een grote diversiteit aan onderwerpen en aandachtsgebieden. Binnen deze diversiteit zullen in 2017 de volgende onderwerpen een nadrukkelijke focus hebben:

- Uitvoering van het organisatie ontwikkelprogramma Samen, Soepel, Sterk in je Werk;
- Uitvoering van het programma dienstverlening;
- Borging van de genomen maatregelen rondom de informatieveiligheid (BIWA);
- De verdere implementatie van procesmanagement en de bijhorende kwaliteitsnormen;
- Het informatiebeleid;
- De implementatie van nieuwe Europese aanbestedingsrichtlijnen;
- Het werken aan een uniforme inkooporganisatie voor de drie Brabantse waterschappen.
- Het voorbereiden van de organisatie op de omgevingswet;
- Op financieel gebied ligt een focus op een procesoptimalisatie en vereenvoudiging van de administratieve organisatie en de verdere uitwerking van horizontaal toezicht en vpb;
- De verdere implementatie van de participatiewet.

§ 1.3 Gehanteerde financiële uitgangspunten

Het waterschap houdt bij de berekening van kosten en opbrengsten in de Begroting rekening met toekomstige financiële ontwikkelingen die nu nog onzeker zijn. Hieronder staan de aannames die het waterschap als uitgangspunt heeft gekozen voor de Begroting 2017.

Kadernota 2017-2026

De Begroting 2017 is een nadere uitwerking van de eerste jaarschijf uit de meerjarenraming van de Kadernota 2017-2026.

Inflatie

In de Kadernota 2017-2026 is voor 2017 een inflatie opgenomen van 1,75%. De verwachting van het CPB en een aantal banken is dat de inflatie in 2017 laag blijft. Het CPB verwacht 1,0% en ABN AMRO verwacht 1,4%. In de Begroting 2017 hanteren we voorzichtigheidshalve een inflatiepercentage 2017 van 1,5%. Hiermee zit de voorgestelde inflatie 2017 aan de bovenkant van de marktvoorspellingen. Dit heeft te maken met de onzekere ontwikkeling van de olieprijs en de onrust op de financiële markten. De inflatieverwachting is hiermee met 0,25% naar beneden bijgesteld ten opzichte van de Kadernota 2017-2026.

Lastenontwikkeling

Het waterschap hanteert in de Begroting 2017 het volgende uitgangspunt voor de lastenontwikkeling: De maximale lastenstijging voor de voorbeeldprofielen van de huishoudens en bedrijven bedraagt 2,5% + inflatie. Voor 2017 betekent dit een maximale lastenstijging van 4%.

Personeelslasten

De uitgangspunten voor de personeelskostenbegroting zijn:

- De toegestane formatie van 477 fte;
- Een stijging van de salarislaster met 3%, gelijk aan de Kadernota 2017-2026: Voor 2017 is rekening gehouden met een loonkostenstijging als gevolg van cao-afspraken van 2%. De in juli 2015 getekende cao loopt tot 31 december 2016. De autonome loonstijging, het jaarlijkse opslagpercentage afhankelijk van de beoordelingen, bedraagt 1%.

Waardering en afschrijving van activa

Objecten met een meerjarig gebruiksnuut worden bij het waterschap geactiveerd en afgeschreven over de periode dat het nut van de investering optreedt. In het Waterschapsbesluit zijn wettelijke regels vastgelegd voor het waarderen, activeren en afschrijven van activa. Deze regelgeving is verder uitgewerkt in de beleidsnotitie "Waardering van afschrijving en activa" die tegelijkertijd met deze Begroting ter vaststelling aan het AB wordt aangeboden.

Activeren van personeelskosten

Voor zover eigen personeel een directe bijdrage levert aan projecten (tijdsbesteding projectgroepsleden) worden de kosten daarvan geactiveerd. Hierdoor ontstaat inzicht in de werkelijke kosten van een project. Aan personeelskosten wordt in 2017 in totaal € 7,5 miljoen geactiveerd.

Duurzaam financieel beleid

Bij de Kadernota 2017-2026 heeft het bestuur een eerste belangrijke stap gezet om te komen tot een duurzaam financieel beleid en in het bijzonder het beperken van de schuldenlast. Op basis hiervan is het activabeleid op een aantal punten gewijzigd. Deze zijn beschreven in § 1.1.2 Ontwikkelingen, onderdeel duurzaam financieel beleid (pagina 8).

Tegenraming op kapitaallasten

Overeenkomstig de geformuleerde uitgangspunten in het afschrijvingsbeleid is er een tegenraming opgenomen op nieuwe, opkomende kapitaallasten in 2017. De ervaring leert dat projecten vaak later starten dan gepland en een langere doorlooptijd kennen. De lasten in het eerste begrotingsjaar vallen daardoor vaak lager uit dan voorzien. Het waterschap vermindert de geraamde lasten die voortvloeien uit de investeringen dan ook standaard met 30% in het eerste jaar. In de aanloop naar de Kadernota 2018-2027 zal deze werkwijze worden geëvalueerd en mogelijk worden aangepast.

Financieringsbehoefte en rente nieuwe leningen

Voor de rentevisie en financieringsbehoefte van het waterschap wordt verwezen naar § 1.12 Financiering.

Energie

In 2017 wekt het waterschap ongeveer 37% van het totale energieverbruik (elektriciteit, warmte, aardgas en olie) zelf op.

Wat betreft elektriciteit voorziet het waterschap voor circa 30% in de eigen behoefte door middel van productie van biogas op rwzi's. De overige 70%, zo'n 33 miljoen kWh, dient ingekocht te worden. Voor 2017 is dit elektriciteitsvolume al volledig ingekocht. Het leveringsdeel (commodity) van de elektriciteitsprijs is 5,8% gedaald ten opzichte van 2016, en is voor de komende twee jaar stabiel. De netwerkkosten zullen stijgen met de inflatie. Daarom wordt verwacht dat de totaalprijs per kWh de komende jaren licht zal dalen.

Slibkosten

Sinds 1997 wordt het (ontwaterde) zuiveringsslib van waterschap Brabantse Delta verbrand in de slibverbrandingsinstallatie van de N.V. Slibverwerking Noord-Brabant (SNB) te Moerdijk. Voor het tarief is in deze Begroting uitgegaan van de conceptbegroting 2017 van SNB. Naast het aan SNB te betalen tarief bestaan de lasten uit de financieringslasten voor de installatie van SNB. De financiering is rechtstreeks door de aandeelhouders ter beschikking gesteld van de NV. De totale lasten zijn verwerkt op programma 4000 bouw en exploitatie zuiveringstechnische werken.

SNB is in 2007 een switch transactie aangegaan om het kredietrisico te spreiden op de door SNB aangehouden leasedepots ten behoeve van de sale-and-lease-back-transactie en de cross-border-lease-transactie. Bij een normaal verloop van de switch transactie wordt deze in september 2017 beëindigd, waarbij SNB de met deze transactie verbonden opbrengsten ontvangt. Deze opbrengsten staan ter beschikking van de oorspronkelijke aandeelhouders. Na verwachting zal in 2017 een besluit genomen worden door de algemene vergadering van aandeelhouders om deze gelden aan de oorspronkelijke aandeelhouders uit te keren. In de voorliggende begroting is rekening gehouden met een uitkering van € 5,6 miljoen en een toevoeging van het volledige bedrag aan de bestemmingsreserve 'duurzaam financieel beleid'.

Zuiveringsheffing en watersysteemheffing

De heffingen in deze Begroting zijn geraamd op basis van actuele inzichten in de ontwikkeling van de belastbare eenheden. Pas na enkele jaren wanneer alle aanslagen definitief zijn afgewikkeld blijkt de werkelijke definitieve opbrengst. Periodiek worden de ramingen bij de tussentijdse Managementletters en Jaarrekening bijgesteld op basis van voortschrijdend inzicht.

Exploitatieresultaten 2017

De gehanteerde beginsaldi 2017 van met name de egaliseringsreserves, kunnen worden beïnvloed door de definitieve exploitatieresultaten over 2016. Deze resultaten zijn zo nauwkeurig mogelijk ingeschat op basis van Managementletter 2016-3, waar voor 2016 een negatief resultaat van €783.000 wordt verwacht ten opzichte van de Begroting.

Bijdrage van de provincie Noord-Brabant in het kader van het vaarwegenbeheer

De bijdrage van de provincie in het kader van het vaarwegenbeheer is afgestemd op de voor 2017 verwachte netto lasten van de taak Vaarwegenbeheer. De provincie Noord-Brabant heeft het vaarwegenbeheer gedelegeerd aan het waterschap. De kosten komen voor 50% ten laste van het watersysteembeheer en 50% wordt door de Provincie betaald. De begrote bijdrage voor 2017 is € 1,42 miljoen.

Vaststellen subsidieplafond

Met ingang van 1 januari 2011 is de Subsidieverordening waterschap Brabantse Delta in werking getreden. Voor de subsidies genoemd in deze verordening stelt het waterschap jaarlijks in de Begroting een subsidieplafond vast. Hiermee is de subsidieverstreking voor het begrotingsjaar opengesteld. Het subsidieplafond voor de "Subsidie voor aanpak van emissies uit diffuse bronnen" (artikel 2.1 Subsidieverordening waterschap Brabantse Delta) is vastgesteld op € 36.000 totaal.

Besluit: Het AB besluit het subsidieplafond voor de "subsidie voor aanpak van emissies uit diffuse bronnen" voor 2017 vast te stellen op € 36.000 (conform artikel 2.1 van de Subsidieverordening waterschap Brabantse Delta)

§ 1.4 Verwachte resultaten exploitatie en investeringen 2017

§ 1.4.1 Bedrijfsresultaat exploitatie 2017

In de Kadernota 2017-2026 zijn de inhoudelijke en financiële kaders, inclusief de belastingtarieven, bepaald. De Begroting 2017 is een nadere uitwerking van de eerste jaarschijf van de meerjarenraming in de Kadernota 2017-2026. De uitgangspunten, netto lasten en grondslagen voor heffing zijn geactualiseerd op basis van voortschrijdend inzicht.

Verwacht bedrijfsresultaat 2017

Het verwachte bedrijfsresultaat van de voorliggende Begroting 2017 is € 981.000 negatief. Dit is inclusief de financiële meevallers waarvan bij de Kadernota 2017-2026 is afgesproken deze toe te voegen aan een bestemmingsreserve en in te zetten voor het nemen van maatregelen van duurzaam financieel beleid. Bij de resultaatbestemming worden deze financiële meevallers van in totaal € 6.328.000 dan ook toegevoegd aan de bestemmingsreserve 'duurzaam financieel beleid'.

Verwacht bedrijfsresultaat 2017 (bedragen x € 1.000)	Begroting 2016	Kadernota 2017	Begroting 2017
Totale bruto lasten ³	133.954	141.980	141.713
Totale baten (incl. bijdrage provincie N-B)	-131.467	-139.489	-139.143
Verwacht Jaarresultaat	+2.487	+2.491	+2.570
Onttrekking egaliseringsreserve CBL	-1.450	-1.589	-1.589
Verwacht Bedrijfsresultaat	+1.037	+902	+981

(+ = nadelig / - = voordelig)

Het resultaat van € 981.000 wordt als volgt gedekt:

Verwachte dekking bedrijfsresultaat 2017 (bedragen x € 1.000)	Kadernota 2017	Begroting 2017
Toevoeging financiële meevallers aan de bestemmingsreserve DFB	6.728	6.328
Onttrekking uit de egaliseringsreserve Watersysteembeheer	-2.412	-2.575
Onttrekking uit de egaliseringsreserve Zuiveringsbeheer	-2.308	-1.824
Onttrekking uit de bestemmingsreserve DFB	-2.910	-2.910
Totaal dekking resultaat	-902	-981

De Begroting 2017 resulteert in de volgende resultaten en dekking per taak:

Verwacht resultaat en dekking per taak (bedragen x € 1.000)	Water- systeem- beheer	Zuiverings- beheer	Vaarwegen- beheer	Totaal
Netto lasten	61.299	58.979	1.435	121.713
Opbrengst verontreinigingsheffing	-248			-248
Heffingen/omslagen	-58.778	-58.681		-117.459
Onttrekking egaliseringsreserve CBL	-747	-842		-1.589
Bijdrage Provincie			-1.435	-1.435
Resultaat per taak 2017	+1.526	-544	0	+981
Toevoeging bestemmingsreserve DFB (financiële meevallers) ⁴	+2.942	+3.386	0	+6.328
Onttrekking bestemmingsreserve DFB ⁴	-1.893	-1.017	0	-2.910
Onttrekking egaliseringsreserve	-2.575	-1.824	0	-4.399
Dekking resultaat per taak 2017	-1.526	+544	0	-981

³ Bruto lasten zijn de totale kosten van het waterschap. Netto lasten zijn de bruto lasten verminderd met de overige opbrengsten (niet zijnde belastingopbrengsten).

⁴ De toevoegingen en onttrekkingen aan de bestemmingsreserve DFB worden apart voorgelegd. Reserves ontstaan, worden gevoed, opgeheven of verminderd door aparte besluiten van het algemeen bestuur.

§ 1.4.2 Investerings 2017

Vanaf de Kadernota 2014-2024 wordt een systematiek gehanteerd voor het ramen van investeringen en kapitaallasten op basis van een vast investeringsvolume per jaar. Het gaat hierbij om het netto investeringsvolume, dus na aftrek van de bijdragen van derden, zoals subsidies.

Onderstaande tabel geeft het netto investeringsvolume per taak weer. Ten opzichte van de Kadernota 2017-2026 zijn er geen wijzigingen doorgevoerd. De gevolgen van de maatregelen van duurzaam financieel beleid, zijnde het verhogen van de activeringsgrens naar € 250.000 en het niet meer activeren van de bouwrente, waren reeds verwerkt in de Kadernota 2017-2026.

Investerings- Volumes x € 1.000	Zuiverings- beheer	Watersysteem beheer	Vaarwegen- beheer	Onder- steuning	Totaal
Begroting 2017	18.840	10.300	900	3.100	33.140

Boven op het vaste investeringsvolume komen nog de extra benodigde investeringen in de regionale keringen (€ 5,3 miljoen) en de jaarlijkse bijdrage aan het HWBP (€ 9 miljoen). Het totale investeringsvolume voor 2017 komt hiermee op € 47,4 miljoen.

Voor de Begroting 2017 zijn de investeringsvolumes nader uitgewerkt in individuele projecten. In het investeringsplan (IP) zijn de investeringen opgenomen waarvoor in 2017 uitvoeringskrediet wordt aangevraagd om de afgesproken doelstellingen te realiseren en de reguliere waterschapstaken uit te voeren. Gelijktijdig met de Begroting 2017 wordt het Investeringsplan 2017 en de Mandateringslijst instandhoudingsinvesteringen 2017 aangeboden. In het mandateringsbesluit van 3 december 2008 is geregeld dat de uitvoering van de instandhoudingsinvesteringen kleiner dan 3 miljoen per investering jaarlijks aan het dagelijks bestuur wordt gemandateerd. De kapitaallasten die voortvloeien uit de projecten van het investeringsplan zijn in de Begroting 2017 verwerkt. De voorgenomen investeringen voor de periode 2017-2026 en de bijbehorende kapitaallasten zijn in bijlage I in beeld gebracht.

§ 1.5 Ontwikkeling van de tariefegalisatiereserves

De tariefegalisatiereserves zijn bedoeld om grote schommelingen in het tarief op te vangen. Als deze reserves niet aanwezig zijn, moet het waterschap kostenontwikkelingen direct doorberekenen in de tarieven. De tariefegalisatiereserves kunnen groeien door positieve saldi van de Jaarrekening toe te voegen. Het waterschap heeft ervoor gekozen de egalisatiereserves in de Kadernota planperiode in te zetten voor demping van de tarieven.

Bij berekening van de egalisatiereserves voor de Begroting 2017 is rekening gehouden met de Jaarrekening 2015 en de inschatting van de bedrijfsresultaten over 2016 op grond van Managementletter 2016-3. De ontwikkeling van de tariefegalisatiereserves ziet er als volgt uit:

Tariefegalisatiereserves (x € 1.000)	Begroting 2017	
	Watersysteem beheer	Zuiverings- beheer
Verwachte stand per 31-12-2016 totale reserve⁵	12.790	12.852
Waarvan naar algemene/ calamiteiten reserve (1,2 x norm)	-1.199	-3.752
Waarvan bestemd voor duurzaam financieel beleid	-3.812	-600
Verwachte stand per 31-12-2016 tariefegalisatiereserves	7.779	8.499
Verwacht resultaat over 2017	-2.575	-1.824
Verwachte stand per 31-12-2017 tariefegalisatiereserves	5.204	6.675

⁵ Totale reserve weerstandsvermogen = algemene/calamiteitenreserves + bestemmingsreserve duurzaam financieel beleid + tariefegalisatiereserves.

§ 1.6 Ontwikkeling van de overige reserves en voorzieningen

Bestemmingsreserve duurzaam financieel beleid

In de Kadernota 2017-2026 heeft het waterschap beleid ontwikkeld ter verbetering van de schuldpositie. Er zijn duurzame maatregelen genomen om de groei van de schulden te beperken. Deze maatregelen leiden in eerste instantie tot een stijging van de lasten. Om deze extra lasten op te kunnen vangen zonder grote tariefstijgingen, is bij de Kadernota 2017-2026 besloten om (toekomstige) financiële meevallers apart te zetten in een bestemmingsreserve. Het verloop van de bestemmingsreserve duurzaam financieel beleid is als volgt:

Bestemmingsreserve duurzaam financieel beleid (bedragen x € 1.000)	Watersysteem- beheer	Zuiverings- beheer
Verwachte stand per 31-12-2016	3.812	600
Toevoegingen Begroting 2017:		
- Voordeel vrijval switch SNB	2.632	2.968
- Rentevoordeel herstructurering leningen 2017	310	418
Onttrekkingen Begroting 2017	-1.893	-1.017
Verwachte stand per 31-12-2017	4.862	2.969

Egalisatiereserves CBL

Egalisatiereserve CBL-HWB

In 1998 is een Cross Border Lease overeenkomst afgesloten voor 13 zuiveringsinstallaties en 2 effluentleidingen. Het netto voordeel dat behaald werd met deze transactie is opgenomen in de egalisatiereserve CBL-HWB. Uit deze reserve valt gedurende de looptijd van 19 jaar (laatste jaar 2017) jaarlijks op annuïteitenbasis een gelijk bedrag vrij. In 2017 gaat het om een bedrag van € 1,448 miljoen ten gunste van de taken zuivering (53%) en watersystemen (47%).

Egalisatiereserve CBL-SNB

In 1999 is door de Slibverwerking Noord-Brabant (SNB) een Cross Border Lease overeenkomst gesloten voor de slibverbrandingsinstallatie te Moerdijk. Het netto behaalde voordeel uit deze CBL-transactie ad. € 2,208 miljoen is opgenomen in de egalisatiereserve CBL-SNB. Uit deze egalisatiereserve valt met ingang van 2000 gedurende de looptijd van de lease (21 jaar) jaarlijks op annuïteitenbasis (5%) een gelijk bedrag vrij. In 2017 gaat het om een bedrag van € 142.000 ten gunste van de taak Zuiveringsbeheer.

Egalisatiereserves CBL (x € 1.000)	CBL-HWB	CBL-SNB
Stand per 31-12-2016	1.448	611
Onttrekkingen Begroting 2017	-1.448	-142
Stand per 31-12-2017	0	469

Voorzieningen

Voorzieningen zijn voornamelijk verplichtingen en risico's waarvan de omvang en/of tijdstip van nakoming niet exact te bepalen zijn, maar die wel redelijkerwijs zijn in te schatten. Waterschap Brabantse Delta heeft de volgende voorzieningen getroffen:

Voorzieningen (bedragen x € 1.000)	Voorzieningen arbeidsgelateerde verplichtingen				Voorziening onderhoud
	Soc. statuut prov.	Wachtgeld personeel	Wachtgeld leden DB	Pensioen leden DB	Zandfilter Efteling
Stand per 31-12-2016	800	213	344	2.176	96
Toevoegingen Begroting 2017					
- rente	16	4	11	72	
- dotaties				96	10
Onttrekkingen Begroting 2017					
- uit te keren	-129	-102	-55	-168	
- overige onttrekkingen			-24		
Stand per 31-12-2017	687	116	275	2.176	106

Voorziening uitvoering sociaal statuut provincie Noord-Brabant

Bij de overdracht van de muskusratten- en beverrattenbestrijding naar de waterschappen zijn door de provincie Noord-Brabant middelen beschikbaar gesteld voor de uitvoering van de regelingen van het Sociaal Statuut. In de vergadering van het algemeen bestuur van 9 december 2010 is besloten om de ontvangen vergoeding van € 1,7 miljoen te gebruiken voor de vorming van een voorziening. In de toekomst kunnen hieruit alle door de provincie toegezegde vergoedingen worden voldaan. In 2017 worden naar verwachting voor € 129.000 aan vergoedingen uitgekeerd uit deze voorziening.

Voorziening wachtgelden personeel

Voor de wachtgeldaanspraken van het personeel per ultimo 2017 is een voorziening gevormd die gewaardeerd is op de contante waarde van de verwachte aanspraken gerekend tegen een rente van 2%. De contante waarde van de betreffende aanspraken bedraagt per 31 december 2017 € 177.000.

Voorziening pensioenen leden dagelijks bestuur

Op grond van de Algemene Pensioenwet Politieke Ambtsdragers (APPA) hebben gewezen bestuurders en hun nabestaanden recht op pensioen ten laste van het waterschap. Een deel van de pensioenverplichtingen is ondergebracht bij een externe pensioenverzekeraar. Voor het andere deel is de voorziening op de balans gevormd, berekend op basis van erkende actuariële grondslagen.

Voorziening wachtgeld bestuurders

Naast het recht op bestuurderspensioen hebben gewezen bestuurders op basis van de Appa recht op een bestuurderswachtgeld ten laste van het waterschap. Hoeveel wachtgeldverplichtingen er na afloop van de zittingsduur ontstaan is afhankelijk van eventuele herbenoemingen als DB-lid. De snelheid en de mate waarin een wachtgeldgerechtigde vervangende inkomsten kan verwerven, bepalen vervolgens de hoogte en de duur van het uit te betalen wachtgeld.

Voorziening zandfilter

Per 1 juli 2012 is de overeenkomst voor het onderhoud van een zandfilter voor een periode van 10 jaar verlengd. Jaarlijks wordt een bedrag van € 10.000 aan waterschap Brabantse Delta betaald. Dit bedrag wordt toegevoegd aan de voorziening. De uitgaven van het groot onderhoud worden ten laste van de voorziening geboekt. Voor zover deze voorziening aan het einde van de looptijd (1 juli 2022) van de overeenkomst een batig saldo heeft, zal dit op dat moment worden terugbetaald. Het waterschap Brabantse Delta is over de voorziening geen rentevergoeding verschuldigd.

Voorziening Persoonsgebonden Basis Budget (PBB)

In de cao 2014-2016 voor de waterschappen is bepaald dat de medewerkers met ingang van 1 januari 2016 een Persoonsgebonden Basis Budget van € 5.000 beschikbaar hebben. Dit budget kan binnen vijf jaar besteed worden aan opleidingen en andere activiteiten benodigd voor persoonlijke ontwikkeling, loopbaan en vitaliteit. Jaarlijks houdt het waterschap in de begroting rekening met een bedrag van € 1.000 per medewerker. Indien aan het einde van het jaar het volledige begrote bedrag nog niet is uitgegeven wordt dit bedrag in deze voorziening gestort. Het bedrag voor 2016 is nog niet in te schatten en derhalve niet opgenomen in bovenstaande tabel.

§ 1.7 Incidentele baten en lasten

In deze begroting zijn incidentele baten en lasten opgenomen. Omdat deze de reguliere nettolasten kunnen vertekenen en tevens relevant zijn voor het beoordelen van de financiële positie zijn ze hieronder in beeld gebracht.

Bij de Kadernota 2017-2026 is afgesproken dat nog niet bestemde financiële meevallers worden opgenomen in de bestemmingsreserve 'duurzaam financieel beleid'. Tabel 5 op pagina 45 van de Kadernota toont de financiële meevallers die voor de planperiode 2017-2026 worden voorzien. Ondergenoemde vrijval van de switch SNB maakt hier onderdeel van uit en is derhalve in de voorliggende Begroting bij de verwachte resultaatbestemming verwerkt als toevoeging aan de bestemmingsreserve.

Begrotingspost	Bedrag x € 1.000	Omschrijving
Incidentele baten		
Switch SNB	-5.600	Betreft vrijval switchtransactie SNB
Project oneigenlijk grondgebruik - incidentele verkoop	-741	Betreft project Sloten, oevers en dijken op orde, onderdeel oneigenlijk grondgebruik. Doel is het beter regelen van het oneigenlijke grondgebruik door derden. Dit betekent indien mogelijk een vergoeding vragen, dan wel die gronden te verkopen. De opbrengsten worden ingezet als dekking van de projectkosten (zie onder incidentele lasten).
Verkoop onroerende zaken	-200	Betreft opbrengsten uit grondverkoop. Deze gronden worden niet actief verkocht, maar het betreft gronden die verkocht worden omdat het past binnen een project of omdat de grond 'over' is na afronding van een project.
Totaal	-6.541	Incidentele baten

Begrotingspost	Bedrag x € 1.000	Omschrijving
Incidentele lasten		
Wegwerken achterstanden keur (project SODO)	563	Budget in verband met het wegwerken van de achterstanden handhaving. Doel is te komen tot uniforme toepassing van de keur, het verlagen van het risico op watersystemen, het verlagen van de toepasbaarheid van precedent werking en het voorkomen van een verdere stijging van de onderhoudskosten. Het project is opgestart in 2013 en loopt tot en met 2018.
Oneigenlijk grondgebruik (project SODO)	379	Betreft het project Sloten, oevers en dijken op orde (onderdeel oneigenlijk grondgebruik). Het doel van het project is het beter regelen van het oneigenlijke grondgebruik door derden. Dit betekent indien mogelijk een vergoeding vragen, dan wel die gronden te verkopen.
Inhuur personeel	250	Budget benodigd om door te ontwikkelen naar een flexibele en wendbare organisatie. Het budget zorgt ervoor dat de dienstverlening niet in de knel loopt, ter overbrugging van de periode tussen realisatie reorganisatie en invulling vacatures die overblijven na plaatsing.
Archiefkosten	200	Betreft budget in verband met het in eigen beheer nemen van de overgedragen archieven van Waterschap Brabantse Delta en alle rechtsvoorgangers, behalve die van Land van Nassau (inhaalslag loopt t/m 2018).
Omgevingswet (diensten & advies)	163	2017 staat in het teken van voorbereiding en aanpassing van onder meer de eigen regelgeving vooruitlopend op de omgevingswet. Er wordt een projectleider aangesteld en een projectplan opgesteld.
Advieskosten	121	Betreft advieskosten ten behoeve van de 2 ^e koopoptie van de CBL-HWB.
Totaal	1.676	Incidentele lasten

§ 1.8 Kostentoerekening

Kostentoedelingsverordening

Op grond van de Waterschapswet dient de kostentoedelingsverordening één maal in de vijf jaar geheel te worden herzien op basis van een breed kostentoedelingsonderzoek. In september 2013 heeft het algemeen bestuur de kostentoedelingspercentages voor de begrotingsjaren 2014 tot en met 2018 vastgesteld. De verordening is goedgekeurd door Gedeputeerde Staten van de Provincie Noord-Brabant. De verdeling van de kosten van het Watersysteembeheer is voor 2014-2018 als volgt vastgesteld:

Categorie Watersysteembeheer	Verdeling 2014-2018
Ingezetenen	29,4%
Gebouwd	59,6%
Ongebouwd	10,8%
- Verharde openbare wegen	2,8%
- Overig ongebouwd	8,0%
Natuur	0,2%

Kwijtschelding en oninbaarheid

In de Begroting en de meerjarenraming wordt rekening gehouden met kwijtschelding en oninbaarheid van belastingen, wat resulteert in hogere belastingtarieven. De kwijtscheldingen hebben grotendeels betrekking op ingezetenen en huishoudens. Voor 2017 is rekening gehouden met een totale kwijtschelding € 2,9 miljoen. In dit bedrag is ook rekening gehouden met de uitbreiding van de kwijtschelding voor kleine ondernemers/zzp'ers (omvang: € 16.000 verdeeld over de ingezetenenheffing en de zuiveringsheffing).

De bedragen die samenhangen met oninbaarheid variëren van jaar tot jaar. De hoogte wordt met name beïnvloed door faillissementen van bedrijven. Voor 2017 is in totaal (voor huishoudens en bedrijven samen) rekening gehouden met € 850.000.

Voor 2017 is bij het Watersysteembeheer uitgegaan van 20.800 ingezetenen voor kwijtschelding en oninbaarheid. Bij de berekening van het zuiveringstarief is uitgegaan van 47.400 vervuilingseenheden voor kwijtschelding en oninbaarheid, verdeeld over huishoudens (43.400 vervuilingseenheden) en bedrijven (4.000 vervuilingseenheden).

Kwijtschelding (bedragen in €)	2017
Watersysteemheffing	
Ingezetenen ⁶	964.535
Gebouwd	18.455
Natuur	
Ongebouwd openbare wegen	
Overig ongebouwd	
Zuiveringsheffing	
Huishoudens	1.924.995
Kleine ondernemers/zzp'ers	11.866
Totaal kwijtschelding	2.919.852

Oninbaar (bedragen in €)	2017
Watersysteemheffing	
Ingezetenen	162.562
Gebouwd (incl. 24% bedrijven)	114.246
Natuur	320
Ongebouwd openbare wegen	
Overig ongebouwd	9.920
Zuiveringsheffing	
Huishoudens	363.903
Kleine ondernemers/zzp'ers	199.092
Totaal oninbaar	850.043

In de loop van 2017 zal een onderzoek naar de effecten van versoering van het kwijtscheldingsbeleid uit 2012 worden uitgevoerd.

⁶ Inclusief 0,5% kleine ondernemers/zzp'ers

Grondslagen tarief Watersysteembeheer

De tarieven voor het *Watersysteembeheer* zijn gebaseerd op het aantal inwoners (categorie 'ingezetenen'), de economische waarde (categorie 'gebouwd') en de belastbare hectaren (categorieën 'onbebouwd' en 'natuur'):

- *Ingezetenen* nemen 29,4% van de watersysteemheffing voor hun rekening. Dit aandeel hangt samen met de gemiddelde inwonersdichtheid (aantal inwoners per vierkante kilometer). Het waterschap gaat voor het begrotingsjaar uit van 340.000 ingezetenen. Naar verwachting zullen 20.800 ingezetenen geen heffing betalen, omdat zij in aanmerking komen voor kwijtschelding of omdat de aanslag oninbaar is.
- De heffing die de *categorie gebouwd* betaalt, hangt samen met de economische waarde van het gebouwde goed (WOZ-waarde). In het verleden ging het waterschap uit van een economische waarde van € 2.500 per eenheid. Met ingang van 1 januari 2009 is het tarief een vast percentage van de WOZ-waarde. Voor 2017 is dit percentage 0,0352%.
- De heffing die de *categorie onbebouwd* betaalt, hangt samen met de onbebouwde (agrarisch) hectares grond. Voor openbare wegen geldt een tariefdifferentiatie van 250%. Bij de Begroting 2017 is uitgegaan van 9.900 ha verharde openbare wegen en 93.455 ha. overig onbebouwd.
- *Natuur*: onder natuurterreinen worden onbebouwde onroerende zaken verstaan waarvan de inrichting en het beheer geheel of nagenoeg geheel duurzaam zijn afgestemd op het behoud of de ontwikkeling van natuur. Ook bossen en open wateren met een oppervlakte van ten minste één hectare behoren tot natuurterreinen. Bij de Begroting 2017 is uitgegaan van 29.500 hectare natuur.

Grondslagen tarief Zuiveringsheffing

Het tarief voor de Zuiveringsheffing hangt af van het aantal vervuilingseenheden:

Vervuilingseenheden Zuiveringsheffing	Huishoudens	Bedrijven	Kwijtschelding /oninbaar	Netto
Begroting 2017	817.500	342.563	-47.400	1.112.663

Verontreinigingsheffing

Belasting voor het bestrijden van kosten voor maatregelen tot het tegengaan en voorkomen van verontreiniging van het oppervlakte water als gevolg van het direct lozen vanuit woon/bedrijfsruimte op het oppervlaktewater. (begroting 2017 4.700 vervuilingseenheden)

§ 1.9 Belastingtarieven

De belastingtarieven voor 2017 blijven binnen de kaders van de Kadernota 2017-2026. Het tarief voor de zuiveringsheffing 2017 wordt gelijk gehouden aan het tarief voor de zuiveringsheffing 2016.

De tarieven voor de watersysteemheffing zijn ten opzichte van de Kadernota naar beneden bijgesteld. De inflatieverwachting 2017 is aangepast naar 1,5% (ten opzichte van 1,75% bij de kadernota). Hierdoor mogen de tarieven minder hard stijgen om binnen de afgesproken lastenstijging voor de voorbeeldprofielen te blijven. Uitzondering hierop is het tarief voor natuurterreinen, waar aanpassing van de grondslag als gevolg van een verschuiving in de toewijzing van percelen naar de categorieën, zorgt voor een stijging van het tarief ten opzichte van de Kadernota.

De belastingtarieven voor de watersysteemheffing en de zuiveringsheffing zijn hieronder weergegeven:

Heffing (bedragen in €)	Begroting 2016	Kadernota 2017	Begroting 2017
Watersysteemheffing			
- ingezetenen	52,34	54,37	54,19
- gebouwd (basis 2.500) ⁷	0,83	0,882	0,879
- natuur	3,52	3,87	4,00
- ongebouwd openbare wegen	165,68	173,97	173,60
- overig ongebouwd	47,34	49,71	49,60
Zuiveringsheffing/verontreinigingsheffing	52,74	52,74	52,74

Ondanks de forse investeringen in een veilige delta en de toenemende risico's wordt er vastgehouden aan een gematigde ontwikkeling van de lasten voor burgers en bedrijven: de afgesproken voorbeeldprofielen voor huishoudens en bedrijven blijven binnen de gestelde norm van 2,5% + inflatie = 4% lastenstijging.

De lastenontwikkeling neemt voor alle voorbeeldprofielen licht af ten opzichte van de kadernota, met uitzondering van natuurterreinen. Op basis van de bovenstaande belastingtarieven is de totale lastendruk per groep als volgt:

Voorbeeldaanslagen (bedragen in €)	Begroting 2016	Kadernota 2017	Begroting 2017	% 2017 t.o.v. 2016
Huishoudens				
Meerpersoons huishouden, huurwoning, 3 v.e.	€ 210,55	€ 212,59	€ 212,41	+0,9%
Eenpersoonshuishouden, huurwoning, 1 v.e.	€ 105,08	€ 107,11	€ 106,93	+1,8%
Meerpersoons huishouden, koopwoning, € 200.000, 3 v.e.	€ 276,97	€ 283,14	€ 282,71	+2,1%
Eenpersoons huishouden, koopwoning, € 200.000, 1 v.e.	€ 171,50	€ 177,66	€ 177,23	+3,3%
Bedrijven				
Natuurterreinen, 1000 ha	€ 3.517,43	€ 3.866,25	€ 3.999,46	+13,7%
Agrarisch bedrijf, € 400.000, 40 ha grond, 3 v.e.	€ 2.184,57	€ 2.287,59	€ 2.282,78	+4,5%
Gemeente, 600 ha wegen	€ 99.410,24	€ 104.384,63	€ 104.160,31	+4,8%
Groothandel, € 2.400.000, 7 v.e.	€ 1.166,19	€ 1.215,72	€ 1.212,84	+4,0%
Productiebedrijf voedingsmiddelen, € 12.000.000, 300 v.e.	€ 19.805,74	€ 20.054,69	€ 20.040,21	+1,2%

⁷ Met ingang van 1 januari 2009 is het tarief een vast percentage van de WOZ-waarde. Voor 2017 is het tarief bijgesteld van 0,0353% in de Kadernota naar 0,0352% in de voorliggende Begroting.

§ 1.10 Risicoparagraaf

In producten als het Bestuursprogramma, de Kadernota, de Begroting en Jaarrekening worden de belangrijkste risico's voor de bedrijfsvoering belicht. Ook de significante risico's ten aanzien van de verbonden partijen zijn hier opgenomen. Voor informatie omtrent risico's met betrekking tot verbonden partijen wordt tevens verwezen naar hoofdstuk 5.

Financiering watersysteendoelen

Bij het bepalen van de ambitieniveaus in het Waterbeheerplan is er bij diverse opgaven rekening gehouden met externe cofinanciering. Bij de vaststelling van het Waterbeheerplan was de cofinanciering vanuit de provincie nog onzeker. Inmiddels is de cofinanciering van de diverse maatregelen voldoende geborgd. In 2016 zijn nieuwe afspraken gemaakt voor de periode 2016-2021. Deze zijn vastgelegd in de Samenwerkingsovereenkomst Tot Uitvoering Waterdoelen (STUW). Deze afspraken gaan over de realisatie van vier prestaties: verdrogingsbestrijding, vispassages, beekherstel en waterberging. De cofinanciering van ecologische verbindingzones is geregeld via het Groenontwikkelingsfonds Brabant (GOB). Medio 2016 heeft de provincie ook een subsidieregeling vastgesteld voor maatregelen die bijdragen aan de doelen voor het Deltaprogramma Hoge Zandgronden en wordt er begin 2017 een POP-3 regeling opengesteld voor diverse waterkwaliteitsmaatregelen.

Cross Border Lease - waterschap Brabantse Delta

Een van de rechtsvoorgangers van Brabantse Delta, het Hoogheemraadschap van West-Brabant, heeft in het verleden leaseovereenkomsten gesloten voor de zuiveringsinstallaties. De SNB heeft een soortgelijke leaseovereenkomst gesloten voor de slibverbrandingsinstallatie. Het belangrijkste (theoretische) risico met betrekking tot de CBL-overeenkomsten hangt samen met de vraag of alle in de deal opgenomen installaties gedurende de totale looptijd van de overeenkomsten, 19 jaar (HWB) en 21 jaar (SNB), in bedrijf blijven. Wanneer dit niet het geval is, dient de investeerder gecompenseerd te worden voor het door hem gemiste voordeel. De omvang van deze compensatie is afhankelijk van welke installatie het betreft en het tijdstip waarop de overeenkomst wordt beëindigd. Het risico dat installaties vroegtijdig uit de overeenkomst moeten worden gehaald, beschouwt het waterschap met instemming van de accountant als een theoretisch risico. Zodra bekend is dat een installatie buiten bedrijf gesteld wordt, is alsnog een voorziening nodig voor de financiële consequenties. Vooralsnog is hiervan geen sprake.

Koopoptie

Contractueel is een koopoptie opgenomen waardoor de CBL beëindigt. Het DB heeft op 22 oktober 2013 ingestemd met het uitoefenen van de koopoptie voor de CBL van het waterschap. De eerste koopoptie, voor drie van de vijf trusts, is in 2015 geëffectueerd, waardoor 3/5e deel van de CBL beëindigd is. De voorbereidingen voor het uitoefenen van de tweede koopoptie worden in het najaar van 2016 getroffen, zodat gedurende 2017 de volledige CBL wordt beëindigd.

N.V. Slibverwerking Noord-Brabant (SNB)

Waterschap Brabantse Delta is voor 22,1% aandeelhouder in N.V. Slibverwerking Noord-Brabant (SNB). SNB verwerkt zuiveringsslib in een slibverbrandingsinstallatie (SVI). SNB is een naamloze vennootschap, wat inhoudt dat de aansprakelijkheid van de aandeelhouders in beginsel beperkt is tot hun verplichting om de door hen gehouden aandelen vol te storten.

VAMIL lease SNB

In 2011 heeft Waterschap Brabantse Delta de bestaande sale-and-lease-back transactie van SNB uit 1995 om fiscale redenen samen met drie andere aandeelhouders van SNB van de lessor overgenomen. Hierbij heeft Waterschap Brabantse Delta door vestiging van een opstalrecht als lessor voor 28% het eigendom verkregen van de gebouwen en installaties van SNB, maar exclusief terreinen. Hierbij is een fiscale eenheid voor de BTW gevormd om BTW betalingen op de leasetermijnen te vermijden. Indien de verwevenheid tussen aandeelhouders en SNB wijzigt, is het mogelijk dat de fiscale eenheid wordt opgeheven. Dan herleeft de BTW-plicht op de leasetermijnen, waardoor de exploitatiekosten bij SNB jaarlijks met € 1,4 miljoen toenemen.

Cross-border-lease (CBL) SNB

In 1999 is SNB een CBL transactie aangegaan. De terreinen, gebouwen en installaties zijn verhuurd aan een Amerikaanse investeerder voor een periode van 75 jaar. De investeerder heeft dezelfde activa terugverhuurd aan de vennootschap voor een periode van circa 22 jaar. De vennootschap heeft aan het einde van de termijn van de terughuur de optie om de verhuur af te kopen dan wel om een servicecontract aan te gaan. De voorwaarden en condities van genoemde opties zijn reeds nu vastgelegd en beschreven. In verband met de verplichtingen onder de CBL transactie is er een

recht van hypotheek gevestigd op de terreinen. Waterschap Brabantse Delta staat gedeeltelijk garant voor deze transactie tot een maximum van € 16,4 miljoen.

Switch Transaction SNB

Om het kredietrisico te spreiden op de door SNB aangehouden leasdepots ten behoeve van de sale-and-lease-back-transactie en de cross-border-lease-transactie is SNB in 2007 de Switch Transaction aangegaan met een totale omvang van € 270 miljoen. Hierbij is het kredietrisico op de leasdepots ingeruild voor een kredietrisico op een portfolio van circa 117 bedrijven. In de loop van de jaren zijn binnen de portfolio zes faillissementen opgetreden, die zijn opgevangen door de ingebouwde faillissementsbuffer welke hierdoor wel is afgenomen. De portfolio wordt actief beheerd door een gerenommeerde portfoliomanager. De transactie heeft een looptijd tot september 2017.

Bij beëindiging van de Switch Transaction in 2017 zijn partijen over en weer geen beëindigings-vergoeding verschuldigd. Uitsluitend een voortijdige beëindiging van de Switch Transaction leidt tot het betalen van een vergoeding door SNB aan de bank. Voortijdige beëindiging door SNB of de bank is slechts mogelijk als een van de partijen niet voldoet aan specifiek overeengekomen voorwaarden. SNB voldoet aan en verwacht ook te blijven voldoen aan deze voorwaarden. Per 31 december 2015 bedroeg de voortijdige beëindigingsvergoeding volgens opgave van de bank € 48,4 miljoen. Op basis van de meest recente cijfers bedraagt de vergoeding per 31 juli 2016 € 12,0 miljoen. SNB, noch haar aandeelhouders, zijn gehouden om gedurende de looptijd van de transactie bijstortingen te doen dan wel anderszins zekerheden aan de bank te verstrekken.

Ondanks deze afname van de faillissementsbuffer heeft SNB er alle vertrouwen in dat, uitzonderlijke negatieve macro-economische ontwikkelingen van grote omvang daargelaten, SNB niet wordt geconfronteerd met betalingen van vergoedingen onder de Switch Transaction. Dit vertrouwen is gebaseerd op diverse onafhankelijke risicobeoordelingen, de beheerresultaten van de portfoliomanager in de afgelopen jaren, het voldoen aan de voorwaarden van de bank en de steeds verder afnemende voortijdige beëindigingsvergoeding.

Afspraak met nieuwe aandeelhouders SNB

De oorspronkelijke aandeelhouders, waaronder ook Waterschap Brabantse Delta, hebben de aandeelhouders die na 1 januari 2009 aandeelhouder in SNB zijn geworden, gevrijwaard van enige aansprakelijkheid en schade inzake alle fiscale en financiële transacties die SNB vóór toetreding van de desbetreffende aandeelhouder is aangegaan, waaronder de genoemde leases en de Switch Transaction.

Onderbezetting SVI SNB

In de komende jaren wordt een afname van de slibproductie (circa 20%) verwacht op landelijk niveau en bij de aandeelhouders door de ombouw van zuiveringen tot energie- en grondstoffenfabrieken, waardoor een onderbezetting van de SVI dreigt. Onderbezetting van de SVI leidt tot hogere verwerkingskosten voor de aandeelhouders. Afhankelijk van de mate van onderbezetting kunnen deze kosten ten opzichte van het niveau 2015 oplopen met maximaal 45% als een algehele herbezetting uitblijft. In de afgelopen jaren heeft SNB nieuwe slibstromen kunnen acquireren waardoor de omvang van onderbezettingsrisico aanzienlijk is gedaald c.q. niet meer aanwezig is mochten de rendementen van de in aanbouw zijnde Energiefabrieken lager uitvallen.

Wet- en regelgeving

De positie van SNB is mede afhankelijk van bestaande wet- en regelgeving. Wijzigingen in situatie en/of wijzigingen in de wet- en regelgeving kunnen consequenties hebben voor de bedrijfsvoering. De belangrijke aandachtspunten hierbij zijn momenteel het voldoen aan EU aanbestedingsregels inzake de opdrachtverlenging van de aandeelhouders aan SNB en de vennootschapsbelastingplichtig per 1 januari 2016. Ten aanzien van het eerste punt zijn de aandeelhouders in overleg met SNB om een adequate oplossing te vinden. Ten aanzien van het tweede punt is SNB nog in overleg met de belastingdienst.

Gevolgen brand bij chemische fabriek Moerdijk

Het waterschap en de andere overheden hebben met Chemie Pack Nederland B.V. en de andere nog bestaande bedrijfsonderdelen van Chemie Pack een schikking getroffen. De waarde van de schikking bedraagt € 4,2 miljoen. Via een verdeelsleutel zal een nog nader te bepalen bedrag ten goede komen van het waterschap. In de Jaarrekening 2014 is op basis van de voorlopige verdeelsleutel een bedrag verwerkt van € 0,5 miljoen. Intussen hebben verzekeraars van bedrijven die goederen in opslag hadden staan bij Chemie Pack de betrokken overheden en inspecties aansprakelijk gesteld voor de geleden schade. Of dit daadwerkelijk tot het vergoeden van een schadeclaim zal leiden door het waterschap lijkt op dit moment niet erg waarschijnlijk.

Verantwoordelijkheid voor beschoeiing

Een inwoner van Steenbergen is van oordeel dat de beschoeiing langs zijn tuin ondeugdelijk is. Zijn tuin verzakt daardoor. Hij is van oordeel dat het waterschap aansprakelijk is voor het verzakken van de tuin. De rechtbank heeft de inwoner in het gelijk gesteld. Naar het oordeel van het waterschap heeft de rechtbank een principieel onjuist oordeel gegeven. Het waterschap is in hoger beroep gegaan tegen het vonnis van de rechtbank. De zaak is momenteel in behandeling bij het gerechtshof in Den Bosch. Het hof heeft nog geen uitspraak gedaan. De uitspraak van het hof is van belang omdat een andere inwoner met vergelijkbare problematiek ook een procedure heeft aangespannen onder verwijzing naar de uitspraak van de rechtbank. Ook twee verenigingen van eigenaren (appartementencomplexen) beraden zich op juridische stappen. Deze zaak is ook voor de andere waterschappen van principieel belang, omdat in het hele land vergelijkbare situaties kunnen spelen.

Klimatologische veranderingen

Gezien de klimatologische veranderingen kunnen in het beheersgebied wateroverlastsituaties ontstaan door extreem grote hoeveelheden neerslag waar het watersysteem met de daarbij behorende normen, niet op ingericht is. Dit kan leiden tot claims omdat getroffen schade lijden. Niet ondenkbeeldig is dat het waterschap met grotere aantallen schadeclaims te maken krijgt, zoals inmiddels ook andere waterschappen is overkomen. Het zorgvuldig afhandelen van dit soort schadeclaims vraagt tijd en onderzoek van medewerkers van het waterschap. De organisatie is ingericht om een bepaald aantal schadeclaims per jaar te kunnen afhandelen, maar niet op het behandelen van grotere aantallen. Als zich dat voordoet dan vraagt dit om tijdelijke grotere inzet van capaciteit. De kosten die daarmee gemoeid gaan, zullen ten laste van de calamiteiten/algemene reserve worden gebracht. Intussen wordt gevraagd naar de ervaring van de andere waterschappen die te maken hebben gekregen met grote aantallen claims. Hun ervaring kan het waterschap helpen beter voorbereid te zijn op dit soort calamiteuze situaties.

§ 1.11 Overige aandachtspunten

Gemeenschappelijke regeling Muskusrattenbestrijding Noord-Brabant Begroting 2017

Het waterschap Brabantse Delta is uitvoerder van de gemeenschappelijke regeling muskusrattenbestrijding Noord-Brabant. In de regeling is bepaald dat de benodigde posten voor de lasten en baten worden opgenomen in de Begroting van waterschap Brabantse Delta. De Begroting muskusrattenbestrijding 2017 is verantwoord bij het ondersteunende programma Muskusrattenbestrijding.

De netto kosten zijn voor 2016 geraamd op € 2.259.000, dit resulteert in een bijdrage van € 753.100 per waterschap. Door de besturen van de waterschappen Aa en Maas en De Dommel is inmiddels ingestemd met de Begroting 2017. Voor de volledige Begroting van de gemeenschappelijke regeling wordt verwezen naar bijlage VII.

Dividend NWB

Tot enkele jaren geleden ontving het waterschap jaarlijks een dividend uitkering van de Nederlandse Waterschapsbank (NWB). In 2011 is daar verandering in gekomen. In verband met de kapitaaleisen onder Basel III heeft de NWB Bank begin 2011 besloten tot een maximale reservering van de jaarlijkse nettowinst. Op grond van de aangekondigde minimale eis voor de leverage ratio per 1 januari 2018 van vooralsnog 3%, zal geen dividend meer worden uitgekeerd tot de bank aan deze minimeis voldoet. De leverage ratio is de verhouding tussen geleend vermogen en de hoeveelheid eigen vermogen van een bank. Het Basel Comité wil voorkomen dat een bank overmatige schuldposities opbouwt. Dit vormde namelijk één van de onderliggende oorzaken van de crisis.

De leverage ratio van de NWB is medio 2016 verbeterd tot 2%. Naast het instrument van winstinhouding kijkt de bank tevens naar mogelijkheden om de kapitaalbasis te versterken door het uitgeven van hybride kapitaal, in de vorm van achtergestelde leningen. Hybride kapitaal is een mengvorm tussen eigen en vreemd vermogen. Het voordeel van deze leningen is dat zij als eigen vermogen meetellen bij de leverage ratio, maar dat de verstrekkers geen stemrecht en recht op dividendontvangst hebben. In dat verband heeft de bank in 2015 € 200 miljoen additioneel kapitaal aangetrokken bij vier provincies. De bank heeft in 2016 tot en met augustus € 120,5 miljoen aan hybride kapitaal aangetrokken en verwacht daarnaast in het laatste kwartaal van 2016 nog meer aan te trekken. Dit is een belangrijke stap op weg naar het voldoen aan de norm per 1 januari 2018. De NWB heeft er alle vertrouwen in dat zij zal kunnen voldoen aan alle toekomstige kapitaaleisen. De bank stelt zich ten doel de dividenduitkering te hervatten zodra aan de leverage ratio norm is voldaan.

§ 1.12 Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen is het vermogen van het waterschap om financiële tegenvallers op te kunnen vangen zonder dat de normale bedrijfsvoering wordt aangetast. Door aandacht te hebben voor het weerstandsvermogen kan voorkomen worden dat grote financiële tegenvallers, die niet opgevangen kunnen worden, zich direct vertalen in extra tariefstijgingen. Het is van belang dat inzicht bestaat in de risico's waarvoor geen voorzieningen zijn gevormd of verzekeringen zijn afgesloten. Dit om te beoordelen of de omvang van de weerstandcapaciteit voldoende is.

Waterschap Brabantse Delta is continue in ontwikkeling evenals haar omgeving. Zowel bestuurlijk als ambtelijk wordt grote waarde gehecht aan een goede invulling van risicomanagement. Er gebeurt al veel op dit terrein: in projecten, in processen, bij de verdergaande toepassing van asset management en bij de jaarlijkse risicoanalyse ten behoeve van de beoordeling van het weerstandsvermogen, etc.

In 2016 heeft een risicoanalyse (inventarisatie en kwantificeren van de risico's) plaatsgevonden om te beoordelen of de omvang van reserves voldoende is. Uit het rapport is gebleken dat het weerstandsvermogen voorslagnog 'ruim voldoende' is maar dat het de komende jaren daalt naar een 'voldoende' niveau in 2021, conform het door het bestuur vastgestelde reserve- en voorzieningenbeleid. Ook is invulling gegeven aan een nulmeting om te zien waar de organisatie staat op het vlak van risicomanagement en wat logische vervolgstappen zijn in de doorontwikkeling. Daarnaast zijn ook de (rest)risico's in relatie tot de verzekeringen nader beoordeeld, alsmede de risico's bij de verbonden partijen in relatie tot het daar (al dan niet) aanwezige weerstandsvermogen.

Algemene reserves/calamiteitenreserves

Het waterschap hanteert per taak een algemene/calamiteitenreserve. De norm voor het weerstandsvermogen (1,2 x omvang bekende risico's) is steeds beschikbaar als algemene bufferruimte voor calamiteiten/risico's. Norm algemene reserve/calamiteitenreserve:

Risico's x factor 1,2 x € 1.000	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Algemene en calamiteitenreserve watersysteembeheer	1.199	1.160	1.136	1.145	1.158	1.175	1.186	1.186	1.201	1.193
Algemene en calamiteitenreserve zuiveringsbeheer	3.752	3.859	3.836	3.808	3.868	3.863	3.899	4.014	4.036	4.158

Het verloop van de weerstandscapaciteit is als volgt:

Verloop weerstandscapaciteit 2017 (bedragen x € 1.000)	1-1-2017	31-12-2017
Algemene/calamiteitenreserve Watersysteembeheer	572	572
Algemene/calamiteitenreserve Zuiveringsbeheer	3.126	3.126
Algemene reserve/wachtgeld Watersysteembeheer	626	626
Algemene reserve/wachtgeld Zuiveringsbeheer	626	626
Totaal algemene/calamiteitenreserve	4.951	4.951
Egalisatiereserve Watersysteembeheer	7.779	5.204
Egalisatiereserve Zuiveringsbeheer	8.499	6.675
Totaal egalisatiereserve	16.279	11.879
Bestemmingsreserve DFB Watersysteembeheer	3.812	4.862
Bestemmingsreserve DFB Zuiveringsbeheer	600	2.969
Totaal bestemmingsreserve	4.412	7.831
Totaal beschikbare weerstandscapaciteit	25.642	24.661

Landelijk wordt een weerstandsvermogen tussen 1 en 1,4 als ruim voldoende beschouwd. Aan die norm blijft het waterschap voldoen. De risico's zijn uitgesplitst naar Watersysteembeheer en Zuiveringsbeheer omdat de kosten grotendeels direct samenhangen met de taken en ook de reserves aan de taken gekoppeld zijn. Het weerstandsvermogen per 31 december 2017 bedraagt:

Watersysteembeheer (bedragen x € 1.000)	Begroting 2016	Begroting 2017
Weerstandscapaciteit	8.207	11.265
Risico omvang	1.222	999
Weerstandsvermogen	6,72	11,57

Zuiveringsbeheer (bedragen x € 1.000)	Begroting 2016	Begroting 2017
Weerstandscapaciteit	12.162	13.397
Risico omvang	2.349	3.127
Weerstandsvermogen	5,18	4,28

Het weerstandsvermogen is beoordeeld op basis van het beoordelingsmodel van de Universiteit Twente. Daaruit komt dat het weerstandsvermogen van Waterschap Brabantse Delta in 2017 'ruim voldoende' is.

§ 1.13 Financiering

Algemeen

Met financiering wordt bedoeld het uitzetten en/of het aantrekken van gelden. In de wet FIDO (Wet Financiering Decentrale Overheden) zijn de kaders gesteld waaraan het treasurybeleid moet voldoen. Het accent ligt daarbij op het onberispelijk en behoedzaam uitvoeren van het financieringsbeleid, het inzetten van de beschikbare instrumenten ten behoeve van het publieke belang en een voorzichtige toepassing van beleggingsinstrumenten en afgeleide financiële instrumenten. In verband met de vereisten van de Wet FIDO zijn er twee instrumenten op het gebied van treasury: het treasurystatuut en de jaarlijks financieringsparagraaf in de begroting en jaarrekening. Het treasurystatuut bevat het beleidskader waarbinnen de treasuryfunctie rechtmatig kan worden uitgevoerd. De treasuryfunctie omvat het beheren van de financiële vermogenswaarden, de financiële positie en de hieraan verbonden risico's en het afleggen van transparante verantwoording hierover.

Op verzoek van een aantal leden van het algemeen bestuur is het proces vereenvoudigd. De jaarlijkse delegatie van uitvoering van het treasurybeleid aan het dagelijks bestuur is komen te vervallen en vervangen door een structurele delegatie. Het treasurystatuut is hier in 2016 op aangepast. Daarnaast is het statuut op een aantal punten aangescherpt, met name op het gebied van de vervanging van rollen en de gewijzigde wet- en regelgeving.

Rentevisie

Om investeringen te kunnen financieren trekt het waterschap geld aan op de geld- en kapitaalmarkt. Het is van groot belang de ontwikkelingen te volgen en alert te reageren daar waar nodig. De rente op de leningen werkt door in de kapitaallasten. In januari 2016 zijn er drie fixed leningen afgesloten, waarvan twee met uitgestelde storting *):

1. Lening o/g € 15 miljoen / 25-1-2016 / 20 jaar fixe / rente 1,759%
2. Lening o/g € 12,5 miljoen / 12-9-2016 *) / 21 jaar fixe / rente 1,845%
3. Lening o/g € 12,5 miljoen / 12-9-2016 *) / 22 jaar fixe / rente 1,852%

De keuze voor de wijze van financiering (fixe of lineair) wordt bepaald op basis van de verwachte rente per type en looptijd lening en de huidige leningenportefeuille. Hierbij wordt gestreefd naar een optimum tussen lage lasten, verval kalender (gelijke spreiding en hoogte aflossingen) en afstemming op de meerjarige financieringsbehoefte. De rente van een fixed lening is hoger dan de rente van een lineaire lening, maar doordat er geen tussentijdse aflossingsverplichting is, wordt een groter deel van de toekomstige financieringsbehoefte afgedekt en daarmee optimaal gebruik gemaakt van de huidige lage rentestanden. Tevens heeft er begin januari 2016 een herstructurering van een groot deel van de leningenportefeuille plaatsgevonden met als beoogd effect het bereiken van een optimaal gemiddelde looptijd, waardoor het renterisico wordt verkleind en er hierdoor sprake is van meer begrotingszekerheid. Bij de Kadernota 2017-2026 is afgesproken het (verwachte) rentevoordeel van deze transactie in te zetten voor het nemen van maatregelen in het kader van duurzaam financieel beleid.

Financieringsbehoefte

In de Kadernota 2017-2026 is voor 2017 opgenomen dat voor €19 miljoen aan langlopende geldleningen aangetrokken dient te worden tegen een rentepercentage van 2,5%. De financieringsbehoefte voor de Begroting 2017 is bijgesteld naar € 22 miljoen tegen de volgende verwachte rentepercentages:

1. Lening o/g € 12 miljoen / 40 jaar fixe / rente 2,0%
2. Lening o/g € 10 miljoen / 15 jaar lineair / rente 1,25%

De financieringsbehoefte is € 3 miljoen hoger in verband met bijgestelde uitgaven voor de regionale keringen en investeringen Bedrijfsvoering.

Kasgeldlimiet ter beperking van het renterisico op korte financiering (< 1 jaar)

Het aantrekken van kort geld geschiedt in de vorm van rekeningcourant krediet en eventuele kasgeldleningen. De kasgeldlimiet is de grens waarbinnen decentrale overheden hun activiteiten met kortlopende middelen mogen financieren in 1 jaar. Elk kalenderkwartaal wordt het gemiddelde van de kortlopende middelen getoetst aan de kasgeldlimiet. Voor waterschappen is de wettelijk vastgestelde limiet bepaald op 23% van het begrotingstotaal. Voor 2017 bedraagt de kasgeldlimiet voor het waterschap € 34,04 miljoen (23% van € 148 miljoen).

Renterisiconorm ter beperking van het renterisico op lange financiering (> 1 jaar)

Het bedrag aan aflossingen en het bedrag van leningen dat in aanmerking komt voor renteherziening mag in het betreffende jaar de renterisiconorm niet overschrijden. Voor waterschappen is in de wettelijke norm bepaald dat 30% van het begrotingstotaal opnieuw afgesloten mag worden. Voor 2017 bedraagt de renterisiconorm voor het waterschap € 44,4 miljoen (30% van € 148 miljoen). Voor 2017 blijft het bedrag aan aflossingen en het bedrag dat in aanmerking komt voor renteherziening (€ 9,2 miljoen) ruimschoots onder de norm.

§ 1.14 Verbonden partijen

Het waterschap kan op drie manieren taken uitvoeren: zelf doen, uitbesteden of deelnemen aan een verbonden partij. Verbonden partijen zijn zelfstandige organisaties met een eigen bestuur en een eigen financiële huishouding, waarin het waterschap een financieel en een bestuurlijk belang heeft. Het waterschap neemt deel aan verbonden partijen omdat wordt verwacht dat samenwerking voordeel oplevert: schaalvoordelen, grotere doeltreffendheid, verbetering van de kwaliteit en continuïteit van de dienstverlening, risicospreiding en het beter benutten van kennis en expertise. Aan de andere kant kleven er ook risico's aan het deelnemen in een verbonden partij. Deelname kan verplichte uitgaven meebrengen, waar het waterschap slechts gedeeltelijk op kan sturen.

Een groot deel van de kosten van het waterschap gaat om in deze verbonden partijen, ongeveer 40% van de directe kosten en 15% van de totale begroting. Het is een gecompliceerd speelveld: de verbonden partijen zijn zelfstandig, maar ook verweven met het waterschap. Het algemeen bestuur heeft bevoegdheden inzake het oprichten van en deelnemen in verbonden partijen. Het dagelijks bestuur is primair verantwoordelijk voor het aansturen van de verbonden partijen en het behartigen van het belang van het waterschap. Het voornemen is om het algemeen bestuur bijvoorbeeld door een jaarlijkse thema bijeenkomst te informeren over de belangrijkste ontwikkelingen rondom verbonden partijen, waarbij zo nodig ingezoomd kan worden op een specifieke verbonden partij of onderwerp.

Er is een grote behoefte om in control te zijn en te blijven met betrekking tot de verbonden partijen. In de organisatie is per verbonden partij een rollenscheiding doorgevoerd tussen de aandeelhoudersrol en de klanrol van het waterschap. Die twee rollen worden bij twee verschillende functionarissen belegd teneinde de bestuurlijk vertegenwoordiger en het bestuur optimaal te kunnen adviseren. Een betere afstemming van de planning- en controlcyclus van verbonden partijen op die van het waterschap krijgt hierbij bijzondere aandacht.

Zowel bij het waterschap als bij de verbonden partijen is toenemende aandacht voor risicomanagement. Primair doel is om beter in control te kunnen zijn. Secundair gaat het ook om het weerstandsvermogen. Vaak zijn er afspraken dat verbonden partijen geen of nauwelijks eigen weerstandsvermogen vormen. Het waterschap dient bij de bepaling van het weerstandsvermogen ook de belangrijkste risico's ten aanzien van de verbonden partijen te beschouwen. Dit vormt onderwerp van afstemming met de verbonden partijen.

Het waterschap kent negen verbonden partijen (op basis van de definitie: zelfstandige organisatie waarin het waterschap een financieel en bestuurlijk belang heeft). In 2016 vervalt de relatie met twee verbonden partijen. De Bestuursacademie Zuid-Nederland wordt geliquideerd en het waterschap zal niet langer deelnemen aan het Regionaal Archief West-Brabant, omdat het een eigen archiefvoorziening heeft ingericht. De gemeenschappelijke regelingen Muskusrattenbestrijding Noord-Brabant en De Dommel-waterschap Brabantse Delta voldoen niet aan de criteria van verbonden partij. Het zijn zogenaamde centrumregelingen zonder eigenstandige organisatie. Feitelijk resteren zeven verbonden partijen. Het gaat om:

- Belastingssamenwerking West-Brabant (gemeenschappelijke regeling)
- Het Waterschapshuis (gemeenschappelijke regeling)
- Nederlandse Waterschapsbank (Naamloze Vennootschap)
- Unie van Waterschappen (vereniging)
- Aquon (gemeenschappelijke regeling)
- Noord-Brabantse Waterschapsbond (vereniging)
- Slibverwerking Noord-Brabant (Naamloze Vennootschap)

In hoofdstuk 5 worden de ontwikkelingen bij de verbonden partijen weergegeven (inclusief muskusrattenbestrijding en De Dommel-Brabantse Delta).

§ 1.15 Wet Hof en EMU-saldo

Vanaf 2014 is de wet Houdbare Overheidsfinanciën (wet Hof) van kracht. Deze wet maakt decentrale overheden medeverantwoordelijk voor het terugdringen van het Nederlandse begrotingstekort (EMU-tekort). EU-lidstaten mogen een begrotingstekort van maximaal 3% van het bruto binnenlands product (BBP) hebben en een maximale overheidsschuld van 60% bbp.

Door het Centraal Planbureau wordt volgens de Macro Economische Verkenning 2017 voor de collectieve sector in 2017 een EMU-saldo verwacht van -0,7% van het BBP. Dit is ruim binnen de maximaal toegestane grens van -3%. Het kabinet heeft bevestigd dat de decentrale overheden hun geplande investeringen gewoon kunnen uitvoeren. Het Rijk zal in elk geval tot en met 2017 geen maatregelen treffen indien dit leidt tot overschrijding van de ruimte. IPO, VNG en Unie zullen met een nieuw kabinet overleg voeren over de ruimte na 2017.

De gezamenlijke ruimte (tekortnorm) 2017 voor de decentrale overheden is door het kabinet vastgesteld op 0,3% van het BBP, waar dit in 2016 nog 0,4% was. Deze ruimte wordt niet verder onderverdeeld naar gemeenten, provincies en waterschappen. Omdat de Wet houdbare overheidsfinanciën uitgaat van het gebruik van referentiewaarden, heeft de Unie van Waterschappen ook voor 2017 'indicatieve referentiewaarden' berekend. Hierbij is uitgegaan van een ruimte van 0,06% voor alle waterschappen gezamenlijk. Voor waterschap Brabantse Delta is de indicatieve EMU-referentiewaarde 2017 berekend op € 19,3 miljoen. Het begrote EMU-saldo 2017 is voor waterschap Brabantse Delta als volgt:

Berekening EMU saldo vanuit exploitatiesaldo (bedragen x € 1.000)		2017
	Exploitatiesaldo Begroting 2017	-981
	<i>Invloed investeringen (Staat van Activa / IP):</i>	
-/-	Bruto Investeringsuitgaven MVA en IMVA	-56.955
+	Investeringssubsidies MVA en IMVA	9.509
+	Afschrijvingen	32.637
	<i>Invloed voorzieningen (Staat van Reserves en Voorzieningen):</i>	
+	Toevoegingen ten laste van exploitatie	156
-/-	Onttrekkingen ten laste van exploitatie	-24
-/-	Betalingen rechtstreeks uit voorzieningen	-453
	EMU saldo Begroting 2017 Waterschap Brabantse Delta	-16.112
	EMU saldo Waterschapshuis (niet begroot)	0
	EMU saldo Aquon (13% van -/- € 900)	117
	EMU saldo Belastingssamenwerking (niet begroot)	0
	EMU saldo WBD inclusief verbonden partijen	-15.995
	Indicatieve referentiewaarde 2017 WBD	-19.300
	Verschil (+ is positief, -/- is negatief)	+3.305

Als gevolg van de hoge investeringsuitgaven komt het waterschap voor 2017 uit op een verwacht EMU-tekort van € 16 miljoen. Dit is lager dan de EMU-referentiewaarde.

§ 1.16 Bijlagen

Voorgenomen investeringen

Op het moment dat investeringsprojecten worden opgeleverd, ontstaan kapitaallasten die in de begroting/meerjarenraming tot uitdrukking komen. Kapitaallasten bestaan uit afschrijvings- en rentekosten. Zie bijlage I voor de investeringsvolumes en de bijbehorende lasten van projecten.

Uitvoeringsinformatie

In de bijlagen II tot en met VII is de volgende uitvoeringsinformatie terug te vinden:

- De staat van reserves en voorzieningen (bijlage II);
- De BBP-productenlijsten met de raming van de netto-kosten naar beleids- en beheerproducten en de toerekening van de netto-kosten aan de taken (bijlage III);
- De gecompriëerde staat van activa (bijlage IV);
- De gecompriëerde staat van geldleningen (bijlage V);
- Principes waarmee de kosten en opbrengsten aan de beheerproducten zijn toegerekend (bijlage VI).

Begroting 2017 Muskusrattenbestrijding

In bijlage VII is de Begroting 2017 van de gemeenschappelijke regeling Muskusrattenbestrijding Noord-Brabant opgenomen.

Hoofdstuk 2: Programmaplannen

§ 2.1 Totaal netto lasten en dekkingsmiddelen per programma

Het verwachte bedrijfsresultaat van de voorliggende Begroting 2017 is € 981.000 negatief. Dit is inclusief de financiële meevallers waarvan bij de Kadernota 2017-2026 is afgesproken deze toe te voegen aan een bestemmingsreserve en in te zetten voor het nemen van maatregelen in het kader van duurzaam financieel beleid. Bij de resultaatbestemming worden deze financiële meevallers van in totaal € 6.328.000 dan ook toegevoegd aan de bestemmingsreserve 'duurzaam financieel beleid'. Voor de dekking van het bedrijfsresultaat 2017 zie § 1.4.1 Bedrijfsresultaat exploitatie 2017.

De netto lasten per programma zijn de te dekken lasten, oftewel de bruto lasten van het programma, verminderd met de overige opbrengsten, niet zijnde belastingopbrengsten.

Programma (bedragen x € 1000)	Jaar- rekening 2015	Begroting 2016	Kadernota 2017	Begroting 2017	Afwijking Begroting 2017 t.o.v. 2016	Afwijking Begroting 2017 t.o.v. KN 2017
Netto lasten						
1000 - Planvorming	4.651	5.121	5.094	5.139	+18	+45
2000 - Waterkeringen	3.983	10.048	12.020	12.396	+2.348	+376
3000 - Watersystemen	28.433	30.314	33.386	33.321	+3.007	-64
4000 - Zuiveringstechnische werken	52.751	51.578	54.542	54.049	+2.471	-493
5000 - Vaarwegen en havens	2.269	2.315	2.391	2.384	+69	-8
6000 - Regulering	3.703	3.994	4.113	4.136	+142	+23
6500 - Handhaving	5.402	5.825	5.719	5.795	-30	+76
7000 - Heffing en invordering	6.035	5.949	5.884	5.862	-87	-22
8000 - Bestuur en communicatie	4.103	4.106	4.318	4.216	+110	-102
9000 - Overige dekkingsmiddelen	-833	-60	-5.635	-5.585	-5.524	+50
Totaal netto lasten	110.496	119.189	121.832	121.713	+2.524	-119
Opbrengst waterschapsbelastingen						
Omslag watersysteem gebouwd	-31.444	-33.542	-35.140	-35.020	-1.478	+120
Omslag watersysteem ongebouwd	-5.732	-6.078	-6.368	-6.344	-266	+24
Omslag watersysteem ingezetenen	-15.551	-16.546	-17.334	-17.297	-750	+38
Omslag watersysteem natuurterrein	-90	-113	-118	-118	-5	-0
Omslag verontreinigingsheffing	-958	-255	-248	-248	+7	+0
Omslag zuivering bedrijven	-20.642	-17.956	-17.837	-17.856	+101	-18
Omslag zuivering huishoudens	-40.686	-40.820	-40.874	-40.826	-5	+48
Totaal waterschapsbelastingen	-115.103	-115.311	-117.919	-117.708	-2.397	211
Overige dekkingsmiddelen						
Bijdrage provincie	-1.359	-1.391	-1.422	-1.435	-44	-12
Onttrekking egalisatiereserve CBL	-1.381	-1.450	-1.589	-1.589	-139	-
Totaal dekking	-117.844	-118.151	-120.930	-120.732	-2.580	199
Inschatting resultaat programma's	-7.347	+1.037	+902	+981	-56	+79

+ = negatief / - = positief

§ 2.2 Programmaplannen

De programmaplannen bevatten het te realiseren beleid van het waterschap voor het begrotingsjaar 2017 en bieden inzicht in de doelstellingen per programma, de beoogde effecten en de wijze waarop gestreefd wordt die effecten te bereiken. Tevens worden per programma de begrote netto lasten en prestatie indicatoren weergegeven. De belangrijkste financiële afwijkingen ten opzichte van Jaarplan 2016 en de Kadernota 2017-2026, jaarschijf 2017 worden inhoudelijk kort toegelicht.

Programma 1000 – Planvorming

Programmabeheerder: A. Meuleman

Doelstelling programma

Het programma planvorming voorziet in eenduidige beleidskaders en strategieën, waarbinnen overige programma's hun taken tot stand brengen. Het werkveld is breed en omvat alle thema's waar het waterschap aan werkt. Tot de activiteiten behoren het opstellen van het waterbeheerplan, beleidslijnen voor beheer en vergunningverlening, in overleg met andere partijen strategische vraagstukken op het gebied van waterbeheer oplossen en waarborgen dat het waterschap de Europese richtlijnen, landelijke wetten en afspraken naleeft. Dit programma omvat ook relatiemanagement gericht op de positionering van het waterschap als samenwerkingspartner.

Doelstellingen, beoogde effecten en plan van aanpak

Risico's beheersen en duurzame ontwikkeling

Nieuwe afspraken Waterveiligheid	Doelstelling en beoogde effecten: - Inzicht in de staat van de primaire keringen, gelet op de nieuwe normen uit het Deltaprogramma en bijbehorend beoordelingsinstrumentarium (uiterlijk 2023 gereed). - Inzicht in de staat van de regionale keringen voor de 7 faalmechanismen (uiterlijk 2019 gereed). Plan van aanpak: - In 2017 komt het eerste deel van het wettelijk beoordelingsinstrumentarium voor de primaire keringen uit en in 2019 het tweede deel. Beide delen zijn nodig om een dijktraject te beoordelen. De beoordeling is omvangrijk. Hierdoor is er is voor gekozen in 2017 en 2018 de prioritaire trajecten te beoordelen t/m de stappen voorgeschreven in deel 1 van het beoordelingsinstrumentarium. Dit wordt projectmatig uitgewerkt. - In 2013 zijn de regionale keringen op 4 faalmechanismen getoetst. De te verbeteren keringen zijn daarna aanvullend getoetst. De in 2013 goedgekeurde keringen zullen nog op de overige faalmechanismen worden getoetst. Begin 2017 wordt het plan van aanpak definitief gemaakt en wordt de toetsing projectmatig uitgewerkt.
Klimaatrobuust beheer	Doelstelling en beoogde effecten: Nieuwe afspraken maken voor realisatie van een klimaat-robuust regionaal watersysteem op het gebied van droogte/zoetwatervoorziening, wateroverlast en ruimtelijke adaptatie. Plan van aanpak: Voor wat betreft zoet water wordt op grond van diverse proefprojecten in de periode 2017-2020 een nieuw gebiedsdekkend beeld ontwikkeld voor de beschikbaarheid van voldoende water (voorheen voorzieningenniveau) wat in de beheerplannen 2022-2027 zal worden verankerd. In 2017 wordt in Brabant gezamenlijk met provincie en gebruikers een (Brabantbrede) aanpak opgesteld met daarin: - Een eenduidige interpretatie van de waterbeschikbaarheid. - Een selectie van kansrijke maatregelen en deze concreet uitwerken tot subsidie aanvragen voor het nationale deltafonds en de provinciale subsidieregeling. - Aandacht voor kennisontwikkeling (relatie bodem en water). Hiermee wordt invulling gegeven aan de intentieovereenkomst beregenen uit grondwater, het Deltaprogramma zoet water en BOK's zoet water Hoge Zandgronden/Zuidwestelijke Delta. Om te komen tot een klimaat-robuuste actualisatie van de peilbesluiten zal in 2017 een kader worden vastgesteld, waarmee in de periode vanaf 2018 invulling aan gegeven kan worden. Op het gebied van wateroverlast wordt de impact van de nieuwe klimaatscenario's Brabantbreed aan de provincie gerapporteerd. Brabantse Delta heeft deze klimaat-robuuste toetsing al eerder uitgevoerd. Tevens zullen er samen met de Brabantse waterschappen en provincie afspraken worden gemaakt over het verminderen van risico's bij bovennormatieve overlast.

	Op het gebied van ruimtelijke adaptatie wordt op meerdere vlakken intensief samengewerkt met de gemeenten. Het grootste project op dat vlak is de klimaatstresstest ruimtelijke adaptatie voor Regio West-Brabant. In 2017 wordt daarvoor de analysefase 'Weten' afgerond. Daarna zullen er in Regio West-Brabant andere bestuurlijke afspraken gemaakt worden om in 2018 te starten met de ambitiefase 'Willen'.
Operationeel beleid actueel houden	Doelstelling en beoogde effecten: Operationeel beleid dat aansluit bij nieuwe regelgeving zoals de omgevingswet en nieuwe natuurbeschermingswet. Actueel houden van leggers (conform Waterwet/Verordening water) en peilbesluiten. Plan van aanpak: - Gevolgen nieuwe Natuurbeschermingswet in beeld brengen - Voortzetting actualisatie van de legger per gemeente (in 2016 is bij ongeveer 40% van de gemeente de legger geactualiseerd. In 2017 is het doel gesteld op 85% en vanaf 2018 100%). - Evalueren en optimaliseren van informatieprocessen. - Partiële herzieningen van de peilbesluiten voortzetten: op grond van de analyses van de haalbaarheid van het handhaven van peilen kan het soms nodig blijken om tot partiële herzieningen te komen. Op basis van de huidige praktijk is dit ingeschat op 10 per jaar.
Maatschappelijk verantwoord en vernieuwend	
Moderne overheid: participatie, gebiedsprocessen	Doelstelling en beoogde effecten: In contact met de omgeving spelen we actief in op kansen en ontwikkelingen om samen het maatschappelijk belang te dienen. Plan van aanpak: - Inbedding van maatschappelijke ontwikkelingen in de planning en control cyclus van het waterschap (begroting, Kadernota). - Doelgroepgericht relatiebeheer, met aandacht voor dialoog en informatie uitwisseling; in 2016 is een opzet gemaakt voor de doelgroepen gemeenten, agrarische sector, havenschap Moerdijk, terreinbeheerders, Rijkswaterstaat en sportvisserij. In 2017 krijgt de implementatie verder vorm. - Doorontwikkeling participatie: door voorbeeldprojecten intern en extern uit te dragen; door initiatieven intern en extern te ondersteunen, waar nodig met behulp van een wendbaarheidsbudget. In 2017 vindt een evaluatie plaats waarin conclusies en aanbevelingen voor verdere participatie worden vorm gegeven. - Besluitvorming (voor eind april 2017) meerjarige samenwerking Prins Bernard Cultuurfonds voor buurtwater natuur.
Innovatie	Doelstelling en beoogde effecten: We willen samen met onze omgeving onze toekomst inrichten. Om dat te kunnen blijven doen zijn innovaties nodig. Plan van aanpak: In 2016 is de waterschapsbrede innovatieagenda vastgesteld. In 2017 is de aanpak als volgt: - Opstellen implementatieplan voor een innovatieve organisatie. - Actualiseren van de innovatieagenda en doorlopen van het proces van beeldvorming, oordeelsvorming en besluitvorming met het algemeen bestuur. - Acties en activiteiten voor de innovatieve organisatie implementeren.
Duurzaamheid	Doelstelling en beoogde effecten: ontwikkeling naar een duurzaam(amer) waterschap doorzetten en de daarbij behorende afwegingen zichtbaar maken in bestuursnota's. Plan van aanpak: - Vertalen van de visie op duurzaamheid uit het Waterbeheerplan naar concreet kader voor medewerkers (b.v. voor vertaling naar het aanbesteden van werken). - de resultaten zichtbaar maken in een voortgangsrapport, waarbij bestaande basisinformatie uit de landelijke klimaatmonitor en het jaarverslag zuiveringsbeheer wordt benut. Vergroten bewustzijn door beter uit te dragen (intern en extern) wat we doen: duurzaamheidsstrategie/communicatie.

Effectief en efficiënt	
Samenwerken aan water in West Brabant	Doelstelling en beoogde effecten: Transitie van norm gedreven maatregelen per organisatie naar optimale samenwerking met gemeenten en drinkwaterbedrijven om kosten te besparen, kwaliteit te verbeteren en kwetsbaarheid te verminderen. In de samenwerking komen we steeds meer op voor elkaars belangen en stellen daarbij het maatschappelijk belang voorop.
	Plan van aanpak: De SWWB bestaat uit vier werkeenheden waarin door het waterschap met gemeenten en drinkwaterbedrijven wordt samengewerkt. In de vier werkeenheden worden de generieke aandachtsvelden van de SWWB regio specifiek uitgewerkt. Volgend jaar ligt de focus op de kansen uit de omgevingswet en het regionaal uitwerken en maken van afspraken over daadwerkelijk uit te voeren investeringsprojecten. Daarnaast worden een aantal projecten werkeenheden overstijgend opgepakt: - Eerste aanzet maken voor de regionale gezamenlijke investeringsprogrammering per werkeenheden; - Gezamenlijke beleidsontwikkeling op het gebied van omgevingswet, zorgplicht, afvalwater buiten gebied (o.a. decentrale sanitatie) en afkoppelbeleid. - Opzetten databeheer organisatie voor meetgegevens van de afvalwaterketen en grondwater. - Ontwikkelen communicatie aanpak en -toolbox voor de bestuursopdracht <i>Van waterbewust 'zijn' naar waterbewust 'handelen'</i>. - Gezamenlijk aanbesteden van maaien en baggeren. - Organisatie van de Week van Ons water 12 t/m 21 mei 2017.

Prestatie indicatoren	Rekening 2015	Jaarplan 2016	Jaarplan 2017
Aantal interactieve gebiedsprocessen met een brede scope	-	-	8
Bestuursnota's (AB) met aandacht voor duurzaamheid	-	-	> 50%
Aantal annotaties voor bestuurlijk overleggen	-	-	> 50
Gemeenten met actuele legger (niet ouder dan een jaar)	-	-	>85%
Aantal partiële herzieningen peilbesluit	-	-	10
Alle bovenstaande prestatie indicatoren zijn nieuw opgenomen met ingang van 2017.			

Geld (bedragen x € 1.000)	Rekening 2015	Jaarplan 2016	Kadernota 2017	Jaarplan 2017
Totaal netto kosten programma	4.651	5.121	5.094	5.139
Ten opzichte van de kadernota zijn de netto lasten +€ 45 hoger: - De <u>directe lasten</u> zijn -€ 52 lager vanwege een verschuiving van lasten in het kader van duurzaam financieel beleid van dit programma naar programma 4.000. - De <u>opbrengsten</u> zijn +€ 44 nadeliger vanwege het onterecht begroten van een verwachte bijdrage. - De <u>afdelingskosten, doorrekeningen vanuit ondersteunende programma's en kapitaallasten</u> zijn +€ 53 hoger.				
Ten opzichte van jaarplan 2016 zijn de netto lasten +€ 18 hoger: - De <u>directe lasten</u> zijn +€ 106 hoger vanwege extra kosten in het kader van participatie en gebiedsprocessen. - De kapitaallasten zijn -€ 200 lager doordat projecten die in 2016 volledig afgeschreven zijn geen kapitaallasten in 2017 meer opleveren. - De <u>opbrengsten</u> zijn +€ 43 nadeliger vanwege een vervallen bijdrage. - De <u>afdelingskosten en doorrekeningen vanuit ondersteunende programma's</u> zijn +€ 69 hoger.				

Conclusie

De planvorming richt zich in 2017 op het uitwerken van nieuwe afspraken op het gebied van waterveiligheid en om te komen tot een klimaat-robust beheer. Tevens wordt de externe focus verder vergroot met de doorontwikkeling op de gebieden participatie, duurzaamheid en innovatie. Tenslotte wordt ook de samenwerking met gemeenten en waterleidingbedrijven verder geïntensiveerd.

Programma 2000 – Aanleg en Onderhoud Keringen

Programmabeheerder: A. Meuleman

Doelstelling programma

Het doel van dit programma is de bescherming tegen overstromingen in het beheergebied. Dit moet worden gewaarborgd door de primaire, regionale en overige keringen en de bijbehorende kunstwerken op orde te houden, dan wel door het creëren van ruimte voor de rivieren. Dat betekent dat deze keringen én de bijbehorende kunstwerken moeten voldoen aan landelijke (primaire keringen) dan wel provinciale (regionale keringen) of eigen normen (overige keringen). Dat betekent ook dat het waterschap voldoet aan het nieuwe (2015) Rijksbeleid voor de zorgplicht voor primaire keringen en dat het waterschap voor alle typen keringen beschikt over adequaat beleid.

Doelstellingen, beoogde effecten en plan van aanpak

Risico's beheersen

Project verbetering regionale keringen	Doelstelling: Verbeteren van 65 kilometer regionale kering die bij de toetsing zijn afgekeurd (op provinciale T100 norm) en nog onbekende lengte die zijn afgekeurd op Tvzm (norm bij inzet Volkerak Zoommeer als waterberging)
	Plan van aanpak: De verbetering van de regionale keringen wordt opgepakt in vier deelgebieden. Per deelgebied wordt eerst een voorkeursalternatief vastgesteld. Voor deelgebied "Midden" is in juni 2016 door het AB een voorkeursalternatief vastgesteld en een uitvoeringskrediet afgegeven. De gekozen oplossingsvariant wordt nu uitgewerkt tot een Projectplan Waterwet. Voor het deelgebied "Boezemkades" wordt in het eerste kwartaal van 2017 een voorkeursalternatief voorgelegd aan het AB met een kredietaanvraag. De voorkeursalternatieven met kredietaanvragen voor de deeltrajecten "West" en "Oost" volgen in 2018. Het gehele project moet in 2023 zijn afgerond.
Project verbetering Geertruidenberg Amertak	Doelstelling: Verbetering van 7,52 km primaire kering die bij de laatste toetsronde is afgekeurd.
	Plan van aanpak: Het project is onderverdeeld in drie fasen: - Verkenningsfase, waarin een voorkeursalternatief wordt ontwikkeld en vastgesteld. - Planuitwerkingsfase, waarin het definitief ontwerp en het projectplan (onherroepelijk) wordt vastgesteld. - Realisatiefase. Op dit moment bevindt het project zich in de Verkenningsfase. Deze eindigt in het tweede kwartaal 2017.
Risico inventarisatie leidingen in en nabij keringen	Doelstelling en beoogde effecten: Inzicht in de risico's die leidingen (zowel eigen leidingen als die van derden) in en nabij onze keringen, vormen voor onze keringen. Bij de dijkverzakking in Stein in 2004 is gebleken dat leidingen in keringen een reëel risico kunnen vormen voor de keringen.
	Plan van aanpak: - Inventarisatie van leidingen in en nabij keringen. - Opstellen beoordelingskader op basis van risico's. - Beoordeling leidingen met kader. - Definitie mitigerende maatregelen.
Onderzoek bemensing operationele calamiteitenorganisatie bij hoog water.	Doelstelling en beoogde effecten: Inventariseren hoe de bemensing van de operationele calamiteitenorganisatie het beste vorm gegeven kan worden. De capaciteit die nodig is voor de uitvoering van operationele taken van de calamiteitenorganisatie in geval van een hoog water is de afgelopen sterk toegenomen. Dit heeft onder andere te maken met projecten als Overdiep en waterberging VZM. Daarnaast is ook een vrij groot deel van de regionale keringen afgekeurd bij de laatste toetsingsronden. De verbetering hiervan duurt nog tot 2023. Deze inventarisatie zal een beeld geven op welke manier de benodigde capaciteit het beste vorm gegeven kan worden. Er wordt hierbij ook expliciet onderzocht of een dijkwachtorganisatie een goede optie is.

	Plan van aanpak: - Inventarisatie benodigde capaciteit. - Onderzoek organisatievorm dijkwachterorganisatie. - Go or no go op basis onderzoek. - Plan van aanpak implementatie dijkwachterorganisatie
Duurzame ontwikkeling	
Vegetatie onderzoek	Doelstelling en beoogde effecten: Het monitoren van de vegetatie op de keringen om inzicht te krijgen in de erosiebestendigheid en de ecologische waarde van de grasmatten. Met deze informatie kan het onderhoud verder geoptimaliseerd worden, door een juiste balans te vinden tussen kosten, erosiebestendigheid en ecologische waarde. Plan van aanpak: In 2016 is een vegetatie opname gedaan. Op basis hiervan wordt een monitoringsprogramma opgesteld, dat in de komende jaren wordt uitgevoerd.
Maatschappelijk verantwoord en vernieuwend	
Burgerparticipatie	Doelstelling en beoogde effecten: Stimuleren van initiatieven van burgers, ondernemers en organisaties ten behoeve van waterdoelen. Plan van aanpak: - Initiatieven worden financieel ondersteund en/of er wordt meegedacht en/of regels worden eenvoudiger gemaakt - In de verbeterprojecten wordt gebruik gemaakt van inspraakavonden en dijkinspiratieteams om de omgeving bij het verbetertraject te betrekken.
Gebiedsprogrammering	Doelstelling en beoogde effecten: De programmering afstemmen met de programmering van derden, als onderdeel van de verdere implementatie van Asset Management. Hiermee wordt het mogelijk om synergie te creëren tussen eigen programmering en die van derden. Plan van aanpak: - Inventarisatie plannen derden. - Plannen derden combineren met eigen programmering, om kansen in kaart te brengen. - Op basis van koppelkansen synergie creëren tussen eigen programmering en die van derden.
Effectief en efficiënt	
Verder implementeren Asset Management keringen.	Doelstelling: Asset Management verder verdiepen en verankeren in de organisatie. Plan van aanpak: - Risico analyses keringen verder uitwerken en uniformeren. - Risico analyses waterkerende kunstwerken verder ontwikkelen. - PDCA cirkel inspecties sluiten. - Risico en inspectie gebaseerd onderhoud. - PI's definiëren voor beleidsveld 2000.
Monitoren zorgplicht	Doelstelling en beoogde effecten: Verbeteren zorgplicht. In 2017 gaat de zorgplicht primaire keringen in werking. Het is het streven om eventuele knelpunten in 2016 opgelost te hebben. Echter in 2017 zal er nog wel ruimte voor verbetering zijn. Plan van aanpak: - In kaart brengen verbeterpunten. - Verbeterpunten prioriteren. - Gekozen verbeterpunten oplossen.
Verder uitwerken verkeerstoren voor keringen.	Doelstelling: Voor watersystemen is de verkeerstoren ingericht. Het is de bedoeling om dit jaar de verkeerstoren verder in te richten voor keringen. Plan van aanpak: - Informatiebehoefte vanuit het beleidsveld keringen in kaart brengen (dit gaat nauw samen met de activiteit verbetering databeheer). - Oplossingen zoeken bij informatiebehoefte. - Oplossingen op pilot basis uitwerken.
Verbetering databeheer	Doelstelling en beoogde effecten: De data en informatie over de keringen op orde brengen voor Asset Management. Het doel van deze activiteit is om op basis van eerdere studies naar informatie behoefte tot een datamodel te komen en dit (gedeeltelijk) in te vullen.

	Plan van aanpak: - Op basis van eerdere studies komen tot een datamodel keringen. - Verschillenanalyse tussen dit model en momenteel beschikbare data. - Prioritering van de gevonden verschillen. - Oplossen van de belangrijkste verschillen, liefst via de verkeerstoren.
Legger	Doelstelling en beoogde effecten: Het verbeteren van de legger.
	Plan van aanpak: - Visie op bescherming van hoge gronden bij regionale keringen. - Evaluatie van het profiel van vrije ruimte bij regionale keringen. - Visie overige keringen verwerken in legger.

Geld (bedragen x € 1.000)	Rekening 2015	Jaarplan 2016	Kadernota 2017	Jaarplan 2017
Netto kosten programma	7.791			
Incidentele baten	-3.808			
Totaal netto kosten programma	3.983	10.048	12.020	12.396

Ten opzichte van de kadernota zijn de netto lasten +€ 376 hoger:

- De kapitaallasten zijn -€ 100 lager vanwege een rentevoordeel en diverse kleine aanpassingen in projectplanningen.
- De opbrengsten zijn +€ 400 hoger doordat de risicotoeslag van het project "Volkerak Zoommeer maatregelen wateroverlast" niet in 2017, maar in 2018 zal vrijvallen. Verwacht wordt nu dat het project niet in 2017 maar eind 2018 gereed zal zijn.
- De overige lasten zijn +€ 76 hoger.

Ten opzichte van jaarplan 2016 zijn de netto lasten +€ 2.348 hoger:

- De directe lasten zijn +€ 271 hoger vanwege het verschuiven van budget in het kader van duurzaam financieel beleid van de investeringsvolumes naar exploitatie (+€ 130), extra budget in het kader van onderhoud regionale keringen (+€ 55), het aanvangsbeheer van het Volkerak Zoommeer (+€ 40) en diverse kleine aanpassingen (+€ 46).
- De kapitaallasten +€ 1.955 hoger met name vanwege de geplande hogere kapitaallasten als gevolg van de HWBP bijdrage.
- De overige kosten en opbrengsten zijn per saldo +€ 122 hoger.

Conclusie

Het beheer en onderhoud van de keringen wordt uitgevoerd volgens de principes van het Asset Management, de zorgplicht primaire keringen en het sluiten van de PCDA cirkel. Daarnaast zal in 2017 verder worden gewerkt aan de verbetering van de primaire keringen (Geertruidenberg-Amertak) en de regionale keringen.

Programma 3000 – Inrichting en Onderhoud Watersystemen

Programmabeheerder: A. Meuleman

Doelstelling programma	
Het doel van dit programma is het ontwikkelen en in stand houden van de natte infrastructuur, inclusief waterbodems, oevers en kunstwerken. Het grond- en oppervlaktewatersysteem voldoet daarmee aan lokale en regionale wateropgave(n) zoals het beperken van het risico op wateroverlast, leveren van genoeg water in droge perioden en is van een geschikte kwaliteit.	
Doelstellingen, beoogde effecten en plan van aanpak	
Risico's beheersen	
Implementatie nieuwe Natuurbeschermingswet	Doelstelling en beoogde effecten: Blijven voldoen aan wet- en regelgeving i.c. nieuwe natuurbeschermingswet (ingangsdatum 1-1-2017). Plan van aanpak: - Veldgids, maaibestekken en andere onderhoudsbestekken aanpassen. - Aangepaste handleiding voor inrichtings- werkzaamheden opstellen.
Opstellen baggerprogramma landelijk en stedelijk gebied	Doelstelling en beoogde effecten: Voorkomen wateroverlast (voldoen aan 'normen' Nationaal Bestuursakkoord Water) en voldoen aan waterkwaliteitsdoelstellingen. Plan van aanpak: - Voor alle gemeenten opstellen langjarige onderhoudsplanning voor zowel landelijk als stedelijk gebied: in 1^e instantie voor komende 10 jaar met vooruitblik na 2027. - Afspraken maken met gemeenten over uitvoering en financiën.
Doorontwikkelen verkeerstoren	Doelstelling en beoogde effecten: Meer grip op normale en calamiteuze situaties waardoor sneller en effectiever ingrijpen mogelijk is. Nadrukkelijker PDCA cyclus sluiten en daarmee het zelf lerend vermogen vergroten. Waterketen en watersysteem gezamenlijk beschouwen, zowel intern als met gemeenten. Plan van aanpak: - Verkeerstoren signaleert door bv. (trend)analyses peilen, storingsanalyses en zuiveringsresultaten issues die enerzijds input zijn voor beleidsvorming, maar ook voor 'het veld'. - Verbreding naar waterkwaliteit, ecologie en keringen. - Meer uitwisseling van gegevens met partners (gemeenten leveren bijvoorbeeld overstortgegevens aan). - Verdergaande integrale benadering calamiteiten en zorgen voor de beeldvorming en het paraat hebben van het "gedeelde waterbeeld" bij calamiteiten (aansluitend bij netcentrisch werken).
Oplossen knelpunten riooloverstorten	Doelstelling en beoogde effecten: Voldoen aan waterkwaliteitsdoelstellingen (volgens Waterkwaliteits-spoortoetsing) Plan van aanpak: - Uitvoeren aanvullend onderzoek vijf overstorten t.b.v. definitief oordeel. - Indien nog nodig: plan van aanpak per knelpunt met gemeenten opstellen. - Bewaken voortgang oplossen knelpunten in combinatie met afvalwaterakkoorden gemeenten.
Duurzame ontwikkeling	
Uitvoeren watersysteemanalyses	Doelstelling en beoogde effecten: Voldoen aan de KRW-verplichting. Inzicht verkrijgen in de (on)mogelijkheden om de KRW-doelstellingen per waterlichaam te realiseren. Plan van aanpak: - Het uitvoeren van 6 watersysteemanalyses als vervolg op de analyses van 2015 en 2016. - Waar nodig de watersysteemanalyses uitbreiden met andere wateropgaven zoals wateroverlast.

Uitvoeren en programmeren inrichtingsmaatregelen	Doelstelling en beoogde effecten: Voldoen aan prestatie-opgave inrichtingsmaatregelen in WBP/KN en bestuursovereenkomsten (o.a. GOB en STUW).
	Plan van aanpak: - Combinaties maken integrale opgaven (wateroverlast, NNP/N2000/PAS, kunstwerken, KRW/EVZ). - Uitvoeren inrichtingsmaatregelen, o.a. evz Kraggeloop (Bergen op Zoom) en oplossen vismigratieknelpunt Oude Leij (Riel).
Integraal bewaken KRW-scores	Doelstelling en beoogde effecten: Toename KRW-scores en vermindering overschrijding gewasbeschermingsmiddelennormen conform waterbeheerplan.
	Plan van aanpak: Bijsturing en prioritering (waar mogelijk) door expertteam, mede op basis van de resultaten uit de brede screening van microverontreinigingen die in 2016 is uitgevoerd.
Maatschappelijk verantwoord en vernieuwend	
Participatie door maatschappij	Doelstelling en beoogde effecten: Stimuleren van initiatieven van burgers, ondernemers en organisaties ten behoeve van waterdoelen.
	Plan van aanpak: Initiatieven ten aanzien van waterkwantiteit- of kwaliteitsmaatregelen door particulieren, bedrijven en overheden worden financieel ondersteund en/of er wordt meegedacht en/of regels worden eenvoudiger gemaakt.
Kleine kringloop	Doelstelling en beoogde effecten: Het sluiten van kringlopen en het leveren van een bijdrage aan biobased Delta. Nuttig gebruik van maaisel aansluitend op kleine kringloop.
	Plan van aanpak: - Uitvoeren Bokashi-proef (samenwerking met De Dommel, Aa en Maas en deelname aan landelijk project) in elk rayon binnen WBD. - De huidige wijze van afzet van maaisel aan agrariërs wordt ook in 2017 voortgezet.
Effectief en efficiënt	
Maaibestekken waterlopen	Doelstelling en beoogde effecten: Door middel van gezamenlijke maaibestekken <i>met gemeenten</i> maatschappelijke winst behalen, zoals benoemd in programma 1000 (SWWB).
	Plan van aanpak: Gezamenlijk opstellen bestekken en aanbesteding.
Verdere implementatie assetmanagement	Doelstelling en beoogde effecten: Afstemmen watergebieds-programma's en assetmanagement. Slimme combinaties maken, in eerste instantie voor de belangrijkste watersysteemkunstwerken (grote gemalen, grote stuwen en kunstwerken door waterkeringen).
	Plan van aanpak: - Uitkomsten assetmanagement belangrijkste watersysteem-kunstwerken inbrengen in watergebiedsprogramma's. - Input uit watergebiedsprogramma's meewegen in onderhoudsprogramma's. - Vullen risicoregister belangrijkste watersysteemkunstwerken.
Peilbeheer	Doelstelling en beoogde effecten: Optimaliseren van integraal peilbeheer onder zowel droge als natte omstandigheden gericht op de belangen van grondgebruikers, waterkwaliteit/ecologie en scheepvaart.
	Plan van aanpak: - Dagelijks inspelen op de weersvoorspellingen en de actuele situatie in het veld met behulp van de verkeerstoren. - Kwartaalmonitoring peilbesluiten uitvoeren. - Formuleren en uitvoeren pilot doorspoelprotocol Mark-Dintel-Vliet-boezem vooruitlopend op wateraanvoer Roode Vaart (als vervolg op evaluatie doorspoelprotocol 2016).
Efficiënt waterbeheer	Doelstelling en beoogde effecten: Verminderen stroomgebruik en efficiënter watergebruik.
	Plan van aanpak: - Standaardinstellingen gemalen aanpassen zodat minder energie wordt verbruikt (rekening houdend met vismigratie). - Bediening beter afstemmen met verkeerstoren om onnodig inlaten/wegpompen te voorkomen. -

Prestatie indicatoren	Rekening 2015	Jaarplan 2016	Jaarplan 2017
Aantal uitgevoerde watersysteemanalyses	-	-	6
Geprogrammeerde Inrichtingsmaatregelen 2017:			
- Ecologische verbindingzones (km)	-	-	15 km
- Beek- en kreekherstel (BHS) (km)	-	-	0,5 km
- NNP (incl. N2000/PAS) (ha)	-	-	0 ha
- Vismigratieknelpunten (aantal)	-	-	1 st
- Waterberging (ha)	-	-	0 ha
Opgeloste knelpunten riooloverstorten	-	-	4
Peilmetingen die voldoen aan peilbesluit	>95%	>85%	>85%
Toename aantal ecologische beoordelingen met minimaal een goede toestand (KRW waterlichamen)	-	-	15%
Waar PI's in genoemde jaren niet waren opgenomen is een "-" ingevuld. Geprogrammeerde Inrichtingsmaatregelen 2017: In 2017 worden relatief weinig projecten afgerond waardoor de prestaties genoemd bij geprogrammeerde inrichtingsmaatregelen laag zijn. Dit neemt niet weg dat er in 2017 veel projecten in uitvoering zijn. Deze leiden in latere jaren tot gerealiseerde prestaties. Overigens was 2016 een jaar waarin relatief veel projecten zijn afgerond, waardoor het waterschap al een deel van de totale WBP-opgave heeft gerealiseerd.			

Geld (bedragen x € 1.000)	Rekening 2015	Jaarplan 2016	Kadernota 2017	Jaarplan 2017
Totaal netto kosten programma	28.433	30.314	33.386	33.321
Ten opzichte van de kadernota zijn de netto lasten -€ 65 lager: - De <u>directe lasten</u> zijn +€ 177 hoger vanwege het verschuiven van budget in het kader van duurzaam financieel beleid van de investeringsvolumes naar exploitatie voor onderhoud gebouwen, bij de kadernota waren deze lasten begroot op het ondersteunend product facilitaire zaken. - De <u>kapitaallasten</u> zijn -€ 363 lager door het bijstellen van projectplanningen. - De <u>afdelingskosten</u>, <u>opbrengsten</u> en <u>doorrekeningen vanuit ondersteunende programma's</u> zijn per saldo +€ 121 hoger. Ten opzichte van jaarplan 2016 zijn de netto lasten +€ 3.007 hoger: - De <u>directe lasten</u> zijn +€ 1.613 hoger vanwege het verschuiven van budget in het kader van duurzaam financieel beleid van de investeringsvolumes naar exploitatie. - De <u>kapitaallasten</u> zijn +€ 879 hoger vanwege hogere rentelasten (+€ 320) als gevolg van het niet meer activeren van bouwrente. Deze rentelasten worden direct in de exploitatie ten laste van het resultaat gebracht. Daarnaast zijn er projecten in bedrijf gegaan die in 2016 nog geen kapitaallasten opleverden (+€ 559). - De <u>afdelingskosten</u> zijn +€ 309 hoger vanwege een verschuiving van uren van projecten naar de exploitatie. - De <u>opbrengsten</u> en <u>doorrekeningen vanuit ondersteunende programma's</u> zijn per saldo +€ 206 hoger.				

Conclusie
Met de uitvoering van de activiteiten worden de risico's met betrekking tot wateroverlast, droogte en waterkwaliteit zoveel mogelijk voorkomen. Daarnaast krijgt het sluiten van de PDCA cyclus steeds meer vorm, waarbij mede door de 'vestiging' van de verkeerstoren het lerende vermogen van de organisatie toeneemt. Het waterbeheerplan heeft een stevige doorvertaling gekregen in dit programmaplan. Daardoor wordt ook de sturing meer 'hands-on'. Dit geldt zowel voor kwantiteits- als kwaliteitsdoelstellingen.

Programma 4000 – Bouw en exploitatie zuiveringstechnische werken

Programmabeheerder: A. Verberne

Doelstelling programma

Het doel van dit programma is bijdragen aan 'schoon water en gezonde natuur' door het aangeboden afvalwater duurzaam, efficiënt en effectief af te nemen uit de gemeentelijke riolering, te zuiveren en weer af te voeren naar oppervlaktewater. Hierbij komt slib vrij dat na verwerking wordt afgevoerd naar de Slibverbrandingsinstallatie Noord-Brabant (SNB) voor eindverwerking.

Doelstellingen, beoogde effecten en plan van aanpak

Algemeen	Kerntaak: De kerntaak zuiveren bestaat uit transport en zuivering van afvalwater.
	Plan van aanpak: Het plan voor 2017 staat in het teken van de 4 beleidsthema's van het Waterbeheerplan: 1. <i>Risico's beheersen:</i> zuivering van de overeengekomen hoeveelheid afvalwater en het voldoen aan de eisen uit Waterwet- en Omgevingswetvergunningen. 2. <i>Effectief en efficiënt onderhoud:</i> om risico's te kunnen beheersen zijn goed gebouwde en onderhouden installaties nodig. 3. <i>Maatschappelijk verantwoord en vernieuwend:</i> maatschappelijke dienstverlening vereist samenwerking en participatie. 4. <i>Duurzame ontwikkeling:</i> Vergroting van duurzaamheid vereist innovatieve technieken en werkwijzen.
1. Risico's beheersen	
Risico's beheersen door goed zuiveren	Doelstelling en beoogde effecten: De kerntaak zuiveren uitvoeren door: 1. de overeengekomen hoeveelheid afvalwater te verwerken; 2. te voldoen aan de eisen uit de Waterwet- en Omgevingswetvergunningen en deze op orde te houden; 3. het op orde hebben van en werken conform eigen beleid; 4. het optimaliseren van de bedrijfsvoering. Uitgangspunt hierbij is gelijkblijvende effluenteisen. Op het moment dat effluenteisen aangescherpt worden, bijvoorbeeld voortkomend uit de KRW of een beleidswijziging, is planaanpassing noodzakelijk. Tot dit programma behoort ook het beheer en onderhoud van installaties voor de zuivering van huishoudelijk afvalwater afkomstig van niet-gerioleerde panden, de zogenoemde individuele behandeling afvalwater (IBA's).
	Plan van aanpak: 1. In de Afvalwaterakkoorden zijn afspraken gemaakt over de af te nemen hoeveelheden afvalwater. Een belangrijk gevolg hiervan is bijvoorbeeld de noodzakelijke capaciteitsuitbreiding van het persgemaal Roosendaal. 2. Er wordt ingezet op het voldoen aan alle individuele vergunningseisen van de 17 rwzi's en een gebiedsbreed 75% verwijderingsrendement voor zowel stikstof als fosfaat. Samen met de CZV-verwijdering geeft deze sturing een zuiveringsrendement van ongeveer 81%. In de Waterbrief van het Ministerie I&M aan de Tweede Kamer van 8 juni 2016 worden twee maatregelen aangekondigd: 1) aanvullende nutriëntenverwijdering op grote rwzi's en 2) medicijnresten-verwijdering op hotspot-rwzi's. Mogelijk maakt deze ontwikkeling planaanpassing noodzakelijk. 3. Voortkomend uit de KRW is afgesproken dat de rwzi's Rijen en Kaatsheuvel in 2017 extra fosfaat verwijderen door aanvullende chemicaliëndosering. Omdat voor de rwzi Chaam het risico op overschrijding van een vergunningsnorm (nalevingspercentage lozingseisen) het grootst is, wordt in 2017 een onderzoek gestart naar mogelijke maatregelen om dit risico te verkleinen. Voor situaties anders dan normaal bedrijf, zoals ten tijde van

	storingen, onderhoud, nieuwbouw of calamiteiten, wordt het beleid Zorgplicht ontwikkeld, dat in lijn met de bedrijfswaarden aangeeft in hoeverre aanvullende maatregelen moeten worden genomen. 4. Vanuit de Verkeerstoren wordt de zuiveringsprestatie integraal gemonitord en waar nodig bijgestuurd.
2. Effectief en efficiënt onderhoud	
Effectief en efficiënt onderhouden, vervangen en projectmatig bouwen	Doelstelling en beoogde effecten: Om de eerste doelstelling te bereiken is effectief en efficiënt onderhoud, vervanging en projectmatig bouwen nodig. Hiermee wordt de veiligheid, beschikbaarheid en betrouwbaarheid van de installaties (assets) op niveau gehouden. Plan van aanpak: <u>Veiligheid</u> De uitdaging rondom veiligheid is helder: 'voldoen aan wet- en regelgeving' en 'geen ongevallen'. 2016 heeft laten zien dat hier nog een belangrijke opgave voor het waterschap ligt. ZB gaat hiermee aan de slag in het programma Veiligheid. <u>Beschikbaarheid en betrouwbaarheid</u> Onderhoudsprestaties worden uitgedrukt in beschikbaarheid en betrouwbaarheid. Tot op heden is ruimschoots voldaan aan de eigen streefwaarden. In 2017 worden, mede op basis van een vergelijking met de prestaties van andere waterschappen, deze streefwaarden kritisch bezien en verder afgestemd op de door het bestuur geformuleerde bedrijfswaarden. <u>Onderhoud</u> Implementatie en het uitvoeren van het proces "instandhouding afvalwaterketen". Op basis van enerzijds uit risicosessie vastgestelde risico's en anderzijds onderhoudsinspecties conform meerdere NEN-normen en kengetallen de juiste instandhoudingsactiviteiten programmeren om te kunnen blijven voldoen aan de bedrijfswaarden. Persleidingen krijgen extra aandacht: voor instandhouding wordt verder gewerkt aan betere inspectie- en reparatiemethoden. En in 2017 worden verbeterde calamiteitenscenario's ontwikkeld om adequaat op te kunnen treden tijdens calamiteiten. Er wordt een verbeterslag gemaakt in registratie van storingen en activiteiten en van betrouwbare informatie (project Documentatiehuis). Assetmanagement is vanaf 2017 geïntegreerd in het werkproces. Het onderzoek 'Lange termijn asset planning' geeft antwoord op de vraag welk investeringsvolume in de toekomst nodig is om de het gewenste risiconiveau op basis van de bedrijfswaarden te kunnen bereiken. <u>Projectmatig bouwen en vervangen</u> De beheersing van de projecten wordt verbeterd door blijvend gebruik van IPM (Integraal Project Management). De bewaking van het jaarlijkse investeringsvolume wordt verder verbeterd in het verbeterproject programmabeheersing. Samen met de andere waterschappen en de marktpartijen wordt een visie op de samenwerking tussen waterschap en markt ontwikkeld. Deze marktvisie zal als uitgangspunt voor onze projecten gaan gelden.
3. Maatschappelijk verantwoord en vernieuwend	
Maatschappelijk verantwoord en vernieuwend door samenwerking	Doelstelling en beoogde effecten: Afvalwater zuivering is een vorm van maatschappelijke dienstverlening. Optimale dienstverlening vereist samenwerking vanuit een open houding. Het waterschap werkt steeds intensiever samen, met steeds meer partijen, aan maatschappelijk optimale oplossingen. Plan van aanpak: Dit vraagt om een open houding en professionalisering van de samenwerking en de communicatie met externe partners: 1. Samenwerking met gemeenten waarmee we de opgave uit het Bestuursakkoord realiseren (Programmaplan 1155). Maatregelen

	afvalwaterakkoorden 2017: • overname van gemaal Tichelrijt en gemaal Hulten; • vergroting van rioolgemaal Dorst , Zegge-Dorp en Dinteloord; • vergroting van de capaciteit van de transportleiding achter rioolgemaal Bosschenhoofd. 2. Binnen de BOB-trajecten duurzaamheid en participatie wordt eind 2016 gestart met beeldvorming rond het omgaan met kansen die vooralsnog niet passen binnen bestaande wetgeving en beleid, zoals bijvoorbeeld zon- en windenergie. Samenwerking met bedrijven krijgt in het kader van het traject participatie een impuls. Verzoeken van bedrijven om samen duurzaamheidskansen te benutten worden voor zo mogelijk binnen de juridische mogelijkheden en het bestaande beleid opgepakt. Bijvoorbeeld door ervoor te zorgen dat industriële lozers van biologisch goed afbreekbaar afvalwater (weer) aansluiten op de riolering om zo de doelmatige werking van de rwzi's te verbeteren of door aanvoer per as en co-vergisting, waarbij bestaande restcapaciteit in de gisting wordt benut voor extra biogasproductie. 3. Het programma Medicijnresten, antibioticaresistentie en drugsresten (microverontreinigingen) bevat een meer-sporenaanpak, met veel verschillende partijen, om samen te zoeken naar en in de toekomst te komen tot doelmatige maatschappelijke oplossingen. Een belangrijk onderdeel is het project Schone Maaswaterketen: in 2017 wordt samen met de partners full-scale onderzoek uitgevoerd naar de doelmatigheid van een nieuwe verwijderingstechniek waarmee op de rwzi Papendrecht microverontreinigingen worden verwijderd en naar de effecten er van op de kwaliteit van het Maaswater. 4. Gemeenten in het buitengebied voorzien dat binnenkort veel hoge druk riolering moet worden vervangen. Mogelijk vormen kleinschalige decentrale systemen (nieuwe sanitatie) een duurzamer alternatief. Samen met de gemeente Zundert wordt een pilotproject uitgevoerd. Het waterschap voert, samen met Stowa en de WUR het bijbehorende onderzoek uit. 5. In Winnend Samenwerken-verband wordt een gezamenlijk plan van aanpak gemaakt op aspecten van zuiveren en veiligheid.
4. Duurzame ontwikkeling	
Ontwikkelen innovatieve technologieën	Doelstelling en beoogde effecten: Het ontwikkelen van betaalbare innovatieve technologieën die leiden tot verduurzaming, bijvoorbeeld door energiebesparing of kringloopsluiting door hergebruik van grondstoffen. Plan van aanpak: Duurzaamheid vergroten betekent een lager netto verbruik van energie en grondstoffen. Dit kan enerzijds door besparing op verbruik, maar ook door terugwinning en hergebruik. De volgende plannen geven invulling aan deze doelstelling: MVO-ontwikkelprogramma "naar 2020", het Energie-efficiencyplan, de Innovatieagenda, het plan Energiefabriek Nieuwveer en de Toekomstvisie AWP-Bath. De geplande acties voor 2017 passen binnen deze plannen. Het waterschap heeft het voornemen om samen met partners in een consortium een business-case uit te werken in voor zonne- en windenergie op het terrein rwzi Bath. Bestuurlijke keuzes rondom de gewenste positie in de markt van het waterschap zijn hier op van invloed. Onderzoek naar de kansen voor power-to-gas, om vraag en aanbod te kunnen balanceren, wordt meegenomen in de business-case. In het onderzoek thermofiele gisting Bath zal duidelijkheid ontstaan over de haalbaarheid van de combinatie met stikstofterugwinning. Dit bepaalt de kaders van het op te starten bouwproject thermofiele gisting Bath. Begin 2017 worden de resultaten van het pilotproject PHARIO (bioplastics uit rioolslib) gepresenteerd, waarna een besluit kan worden genomen over de intentie om wel of niet door te gaan naar de volgende fase in het ontwikkeltraject.

	Binnen het 10-jarenplan Energiefabriek Nieuwveer passen twee onderzoeken naar de mogelijkheden van efficiëntere stikstofverwijdering (koude anammox). De uitkomsten zijn bepalend voor haalbaarheid van de energieneutrale of -producerende rwzi Nieuwveer. Het pilotproject nieuwe sanitatie Zundert gaat in 2017 de eerste resultaten en inzichten opleveren. Met de aandeelhouders en SNB wordt in 2017 een strategische toekomstvisie opgesteld om samen toe te werken naar een continue en duurzame slibeindverwerking op lange termijn. SNB verwacht in 2018 te kunnen starten met de levering van verbrandingsgas aan Ecophos voor fosfaatterugwinning. In 2017 wordt gewacht op realisatie van een productielijn bij Ecophos.
--	---

Prestatie indicatoren	Rekening 2015	Jaarplan 2016	Jaarplan 2017
Nalevingspercentage lozingseisen	99,7%	99%	99%
Voldoen aan de afnameverplichting	96%	100%	100%
Zuiveringsprestatie	82%	81%	81%
Stikstofverwijderings-rendement	77%	77%	77%
Fosfaatverwijderings-rendement	77%	76%	76%
CZV-verwijderingsrendement	92%	89%	90%

Geld (bedragen x € 1.000)	Rekening 2015	Jaarplan 2016	Kadernota 2017	Jaarplan 2017
Totaal netto kosten programma	52.751	51.578	54.542	54.049

Ten opzichte van jaarplan 2016 zijn de netto lasten +€ 2.471 hoger:

- De directe lasten zijn +€ 387 hoger door toepassing van 1,5% inflatie en doordat de *onderhoudskosten* toenemen als gevolg van het uitvoeren van inspecties, een toename van planmatig onderhoud dat voortvloeit uit reeds uitgevoerde inspecties en door verhoogde onderhoudskosten aan de WKK's als gevolg van strengere emissie eisen. Tevens neemt het chemicaliënverbruik toe in 2017 als gevolg van het bestuursbesluit tot extra defosfateren bij Rijen en Kaatsheuvel.
- De kapitaallasten zijn +€ 1.767 hoger doordat er diverse nieuwe projecten in 2017 in gebruik genomen worden en omdat de bouwrente als gevolg van Duurzaam Financieel Beleid vanaf 2017 niet meer geactiveerd wordt.
- De afdelingskosten en doorrekeningen vanuit ondersteunende programma's zijn +€ 316 hoger.

Ten opzichte van de kadernota zijn de netto lasten -€ 493 lager:

- De directe lasten zijn -€ 213 lager door een voordeel op de *kosten van zuiveren door derden* (De Dommel) -€ 104 en op de bijdrage aan SNB -€ 424. De *onderhoudskosten* nemen echter toe als gevolg van het uitvoeren van inspecties en planmatig onderhoud dat voortvloeit uit reeds uitgevoerde inspecties.
- De kapitaallasten zijn -€ 389 lager als gevolg van lagere rentelasten (-€ 122) en diverse aanpassingen op projecten waarbij de grootste de vergraving van de projecten renovatie Rioolgemalen groep 2 (-€ 95) en vervangen gasmotoren (-€ 54) is.
- De afdelingskosten en doorrekeningen vanuit ondersteunende programma's zijn +€109 hoger.

Conclusie

Om de uitvoering van de kerntaak afvalwater zuiveren goed te faciliteren moet aan een drietal voorwaarden worden voldaan: de installaties zijn in goede technische staat, door interactie met de maatschappij wordt de omvang van de zuiveringstaak bijgesteld en door toepassing van innovatieve technieken wordt duurzaamheidswinst geboekt.

Programma 5000 – Inrichting en Nautisch Onderhoud Vaarwegen en Havens

Programmabeheerder: A. Meuleman

Doelstelling programma

Het doel van dit programma is te zorgen voor veilige en toegankelijke vaarwegen en havens. Tot de werkzaamheden behoren het inspecteren en onderhouden van de vaarwegen, de bijbehorende oevers en kunstwerken zoals bruggen en sluizen (vaarwegbeheer). Ook vergunningverlening en handhaving voor/op evenementen op vaarwegen en varen met afwijkende maten behoort tot de taak. Aanvullend op het Binnenvaartpolitiereglement kunnen verkeersbesluiten worden genomen door het waterschap (nautisch beheer).

Doelstellingen, beoogde effecten en plan van aanpak

Risico's beheersen

Deelbestrijdingsplan scheepvaart aanpassen	Doelstelling en beoogde effecten: Een op het incidentenbestrijdingsplan van de veiligheidsregio afgestemd deelbestrijdingsplan zodat stremmingen voor de scheepvaart niet langer duren dan nodig en de impact op waterkwaliteit zo klein mogelijk is.
	Plan van aanpak: Vergelijken bestrijdingsplan Veiligheidsregio en deelbestrijdingsplan scheepvaart van het waterschap. Waar nodig aanpassen deelbestrijdingsplan scheepvaart.
Assetmanagement vaarwegen	Doelstelling en beoogde effecten: Onderhoud bruggen, sluizen en oeververdedigingen (afweging prestaties, kosten en risico's).
	Plan van aanpak: - Naar analogie van het beheerplan baggeren vaarwegen wordt een beheerplan onderhoud bruggen en sluizen opgesteld. - Voorbereiden onderhoudswerkzaamheden 2018 (o.a. sluis Roode Vaart).

Duurzame ontwikkeling

Alternatieven onderzoeken storten baggerspecie	Doelstelling en beoogde effecten: Verminderen kosten baggerwerkzaamheden en bijdragen aan duurzame grond-, weg en waterbouw (Green deal).
	Plan van aanpak: Nagaan wat de mogelijkheden zijn voor de baggerspecie in/of nabij het vaarwegsysteem; zowel in het water als op het land.

Maatschappelijk verantwoord en vernieuwend

Ambitieniveau bepalen nautisch beheer	Doelstelling en beoogde effecten: In overleg met provincie Noord-Brabant het ambitieniveau bepalen ten aanzien van het nautisch beheer. Per niveau worden acties geformuleerd.
	Plan van aanpak: - Besturen provincie en waterschap bewust maken van (risico's) nautisch beheer. - Opstellen ambitienota met bijbehorende consequenties.

Effectief en efficiënt

Opstellen meerjarig onderhouds- en meetprogramma baggeren vaarwegen	Doelstelling en beoogde effecten: Beheerplan baggeren vaarwegen omzetten in onderhoudsprogramma.
	Plan van aanpak: Aan de hand van financiële afspraken tussen provincie en waterschap opstellen 5 jarig onderhouds- en meetprogramma.

Prestatie indicatoren	Rekening 2015	Jaarplan 2016	Jaarplan 2017
Voortgang baggeren t.o.v. het baggerprogramma	10%	100%	100%

Geld (bedragen x € 1.000)	Rekening 2015	Jaarplan 2016	Kadernota 2017	Jaarplan 2017
Totaal netto kosten programma	2.269	2.315	2.391	2.384

Ten opzichte van de kadernota zijn er geen significante verschillen.

Ten opzichte van Jaarplan 2016 zijn de netto lasten +€ 69 hoger:

- De directe lasten zijn +€ 54 hoger vanwege het verschuiven van budget in het kader van duurzaam financieel beleid van de investeringen naar exploitatie.
- De overige lasten zijn per saldo +€ 15 hoger.

Conclusie

Doordat de afgelopen jaren hard is gewerkt aan het meer inzichtelijk krijgen van informatie zowel op het gebied van het vaarweg- als het nautisch beheer, kunnen duidelijke langjarige keuzes worden gemaakt op basis van de afweging tussen kosten, prestaties en risico's. Het meer ad hoc beheer- en onderhoudskarakter van de afgelopen jaren komt daarmee in een planmatiger vaarwater.

Programma 6000 - Regulering

Programmabeheerder: A. Meuleman

Doelstelling programma
Vergunningverlening Keur: Het door middel van eigen regelgeving en ontheffingsverlening in stand houden van veilige waterkeringen, van de water aan -en afvoerfunctie van de oppervlaktewateren en het realiseren van een goed beheer daarvan. Beheersen van lozingen: Het door middel van vergunningverlening, alsmede goedkeuring van gemeentelijke rioleringsplannen en stimuleren van derden in de aanpak van diffuse emissies beheersen van lozingen van afvalwater met het oog op het bereiken of behouden van een goede oppervlaktewaterkwaliteit en de doelmatige werking van zuiveringstechnische werken.

Doelstellingen, beoogde effecten en plan van aanpak	
Risico's beheersen (voldoen aan afspraken)	
Een snelle afwikkeling van aanvragen, meldingen en adviesvragen	Doelstelling: - Voldoen aan servicenormen; - > 95% binnen de termijn vergunnen; - 40% van de aanvragen afhandelen binnen 5 weken; - Wabo-adviezen binnen de gevraagde termijn doorgeven aan bevoegd gezag. Plan van aanpak: - De (werk)processen continu evalueren en verbeteren (PDCA); - In geval van Wabo-advisering evalueren en verbeteren met de Omgevingsdienst Midden en West-Brabant.
Sloten , Oevers en Dijken op Orde	Doelstelling: (Mede) zorgdragen dat de legalisaties voortvloeiende uit de handhavingsachterstand worden opgepakt. Plan van aanpak: - Ondersteunen project bij de zaken van voor 2013; - Zaken die na 2013 zijn ontstaan actief oppakken.
Duurzame ontwikkeling (Moderne overheid)	
Voorbereiding implementatie Omgevingswet	Doelstelling: Zorgdragen dat op het moment dat de omgevingswet en bijbehorende uitvoeringsregelingen van kracht worden deze geïmplementeerd kunnen worden. Plan van aanpak: - Deelname programma-overstijgende werkgroep (deze loopt reeds); - Implementeren van de landelijk vastgestelde kwaliteitscriteria voor vergunningverlening; - Verdere deregulering o.a. in overleg met stakeholders; - Inbreng in landelijk platform keurkwartet (acteren vanuit risicobenadering); - Samenwerking RWS en waterschappen; - Implementatieplan omgevingswet binnen het waterschap uitvoeren.
Transparante informatievoorziening	Doelstelling: optimaliseren van managementinformatie en informatievoorziening in- en extern. Plan van aanpak: - Optimaliseren SAW@/PowerBrowser (landelijk en intern); - Efficiënt aanleveren gegevens voor o.a. legger; - Ontwikkelingen Digitale structuur omgevingsrecht (DSO) volgen en daar waar mogelijk anticiperen/participeren; - Samenwerking met RWS en waterschappen.
Duurzame ontwikkeling (Waterkwaliteit)	
Aanpak diffuse bronnen 	Doelstelling: Het terugdringen van diffuse emissies van probleemstoffen (nutriënten, zware metalen, gewasbeschermingsmiddelen en andere micro-verontreinigingen) door het stimuleren van derden om acties en maatregelen te ondernemen. Plan van aanpak: Het stimuleringsbeleid voor de aanpak van agrarische emissies met onderscheid tussen koplopers (belonen), het peloton (stimuleren) en achterblijvers (handhaven) wordt voortgezet. Ook de strategie rond medicijnresten wordt in 2017 voortgezet. Daarnaast wordt het beleid waar nodig aangepast op grond van diverse ontwikkelingen:

	- De landelijke conferentie over de Delta aanpak waterkwaliteit eind 2016; - De resultaten van de brede screening van microverontreinigingen in Brabant en Limburg; - Resultaten van het onderzoek van het DB naar de effectiviteit van het beleid voor diffuse bronnen (ogv art 109a Waterschapswet). - De herziene strategie rond waterkwaliteit wordt in 2017 als belangrijk thema behandeld bij de totstandkoming van de Kadernota 2018-2027.
--	--

Prestatie indicatoren	Rekening 2015	Jaarplan 2016	Jaarplan 2017
Aantal afgeronde reguleringen	692	750	600
Afgeronde procedures binnen wettelijke termijn	94%	95%	95%
Aantal afgewikkelde meldingen	248	400	1600
Toelichting p.i.'s: <u>Aantal afgeronde reguleringen</u> : dit aantal is exclusief de vergunningen volgend uit "Sloten, oevers en dijken op orde". <u>Aantal afgewikkelde meldingen</u> : het aantal meldingen is naar verwachting fors hoger, omdat voor 01-01-2018 bedrijfswaterplannen ingediend moeten zijn in verband met beregeningsputten.			

Geld (bedragen x € 1.000)	Rekening 2015	Jaarplan 2016	Kadernota 2017	Jaarplan 2017
Totaal netto kosten programma	3.703	3.994	4.113	4.136
Ten opzichte van de kadernota zijn er geen significante verschillen. Ten opzichte van Jaarplan 2016 zijn de netto lasten +€ 142 hoger: • De <u>opbrengsten</u> zijn +€ 75 nadeliger vanwege het bijstellen van de verwachte legesopbrengst op basis van ervaringen uit eerdere jaren. • De <u>overige lasten</u> zijn per saldo +€ 67 hoger.				

Conclusie
Het jaarplan ligt in lijn met de kadernota. 2017 staat in het teken van het zo efficiënt mogelijk vergunningen verlenen en het organiseren en implementeren van grote opgaven zoals de omgevingswet.

Programmaplan 6500 – Toezicht en Handhaving

Programmabeheerder: M.J. van Overveld

Doelstelling programma	
Het doel van dit programma is om mensen en middelen zo efficiënt en effectief mogelijk in te zetten wanneer het gaat om toezicht op de naleving van wetten, opsporing en sanctionerend optreden. Zo draagt het programma eraan bij dat het waterschap voldoet aan: – kwantitatieve doelstellingen om het watersysteem naar behoren te laten functioneren. – kwalitatieve doelstellingen om zo het watersysteem naar behoren te laten functioneren én de doelmatige werking van de rwzi's te beschermen.	
Doelstellingen, beoogde effecten en plan van aanpak	
Risico's beheersen	
Uitvoeren van het Handhavingsuitvoeringsprogramma (HUP) 2017	Doelstelling en beoogde effecten: Bewaken en verbeteren van het naleefgedrag van wet- en regelgeving ten behoeve van de waterschapsdoelen.
	Plan van aanpak: Uitvoeren van het HUP 2017 wat ter vaststelling op 13 december 2016 wordt aangeboden aan het DB.
Uitvoeren van project Sloten, Oevers en Dijken op Orde (SODO)	Doelstelling en beoogde effecten: Sloten, oevers en dijken op orde focust zich qua handhaving op overtredingen die significante invloed hebben op de aan- en afvoer van water of de waterveiligheid. Deze overtredingen dienen door de overtreders te worden beëindigd. Het doel is eind 2018 alle sloten, oevers en dijken op orde te hebben.
	Plan van aanpak: Projectmedewerkers zorgen hiervoor door (waar nodig) handhavend op te treden. In 2017 wordt hier een aanzet tot gemaakt en wordt als doel gesteld 600 handhavingzaken op te lossen (zie prestatie indicatoren).
Duurzame ontwikkeling / moderne overheid	
Vorbereiding implementatie Omgevingswet	Doelstelling en beoogde effecten: De consequenties van de Omgevingswet voor het proces Toezicht en handhaving bezien en deze vertalen naar en in het handhavingsuitvoeringsprogramma of de beleidskaders voor handhaving.
	Plan van aanpak: - Betrokken zijn bij landelijke ontwikkelingen. - Actief binding houden met OMWB met betrekking tot kwaliteit en kwantiteit van handhaving en integraal toezicht - Implementeren van de landelijk vastgestelde kwaliteitscriteria water voor toezicht en handhaving.
Effectief en efficiënt	
Versterken informatie uitwisseling toezicht en handhaving	Doelstelling en beoogde effecten: Het structureel versterken van de informatie uitwisseling tussen handhavingspartijen in Midden- en West-Brabant om integraal nog beter de juiste interventies op de juiste doelgroep in te kunnen zetten.
	Plan van aanpak: - Aansluiten op Inspectieview Milieu en Binnenvaart - Deelnemen aan relevante provinciale thema's en/of projecten vanuit het Bestuurlijk Platform Omgevingsrecht

Prestatie indicatoren	Rekening 2015	Jaarplan 2016	Jaarplan 2017	
Beleidsthema			Aantal 1 ^e controles	Naleefgedrag
Waterkwaliteit	-	-	2.800	90%
Waterveiligheid	-	-	225	90%
Waterkwantiteit (Schouw)	-	-	6.300	90%
Waterkwantiteit (Overig)	-	-	475	90%
Vaarwegbeheer	-	-	10	90%
Waterschapsheffingen	-	-	775	90%
Grondwaterbeheer	-	-	2.500	90%
Project SODO				
Aantal opgeloste handhavingsszaken	-	-	600	
Toelichting p.i.'s beleidsthema: Vanaf 2017 is gekozen om per beleidsthema het aantal 1e controlebezoeken en het naleefgedrag als prestatie-indicatoren te specificeren om hiermee een betere aansluiting te vinden met de handhavingssdoelen zoals geformuleerd in de beleidsnota 2015-2019 en de beleidsthema's zoals omschreven in het waterbeheerplan van het waterschap. De daadwerkelijke aantallen 1e controlebezoeken worden definitief bepaald na vaststelling van het Handhavingssuitvoeringsprogramma 2017 door het dagelijks bestuur.				
Toelichting p.i. project Sodo: Vanaf 2017 is gekozen om voor het project SODO het aantal onderkende handhavingsszaken als prestatie-indicator op te nemen. Het project is nog niet eerder door een waterschap uitgevoerd, het betreft hier een prognose van het aantal zaken. De daadwerkelijke aantallen handhavingsszaken worden definitief bepaald na behandeling van de evaluatie 2016 van het project SODO door het dagelijks bestuur.				

Geld (bedragen x € 1.000)	Rekening 2015	Jaarplan 2016	Kadernota 2017	Jaarplan 2017
Totaal netto kosten programma	5.402	5.825	5.719	5.795
Ten opzichte van de kadernota zijn de netto lasten +€ 76 hoger: - De <u>netto directe lasten</u> zijn +€ 59 hoger vanwege hogere lasten van het project Sloten, oevers en dijken op orde. Dit wordt veroorzaakt door een bundeling en verschuiving van de werkzaamheden van 2018 naar 2017. - De <u>overige lasten</u> zijn per saldo +€ 17 hoger.				
Ten opzichte van het jaarplan 2016 zijn de netto lasten -€ 30 lager: - De <u>netto directe lasten</u> zijn -€ 170 lager. Deze daling wordt onder andere veroorzaakt door het vervallen van het incidentele budget voor de inhaalslag toezicht beregeningsvergunningen. Daarnaast is het budget voor het project SODO in 2017, conform meerjarenplanning, naar beneden bijgesteld. - De <u>afdelingskosten</u> zijn +€ 161 hoger. Dit wordt o.a. veroorzaakt door een verschuiving van de uren vanuit Juridische zaken i.v.m. het projectleiderschap SODO. Daarnaast zijn de salarisslasten als gevolg van cao stijging en periodieke verhogingen ten opzichte van 2016 gestegen. - De <u>overige verschillen</u> zijn per saldo -€ 21 lager.				

Conclusie
In 2017 wordt naast de uitvoering van het (reguliere) Handhavingssuitvoeringsprogramma met name capaciteit gestoken in de voorbereiding op de implementatie van de omgevingswet, het versterken van de informatie uitwisseling tussen handhavingsspartijen in Midden- en West-Brabant en de uitvoering van het project 'SODO'.

Programma 7000– Heffen en Invordering

Programmabeheerder: M.J. van Overveld

Doelstelling programma

Het programma Heffen en Invordering heeft als doelstelling het opleggen en invorderen van de waterschapsbelasting in het beheersgebied. Deze activiteiten zijn uitbesteed aan de Belastingssamenwerking West-Brabant (BWB).

Doelstellingen, beoogde effecten en plan van aanpak

Optimaliseren informatievoorziening	Doelstelling: Het optimaliseren van de informatievoorziening tussen het waterschap en de BWB.
	Plan van aanpak: Het voeren van reguliere gesprekken, afstemming en intensieve samenwerking op operationeel, tactisch en strategisch niveau hetgeen resulteert in een convenant en controleprotocol wat in alle facetten voldoet aan de gezamenlijke informatie- en gegevensbehoefte (kwaliteit, tijdigheid, volledig en juist). Tevens zullen de vervolgacties van het uitgevoerde onderzoek alsmede de uitkomsten hiervan worden verankerd in het convenant.
Realiseren continuïteit in de bedrijfsvoering, efficiency en effectiviteit	Doelstelling en beoogde effecten: Het realiseren van de continuïteit in de bedrijfsvoering, efficiency en effectiviteit. Daarnaast de inspanningsverplichting om het aantal deelnemers van de BWB binnen het beheergebied uit te breiden. Effect is dat de deelnemerskosten gelijk of lager zijn dan voorgaande jaren.
	Plan van aanpak: De genoemde doelstellingen zijn als taakstellende acties benoemd in de Begroting 2017 van de BWB. Daarnaast blijft er continue aandacht voor het verder optimaliseren en stroomlijnen van de processen. De uitvoering van het Plan van aanpak Naar een toekomstig BWB is hiervoor de basis geweest.

Prestatie indicatoren (aantallen x 1.000)	Rekening 2015	Jaarplan 2016	Jaarplan 2017
Aantal aanslagregels	1.282	1.204	1.229
Aantal aanslagen	438	422	408

Geld (bedragen x € 1.000)	Rekening 2015	Jaarplan 2016	Kadernota 2017	Jaarplan 2017
Totaal netto kosten programma	6.035	5.949	5.884	5.862

Ten opzichte van de kadernota zijn er geen significante verschillen.

Ten opzichte van Jaarplan 2016 zijn de netto lasten -€ 87 lager:

- De netto directe lasten zijn -€ 93 lager vanwege een lagere bijdrage aan de BWB.
- De overige lasten zijn per saldo +€ 6 hoger.

Conclusie

Er zijn geen bijzonderheden.

Programma 8000 – Bestuur en externe communicatie

Programmabeheerder: H. van Stokkom

Doelstelling programma

Bestuur: Het zodanig besturen van het waterschap, dat rechtmatig en integer, doelgericht, doelmatig en meetbaar invulling gegeven wordt aan de wettelijke taak c.q. de organisatiedoelstellingen.

Bestuursondersteuning: Het optimaal ondersteunen van bestuurders en bestuursorganen, op grond waarvan bestuurlijke besluitvorming op efficiënte en effectieve wijze tot stand kan komen.

Beheer niet reglementair zaken: Het exploiteren van in principe afstootbare objecten, zaken en samenwerkingsvormen van het waterschap die geen functie (meer) vervullen voor de taken. Bijvoorbeeld pachtgronden, huurwoningen, cultuurhistorische objecten, voormalige kantoorpanden etc.

Externe communicatie: Substantieel bijdragen aan het realiseren van de organisatiedoelstellingen door het leveren van specifieke communicatieve expertise. Adequate communicatie is in staat tot duurzame beïnvloeding van kennis, houding en gedrag. Het unieke vermogen van communicatie is van belang voor de relatie met belastingplichtigen en samenwerkingspartners.

Doelstellingen, beoogde effecten en plan van aanpak

Bestuurlijke vernieuwing	Doelstelling en beoogde effecten: Het algemeen bestuur ondersteunen bij het verwezenlijken van zijn ambities op het gebied van bestuur en bestuurscultuur. Plan van aanpak: Het algemeen bestuur heeft inmiddels ingestemd met het vergaderen middels een 'BOB-traject' (Beeldvorming, Oordeelsvorming en Besluitvorming) voor enkele relevante niet urgente onderwerpen en het hanteren van een 'lange termijnkalender'. De commissie Bestuurlijke vernieuwing streeft er naar ook voor het thema 'sturen op hoofdlijnen' op korte termijn tot concrete voorstellen te komen. Dit alles draagt samen met periodieke evaluaties bij tot het op een efficiënte, gepaste en gedragen wijze besturen van het waterschap.
(Jaarlijkse) bestuurlijke evaluatie	Doelstelling en beoogde effecten: Het bestuurlijk functioneren en de bestuursstijl evalueren en waar mogelijk verbeteren om het bestuurlijk functioneren verder te optimaliseren. Plan van aanpak: Afgesproken is om specifieke onderwerpen van bestuurlijke vernieuwing (zoals bijv. BOB) bij toepassing direct kort te evalueren en waar nodig bij te sturen. Daarnaast zal een jaarlijks moment worden gepland om het totale bestuurlijke functioneren te evalueren en waar nodig te komen tot verdere verbetering. De werkgroep bestuurlijke vernieuwing houdt de vinger aan de pols en adviseert zo nodig het fractievoorzittersoverleg en/of het AB.
Onderzoek naar rechtmatigheid, doelmatigheid en doeltreffendheid.	Doelstelling en beoogde effecten: Onderzoek uitvoeren naar rechtmatigheid, doelmatigheid en doeltreffendheid. Plan van aanpak: De rekenkamercommissie voert voor het algemeen bestuur onderzoeken uit en stelt hiervoor jaarlijks een onderzoeksagenda op. Het algemeen bestuur kan daarbij ook onderwerpen aandragen en wordt geïnformeerd over de uiteindelijke keuze van onderwerpen en de resultaten. Verder voert het dagelijks bestuur jaarlijks een zogenaamd art. 109A-onderzoek (o.b.v. de Waterschapswet) uit. Het dagelijks bestuur zal het algemeen bestuur informeren over het onderzoeksonderwerp 2017 en de onderzoeksresultaten.
Internationale samenwerking	Doelstelling en beoogde effecten: Internationale samenwerking vormgeven op basis van vastgesteld beleid. Plan van aanpak: Doorvertaling van het beleid naar concrete activiteiten in 2017 vindt eind 2016 plaats en zal via de managementletters worden gerapporteerd.
Oneigenlijk grondgebruik (onderdeel van project "Sloten, Oevers en Dijken op orde")	Doelstelling en beoogde effecten: Ook in 2017 wordt daadwerkelijk uitvoering gegeven aan het oplossen van oneigenlijk grondgebruik door derden. Plan van aanpak: De verwachting is dat vanuit het project "Sloten, oevers en dijken op orde" 650 situaties oneigenlijk grondgebruik geregeld gaan worden in 2017. Dit type project is nog nooit eerder door een waterschap uitgevoerd. De genoemde verwachtingen zijn gebaseerd op aannames die voorafgaand aan het project zijn gedaan.

Communicatievisie	Doelstelling en beoogde effecten: De communicatievisie 2016-2017 in de praktijk brengen. Zorgen voor transparantie en duidelijkheid over waterschapstaken naar stakeholders. Zorgen voor taak- en naambekendheid bij inwoners.
	Plan van aanpak: Het uitvoeren van het communicatiebeleid conform de communicatievisie van het waterschap. Het werken aan de volgende prestatie-indicatoren zodat eind 2017: - het waterschap 15% meer websitebezoeken heeft dan in 2015; - het waterschap 30% meer volgers heeft op social media (Twitter, Facebook, LinkedIn); - 70% van de artikelen over Brabantse Delta aansluit op de kernboodschap.
Vergroten van taak- en naambekendheid	Doelstelling en beoogde effecten: Het meten van de taak- en naambekendheid van het waterschap.
	Plan van aanpak: Het uitvoeren van de 1-meting naar taak- en naambekendheid van het waterschap en vergelijken met de 0-meting uit 2016.
Vergroting bewustwording van watervraagstukken	Doelstelling en beoogde effecten: Het plan van aanpak educatie 2016-2017 met het accent op waterbewustzijn in de praktijk brengen.
	Plan van aanpak: Het uitvoeren van het educatiebeleid conform de afspraken in het plan van aanpak.

Geld (bedragen x € 1.000)	Rekening 2015	Jaarplan 2016	Kadernota 2017	Jaarplan 2017
Totaal netto kosten programma	4.103	4.106	4.318	4.216
Ten opzichte van de kadernota zijn de netto lasten -€ 102 lager: - De <u>netto directe lasten</u> zijn -€ 242 lager vanwege te verwachten opbrengsten uit grondverkopen. Deze gronden worden niet actief verkocht, maar het betreft gronden die verkocht worden omdat het past binnen een project of omdat de grond 'over' is na afronding van een project. Daarnaast worden er meer werkzaamheden in eigen beheer uitgevoerd, waardoor er een verschuiving zichtbaar is van exploitatielasten naar afdelingslasten. - De <u>overige doorrekeningen</u> en <u>afdelingskosten</u> zijn +€ 140 hoger, door het meer uitvoeren van werkzaamheden in eigen beheer en hogere overige doorrekeningen vanuit de ondersteunende producten. Ten opzichte van jaarplan 2016 zijn de netto lasten +€ 110 hoger: - De <u>netto directe lasten</u> zijn -€ 62 lager door de te verwachten opbrengsten uit grondverkopen (zie bovenstaande toelichting). - De <u>overige doorrekeningen</u> en <u>afdelingskosten</u> zijn +€ 197 hoger door het meer uitvoeren van werkzaamheden in eigen beheer. - De <u>overige verschillen</u> bedragen per saldo -€ 25.				

Conclusie
Er zijn geen bijzonderheden.

Programma 9000– Dekkingsmiddelen en saldo

Programmabeheerder: M.J. van Overveld

Doelstelling programma

Dit programma betreft de planning en verantwoording van de dekkingsmiddelen, waaronder belastingopbrengsten (inclusief kwijtschelding en oninbaarverklaring), dividend en rente.

Geld (bedragen x € 1.000)	Rekening 2015	Jaarplan 2016	Kadernota 2017	Jaarplan 2017
Netto opbrengst Waterschapsbelastingen				
Opbrengst omslag gebouwd	31.444	33.542	35.140	35.020
Opbrengst omslag ongebouwd	4.196	4.421	4.645	4.625
Opbrengst omslag ongebouwd wegen	1.536	1.657	1.722	1.718
Opbrengst omslag ingezetenen	15.551	16.546	17.334	17.297
Opbrengst omslag natuurterreinen	90	113	118	118
Opbrengst verontreinigingsheffing	958	255	248	248
<i>Totaal opbrengst Watersysteembeheer</i>	<i>53.776</i>	<i>56.534</i>	<i>59.208</i>	<i>59.026</i>
Opbrengst zuiveringsheffing bedrijven	20.642	17.955	17.837	17.856
Opbrengst zuiveringsheffing huishoudens	40.686	40.817	40.873	40.826
<i>Totaal opbrengst Zuiveringsbeheer</i>	<i>61.328</i>	<i>58.772</i>	<i>58.711</i>	<i>58.681</i>
Totale netto belastingopbrengst	115.104	115.306	117.919	117.708
Overige dekkingsmiddelen ¹⁾	2.213	1.510	7.224	7.174
Totaal dekkingsmiddelen ²⁾	117.317	116.816	125.143	124.882
Oninbaar/kwijtschelding uitgelicht:				
Kwijtschelding watersysteemheffing	890	887	968	983
Oninbaar watersysteemheffing	235	212	246	287
Kwijtschelding zuiveringsbeheer	1.920	1.805	1.937	1.937
Oninbaar zuiveringsbeheer	549	479	541	563
¹⁾ Inclusief onttrekking egalisatiereserve CBL ²⁾ Naast de opbrengsten waterschapsbelastingen zijn in de cijfers ook de overige dekkingsmiddelen opgenomen, met uitzondering van de vergoeding van de provincie voor het vaarwegenbeheer, die rechtstreeks op de taak vaarwegenbeheer is verantwoord. Voor de verklaring van de verschillen in de waterschapsbelastingen zie paragraaf 5.2 "Verklaring per hoofdkosten en opbrengstsoort." Ten opzichte van de kadernota zijn de overige dekkingsmiddelen -€ 50 hoger als gevolg van het bijstellen van de post rente eigen financieringsmiddelen. Ten opzichte van jaarplan 2016 zijn de overige dekkingsmiddelen -€ 5.714 hoger: Het verwachte voordeel in verband met beëindiging van de switchtransactie SNB bedraagt € 5.600. Verder zijn de rentebedragen en onttrekkingen aan de CBL-reserves bijgesteld.				

Ondersteunend programma 200/500 – Centraal Management en Concerncontrol

Programmabeheerder: H. van Stokkom

Doelstelling programma

Centraal management: De activiteiten die betrekking hebben op het op centraal niveau leiding geven aan het ambtelijk apparaat alsmede de (secretariële) ondersteuning daarvan. Tot dit product behoren:

- Activiteiten van managementteam/directie;
- Representatie managementteam/directie;
- Directe ondersteuning managementteam/directie;
- Voorbereiding, begeleiding en uitvoering van vergaderingen management-team/directie).

Concerncontrol: Advisering en toetsing op het gebied van doelmatigheid, doeltreffendheid en rechtmatigheid, adequate informatievoorziening, transparantie en risicomanagement.

Interne communicatie: De centrale activiteiten die zijn gericht op het informeren van het personeel en bestuur over het beleid ten behoeve van het waterschap en de activiteiten die ter realisering daarvan worden uitgevoerd alsmede over het intern functioneren en ontwikkelen van het waterschap.

Doelstellingen, beoogde effecten en plan van aanpak

Samenwerking met bestuur	Doelstelling en beoogde effecten: Periodiek afstemmen tussen bestuur en organisatie om daarmee de samenwerking waar mogelijk verder te optimaliseren.
	Plan van aanpak: Enerzijds door het opvangen en door vertalen van bestuurlijke signalen op dat gebied en anderzijds door een periodieke afstemming tussen het dagelijks bestuur en directieteam.
In control zijn en blijven van de organisatie	Doelstelling en beoogde effecten: Het in control zijn van de organisatie in brede zin.
	Plan van aanpak: Door monitoring en op basis van signalen en onderzoek ontstaat er zicht op en kan er worden geadviseerd over de mate van in control zijn van de organisatie. Concerncontrol adviseert aan de voorkant en voert onderzoek uit naar de in de doelstelling genoemde onderwerpen en rapporteert/adviseert daar over aan de directie. Beiden vanuit een onafhankelijke rol en gevraagd en ongevraagd.
Integriteit	Doelstelling en beoogde effecten: Het onder de aandacht houden van integriteitsbeleid voor bestuur en medewerkers. Het gaat hierbij om houding en gedrag (soft controls), de inrichting van onze processen en actualisering van de relevante regelgeving en beleid op dit punt (hard controls).
	Plan van aanpak: In 2016 lag de nadruk vooral op het actualiseren en vereenvoudigen van de relevante regels en het beleid. In 2017 zal de nadruk liggen op het aspect frauderisico. Het reeds in 2016 opgestelde actieplan wordt op dit punt verder uitgevoerd. Zo wordt onder meer aan fraude aandacht besteed in de processen. Ook wordt het onderwerp aan de orde gesteld in de jaarlijkse personeelsgesprekken, afdeling overleggen en managementbijeenkomsten. Voor de bestuurders zal een nieuwe gedragscode worden opgesteld en ter vaststelling worden aangeboden. In de loop van 2017 zal in de organisatie een 'nul-meting' plaatsvinden over integriteit. De verbeterpunten die daar uit voortkomen kunnen de leidraad vormen voor de verdere doorontwikkeling van het onderwerp integriteit.
Winnend samenwerken in Brabant	Doelstelling en beoogde effecten: Samenwerking van de Brabantse waterschappen om daarmee winst te boeken op kwaliteit, kwetsbaarheid en kosten.
	Plan van aanpak: Dit krijgt invulling door de verschillende werkgroepen en afstemming in de stuurgroep en het bestuurlijk platform. In 2017 worden diverse zaken geïmplementeerd: e-HRM, gezamenlijk intranet, gezamenlijke database voor waterkwaliteitsgegevens, opvolging van de centrale informatie beveiligingsambtenaar (CISO, de opvolging wordt geregeld met één functie voor de drie waterschappen). Indien er sprake is van een gezamenlijke uitvoering van specifieke deeltaken, worden deze in de meervoudige centrumregeling (juridische vormgeving van het winnend samenwerken) vastgelegd. De CISO is hier een voorbeeld van.

Geld (bedragen x € 1.000)	Rekening 2015	Jaarplan 2016	Kadernota 2017	Jaarplan 2017
Totaal netto kosten programma	936	1.111	1.129	1.103
Ten opzichte van het jaarplan 2016 en de kadernota zijn er geen significante verschillen.				

Conclusie
Er zijn geen bijzonderheden.

Ondersteunend programma 300/400 Bedrijfsvoering

Programmabeheerder: M.J. van Overveld

Doelstelling programma	
Het programma biedt de organisatie ondersteuning en advies op het gebied van financiën, ICT, juridische zaken en vastgoed, facilitaire zaken, inkoop, mens, informatie en organisatie (MI&O) en secretariële werkzaamheden. Dit met als doel om de primaire taken van de organisatie zo soepel en efficiënt mogelijk te kunnen realiseren.	
Doelstellingen, beoogde effecten en plan van aanpak	
Uitvoering geven aan de BIWA	Doelstelling en beoogde effecten: Overdracht van de projectfase naar de beheerfase zodanig dat informatieveiligheid en beleid daaromtrent geborgd is en periodiek geaudit wordt binnen de werkprocessen van het waterschap.
	Plan van aanpak: In de nazorgfase van het project de overdracht organiseren naar het nieuw te vormen kwaliteitsteam. Daarnaast moet invulling gegeven worden aan hoe de BIWA -regelgeving geborgd wordt.
Uitvoering geven aan het wegwerken van de achterstanden archiefbewerking	Doelstelling en beoogde effecten: Per 31-12-2018 zijn alle archieven van de voormalige rechtsvoorgangers volledig op orde en zijn alle achterstanden weggewerkt. Hiermee voldoen wij aan de archiefwet.
	Plan van aanpak: Op projectmatige wijze uitvoerig geven aan programma van eisen dat door derden wordt uitgevoerd.
Uitvoering geven aan het programma dienstverlening	Doelstelling en beoogde effecten: De werkzaamheden van Waterschap Brabantse Delta zodanig verder ontwikkelen dat wordt voldaan aan de verplichting zoals o.a. geformuleerd in Overheid 2017 en de technische en maatschappelijke ontwikkelingen vertalen naar de dagelijkse praktijk binnen het waterschap. Burgers, boeren, bedrijven en belangengroepen ervaren dat de dienstverlening in brede zin efficiënter, effectiever en doelmatig is en het waterschap daarmee voorbereid is op de snelle veranderingen in en van de maatschappij nu en in de toekomst.
	Plan van aanpak: Op projectmatige wijze uitvoering geven aan het programma dienstverlening (zoals vastgesteld door het AB) op basis van een 4-tal hoofdpijlers: 1. Open communicatie (m.n. doorontwikkeling contactcentrum): per 2017 wordt er, mits de ondernemingsraad akkoord gaat, een brede Front-office opgericht. 2. Servicegerichte houding: de servicenormen worden geïmplementeerd in de organisatie en er wordt via allerhande interventies ingezet op een gastvrije op houding en gedrag. 3. Actieve samenwerking: de samenwerking met voornamelijk de Dommel loopt constructief (Aa en Maas heeft geen trekker Dienstverlening). 4. Eigen informatiehuishouding op orde: er is een architectuurvisie opgesteld t.b.v. de concretisering van de benodigde digitaliserings-eisen. Deze visie wordt in 2017 geëffectueerd.
Ontwikkelen van een nieuw ICT infrastructuurplan 2017- 2020	Doelstelling en beoogde effecten: In 2017 wordt er een nieuw ICT- infrastructuurplan opgesteld voor de periode 2017-2020. Het beoogde effect is dat de ICT-infrastructuur zich zodanig ontwikkelt, dat de BIWA-maatregelen gerealiseerd kunnen worden en de infrastructuur goed aansluit bij de (veranderende) behoeften van de organisatie.
	Plan van aanpak: Het opstellen van het plan en de uitvoering ervan worden projectmatig opgepakt. Daar waar de behoeften van de organisatie de ICT-infrastructuur direct raken vindt afstemming plaats. De uitwerking van het infrastructuurplan wordt in samenspraak met de Brabantse waterschappen opgepakt, met het doel de verschillen in infrastructuur te verkleinen en waar mogelijk samenwerkingskansen te benutten.
Uitvoering geven aan het Informatiebeleid	Doelstelling en beoogde effecten: 1. Uitvoering geven aan het informatiebeleid van Winnend Samenwerken (3 IBP) en de bijbehorende gezamenlijke projectenplanning.

	2. Bijdragen aan de uitvoering van de projectenplanning van Het Waterschapshuis, voor zover voor het waterschap van toepassing. Met als doel een stabiele, flexibele en samenhangende informatievoorziening, waarbij duidelijkheid is in prioritering en uitvoering van projecten en in rollen, taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden. Plan van aanpak: Uitwerken van de speerpunten "inrichten governance", "werken onder architectuur" en "het op orde brengen van de gegevenshuishouding". In het kader van Digitale Overheid 2017 kijken we ook naar informatie uitwisseling met samenwerkingspartners. Daarnaast richtinggevend projecten verder uitwerken naar plannen zoals "visie op proces-automatisering" en "visie op zaakgericht werken".
Kijk op kwaliteit	Doelstelling en beoogde effecten: Waterschap Brabantse Delta wil producten en diensten leveren op een risico-beheerste wijze en tegen zo laag mogelijke maatschappelijke kosten. Een integraal kwaliteitsmodel is nodig om de borging van wet- en regelgeving en de gewenste en gedefinieerde normen te garanderen. Hierbij is rekening gehouden met people, planet, profit. Plan van aanpak: Implementatie van het integraal en faciliterende kwaliteitsmodel welke borgt dat alle processen bijdragen aan een efficiënte uitvoering van de missie, visie, kadernota en "Sterk in je werk" conform de vastgelegde normen. Samenbrengen van de verschillende kwaliteitsaspecten (veiligheid, arbo, milieu, risicomanagement, informatieveiligheid etc.) naar één integrale aanpak die toeziet op advisering, control (audits) en ondersteuning.
Flexibele en wendbare organisatie	Doelstelling en beoogde effecten: Een moderne organisatie die wendbaar is en snel in kan spelen op veranderingen en aansluit bij de huidige en toekomstige ontwikkelingen voortkomend uit o.a. het bestuursprogramma, programma dienstverlening en procesmanagement. Plan van aanpak: Doorontwikkelen van het aspect houding en gedrag zoals ingezet met Sterk in je Werk. Aspecten als persoonlijk leiderschap (eigen verantwoordelijkheid, lef, initiatief), bewust handelen vanuit de eigen (proces)rol, flexibiliteit, samenwerken en verbinden, ruimte en vertrouwen, feedback geven en nemen en een gastvrije houding. Het vergroten van het bewustzijn bij medewerkers over eigen loopbaan en daarmee duurzame inzetbaarheid wordt gestimuleerd. Verbeteren van de organisatie van het werk en het mogelijk maken om het werk beter af te stemmen op hetgeen werkelijk nodig is: - Samen (door beter te verbinden); - Soepel (weghalen van onnodige barrières en bureaucratie); Wendbaar (door inbedding van een meer flexibel organisatieconcept: tijdelijke netwerkteams, klussenbank, nadrukkelijke make-buy-ally-afwegingen).
Invoering Omgevingswet (deel JZ&V)	Doelstelling en beoogde effecten: 2017 staat in het teken van voorbereiding en aanpassing van onder meer de eigen regelgeving vooruitlopend op de Omgevingswet. Plan van aanpak: Er wordt een projectleider aangesteld en een projectplan opgesteld. JZ&V zal bijdragen leveren aan het ontwikkelen van de kerninstrumenten van de wet, en het gebruik daarvan door ons waterschap. Verder zullen de gevolgen van de invoering van de nieuwe regels in beeld gebracht worden als ook de overgangsrechtelijke gevolgen. Daarnaast zal de afdeling een inbreng hebben in vorming en opleiding. Dit alles zal een plek krijgen in het organisatiebrede projectplan. Dit project leidt er toe dat het waterschap met de wet kan gaan werken in 2019.
Uniformeren proces fiscaliteiten (BTW en VpB)	Doelstelling en beoogde effecten: De problematiek en de administratieve processen met betrekking tot fiscaliteiten wordt steeds complexer waarbij expertise en inzet van specialisten noodzakelijk is. Doel is om Brabant breed een uniform proces te genereren waardoor activiteiten duidelijk en gestroomlijnd zijn en kennis en kwaliteit geborgd is. Plan van aanpak: In samenwerking met de Brabantse waterschappen stroomlijnen van de processen met betrekking tot fiscaliteiten. Wijzigingen, onder andere als gevolg van veranderende regelgeving, worden in afstemming met de

	Unie en fiscus, geïnitieerd. De uitkomst hiervan leidt mogelijk tot een eigen convenant met de Belastingdienst (Horizontaal toezicht).
Vereenvoudiging van de financiële bedrijfsvoering	Doelstelling en beoogde effecten: Vereenvoudiging van de financiële bedrijfsvoering om goed invulling te kunnen geven aan een wendbare en flexibele organisatie. Vereenvoudiging van de financiële en aanpalende processen en verdergaande automatisering zal in nauwe samenwerking met de Brabantse waterschappen plaatsvinden. (o.a. automatisering crediteurenadministratie, implementatie e-facturatie e.d.). Plan van aanpak: Op een projectmatige wijze en in samenwerking met de Brabantse waterschappen, in beeld brengen en implementeren van deze vereenvoudigingen die noodzakelijk (wet- en regelgeving, borgen flexibiliteit) dan wel gewenst zijn.
Implementatie inkoopbeleid	Doelstelling en beoogde effecten: Vanwege herziene wetgeving met betrekking tot aanbesteden, wordt het inkoopbeleid herzien. Hiervoor wordt aangesloten bij een format dat ontwikkeld is door de Unie van Waterschappen. Het vernieuwde inkoopbeleid wordt geïmplementeerd in de organisatie zodat aanbestedingen conform het nieuwe inkoopbeleid uitgevoerd worden en het waterschap daarmee ook voldoet aan geldende wet- en regelgeving op aanbestedingsgebied. Plan van aanpak: In samenwerking met de Brabantse waterschappen wordt de organisatie actief op de hoogte gebracht van wijzigingen en consequenties en worden procedures en processen waar nodig aangepast.
Implementatie contractmanagementbeleid	Doelstelling en beoogde effecten: Het contractmanagementbeleid implementeren in de organisatie zodat contractmanagement organisatiebreed een impuls krijgt. Plan van aanpak: In samenwerking met de Brabantse waterschappen wordt het beleid conform het plan van aanpak geïmplementeerd.
Duurzaam Inkopen	Doelstelling en beoogde effecten: Binnen de Brabantse Inkoop samenwerking wordt gewerkt aan duurzaam inkopen. Dit is een veelomvattend thema. Concreet wordt beleid voor de toepassing van social return opgesteld en geïmplementeerd. Plan van aanpak: In samenwerking met de Brabantse waterschappen wordt het beleid geformuleerd en met behulp van een plan van aanpak geïmplementeerd.

Prestatie indicatoren	Rekening 2015	Jaarplan 2016	Jaarplan 2017
% Facturen voldaan binnen betaaltermijn	90%	90%	91%

Geld (bedragen x € 1.000)	Rekening 2015	Jaarplan 2016	Kadernota 2017	Jaarplan 2017
Totaal netto kosten programma	18.375	20.753	21.181	21.266

Ten opzichte van de kadernota zijn de netto lasten +€ 85 hoger:

- De netto directe lasten zijn +€ 30 hoger vanwege het verwerken van de lasten in verband met de invoering van de omgevingswet in het jaarplan 2017 (+€ 160) en een verschuiving van de post eenmalig belonen naar de kostenplaats salarissen (-€ 130).
- De overige lasten zijn per saldo +€ 55 hoger.

Ten opzichte van jaarplan 2016 zijn de netto lasten +€ 513 hoger:

- De netto directe lasten zijn +€ 506 hoger onder andere door de lasten die samenhangen met de invoering van de omgevingswet. In 2017 wordt gestart met de voorbereiding en aanpassing van onder meer de eigen regelgeving vooruitlopend op de Omgevingswet. Daarnaast worden in 2017 de mobiele telefoons vervangen (1x per 2 jaar) en is er een extra budget opgenomen voor de doorontwikkeling naar een flexibele en wendbare organisatie.
- De overige verschillen zijn per saldo +€ 7 hoger.

Conclusie
Er zijn geen bijzonderheden.

Ondersteunend programma 600/800 – Ondersteuning Watersystemen

Programmabeheerder: A. Meuleman

Doelstelling programma

Dit programma bestaat uit de onderdelen muskusrattenbestrijding en geografische informatie (GEO). Het doel van dit programma is muskus- en beverratten te bestrijden om schade aan waterkeringen en waterlopen te voorkomen dan wel te minimaliseren en zo een bijdrage te leveren aan de veiligheid. Daarnaast biedt het programma de organisatie en derden ondersteuning door hen te voorzien van duidelijke, toegankelijke, volledige en betrouwbare geografische informatie.

Doelstellingen, beoogde effecten en plan van aanpak

Muskusrattenbestrijding

Vangstaantallen	Doelstelling en beoogde effecten: Beperking van risico's en schade door effectieve bestrijding.	
	Plan van aanpak: Een effectieve inzet van mens en middelen over de rayongrenzen heen. Hierdoor moet het vangstresultaat voldoen aan de landelijke doelstelling van <0,15 vangsten per kilometer.	
Gemeenschappelijke Regeling muskusrattenbestrijding Noord-Brabant	Doelstelling: Het uitvoeren van de gemeenschappelijke regeling. Plan van aanpak: Het bestrijden van de muskus- en beverrat in het veld. Daarnaast worden in 2017 de ARBO eisen op orde gebracht.	
Landelijke Veldproef	Doelstelling en beoogde effecten: Onderzoek naar de mogelijkheden van alternatieve bestrijdingsstrategieën en naar de toepasbaarheid van preventieve maatregelen. Dit vindt plaats in het kader van de Landelijke Veldproef.	
	Plan van aanpak: In 2017 wordt de restpopulatie van de proef object-bescherming teruggebracht naar het oorspronkelijke peil. De uitkomsten van de landelijke veldproef worden kenbaar gemaakt en gedeeld met het bestuur en consequenties daarvan door vertaald naar de werkvloer.	

Geografische informatie (GEO)

Samenwerkings-initiatieven GEO-informatie	Doelstelling effecten: Optimalisatie van de ruimtelijke informatievoorziening op kosten, kwaliteit en kwetsbaarheid.	
	Plan van aanpak: In 2016 is binnen Winnend Samenwerken het project "opbouwen van de BGT kaart" gestart. Het jaar 2017 zal in het teken staan van het kwalitatief verbeteren van de kaart en het oppakken van het bijhouden van de kaart. Binnen de samenwerking in de afvalwaterketen (gemeente en waterschappen) gaan de afzonderlijke partijen het gezamenlijk vastgestelde datamodel "Landelijk Gegevens Woordenboek Stedelijk Water" implementeren en vervolgens de gegevens completeren. Als die fase is afgerond, zal de onderlinge gegevensuitwisseling vorm krijgen.	
DAMO kernregistraties	Doelstelling en beoogde effecten: Waterschappen uniformeren hun kernregistraties door uit te gaan van hetzelfde datamodel (DAMO). Hierdoor wordt uitwisseling / aanlevering van de gegevens aan externe partijen vereenvoudigd	
	Plan van aanpak: De ingezette lijn van afgelopen jaren wordt vervolgd. In 2017 wordt DAMO keringen geïmplementeerd. Tevens zullen de kernregistraties landelijk beschikbaar komen door aan te sluiten op de landelijke "Centrale Distributie Laag".	

Prestatie indicatoren Muskusrattenbestrijding	Rekening 2015	Jaarplan 2016	Jaarplan 2017
Jaarvangst muskusratten	3.496	3.800	3.200
Jaarvangst beverratten	9	30	40
Vangst per uur muskusratten	0,12	0,15	0,12
Vangst per km watergang muskusratten	0,15	0,15	0,13
Aantal velduren	28.317	30.000	30.000
Jaarvangst muskusratten: De jaarvangst muskusratten laat vanaf 2015 een doorgaande afnemende lijn zien. Vangst per uur muskusratten: doordat er minder muskusratten gevangen worden is de vangst per uur ook minder. Vangst per km watergang muskusratten: doordat er minder muskusratten gevangen worden, is de vangst per km ook lager. De landelijke norm is 0,15 muskusrat per km. Dit is te beschouwen als een optimum. De conclusie is dat de populatie in Noord-Brabant onder controle is. De vrijgekomen capaciteit wordt benut om de beverratten te bestrijden, dit vergt andere vangstechnieken en kost meer tijd.			

Geld (bedragen x € 1.000)	Rekening 2015	Jaarplan 2016	Kadernota 2017	Jaarplan 2017
Totaal netto kosten Muskusrattenbestrijding	700	752	687	753
Totaal netto kosten Geografische informatie	1.221	1.307	1.383	1.402
<u>Muskusrattenbestrijding:</u> Ten opzichte van de kadernota zijn de netto lasten +€ 66 hoger: - De <u>afdelingskosten</u> zijn +€ 34 hoger door de kosten van de dienstauto's. - De <u>directe kosten</u> en de <u>doorbelastingen</u> zijn per saldo +€ 8 hoger. - De <u>opbrengsten</u> +€ 24 nadelig omdat de bijdrage van de andere waterschappen in de GR te hoog was geraamd. Ten opzichte van jaarplan 2016 zijn er geen significante verschillen. <u>Geografische informatie:</u> Ten opzichte van de kadernota zijn er geen significante verschillen. Ten opzichte van jaarplan 2016 zijn de netto lasten +€ 95 hoger: - De <u>directe kosten</u> zijn +€ 58 hoger vanwege extra kosten in verband met het bijhouden van de Basiskaart Grootschalige Topografie (BGT). - De <u>afdelingskosten</u> en <u>kapitaallasten</u> zijn per saldo +€ 37 hoger.				

Conclusie
Het jaarplan ligt in lijn met voorgaande jaren.

Hoofdstuk 3: Begroting ingedeeld naar taken

§ 3.1 Begroting 2017 Watersysteembeheer

Begroting 2017 taak Watersysteembeheer <i>alle bedragen x € 1.000</i>	Rekening 2015	Begroting 2016	KN 17-26 jaar 2017	Begroting 2017	Verschil begroting KN 17-26
Netto lasten programma's					
Planvorming	3.131	3.588	3.698	3.738	39
Aanleg en onderhoud waterkeringen	3.983	10.048	12.020	12.396	376
Inrichting en onderhoud watersystemen	28.433	30.314	33.386	33.321	-64
Inrichting en onderhoud vaarwegen en havens	1.233	1.267	1.310	1.301	-9
Regulering	2.842	3.061	3.169	3.172	3
Toezicht en handhaving	3.926	4.186	4.089	4.158	69
Heffing en invordering	3.259	3.212	3.177	3.165	-12
Bestuur en communicatie	2.541	2.567	2.674	2.634	-40
Dekkingsmiddelen en saldo	-314	10	-2.607	-2.587	20
TOTAAL netto lasten programma's	49.033	58.253	60.918	61.299	381
Opbrengst verontreinigingsheffing	-958	-255	-248	-248	0
Toevoegingen bestemmingsreserve DFB ¹⁾					
Voordeel herstructurering leningen			310	310	0
Risico-opslag VZM overlastmaatregelen			400		-400
Voordeel switch SNB			2.632	2.632	0
Onttrekkingen reserves					
Onttrekking bestemmingsreserve DFB			-1.893	-1.893	
Onttrekking CBL reserve (47%)	-649	-681	-747	-747	0
TOTAAL te dekken netto lasten	47.426	57.317	61.372	61.354	-19
Opbrengst omslagen					
Opbrengst omslagen	-52.817	-56.279	-58.960	-58.778	182
Opbrengst omslagen voorgaande jaren					
Onttrekking wachtgeld reserve	-63				
TOTAAL omslagen	-52.881	-56.279	-58.960	-58.778	182
Onttrekking (-) / toevoeging (+) egalisaties.	5.455	-1.037	-2.412	-2.575	-163
TOTAAL dekking	-47.426	-57.317	-61.372	-61.354	19
Ontwikkeling egalisatiereserve WS					
Egalisatiereserve per 1-1	6.847	7.778	7.444	7.779	335
(Onttrekking)/toev. egalisaties. lopend jaar	2.057	-1.037	-2.412	-2.575	-163
Egalisatiereserve per 31-12	8.904	6.740	5.032	5.204	172
Stand overige reserves per 31-12					
Algemene/calamiteiten reserve (incl. wachtgeld)	1.466	1.466	1.199	1.199	0
Bestemmingsreserve duurzaam fin beleid (DFB)	3.398		5.262	4.862	-400
CBL reserve (47%)	1.649	1.298	220	220	0

¹⁾ De financiële meevallers die, conform afspraak uit de Kadernota 2017-2026, worden toegevoegd aan de bestemmingsreserve duurzaam financieel beleid' dienen te worden gecorrigeerd op de totale netto lasten van de programma's.

Specificatie opbrengst Watersysteembeheer <i>alle bedragen x € 1.000</i>	Rekening 2015	Begroting 2016	KN 17-26 jaar 2017	Begroting 2017	Vershil begroting KN 17-26
Totaal te dekken netto lasten Watersysteembeheer	47.426	57.317	61.372	61.354	-19
splitsing over belanghebbenden:					0
ingezetenen: 29,4%	14.228	16.851	18.043	18.038	-5
gebouwd: 59,6%	28.645	34.161	36.578	36.567	-11
natuur: 0,2%	47	115	123	123	-0
ongebouwd: 10,8%	4.505	6.190	6.628	6.626	-2

Uitwerking per onderdeel:

Ingezetenen

Totaal netto lasten ingezetenen	14.228	16.851	18.043	18.038	-5
- aantal bruto ingezetenen	336.761	335.500	339.500	340.000	500
- oninbaar/kwijtschelding	20.633	19.400			0
- oninbaar			2.900	3.000	100
- kwijtschelding			17.800	17.800	0
- aantal netto ingezetenen	316.128	316.100	318.800	319.200	400
- lasten per ingezetene	45,01	53,31	56,60	56,51	-0,09
omslag per ingezetene	49,29	52,34	54,37	54,19	-0,19
- stijging (+) / daling (-) t.o.v. voorgaand jaar		+6,2%	+3,9%	+3,5%	
- opbrengst omslag totaal	15.582	16.546	17.334	17.297	-38
- onttrekking egaliseringsreserve	1.354	-305	-709	-741	-32

Gebouwd Het tarief voor gebouwd is een vast % van de WOZ-waarde (voor 2017 is dit 0,0352% t.o.v. 0,0332% voor 2016)

Totaal netto lasten gebouwd	28.645	34.161	36.578	36.567	-11
- eenheid economische waarde (x2.500) (x1.000)	39.557	40.500	39.950	40.000	50
- oninbaar/kwijtschelding	127	100	100		-100
- oninbaar				130	130
- kwijtschelding				21	21
- aantal netto econ.waarde	39.430	40.400	39.850	39.849	-1
- lasten p/eenh. econ.waarde (o.b.v. econ.w. x2.500)	0,73	0,85	0,92	0,92	-0,00
omslag p/eenh. econ.waarde (o.b.v. ec.w. x 2.500)	0,79	0,83	0,88	0,88	-0,00
- stijging (+) / daling (-) t.o.v. voorgaand jaar		+5,1%	+6,2%	+5,8%	-0,4%
- opbrengst omslag totaal	31.150	33.542	35.140	35.020	-120
- onttrekking egaliseringsreserve	2.505	-618	-1.438	-1.547	-109

Natuur

Totaal netto lasten natuur	47	115	123	123	-0
- aantal bruto belastbare ha	29.675	32.000	30.500	29.500	-1.000
- oninbaar				80	80
- aantal netto belastbare ha	29.675	32.000	30.500	29.420	-1.080
- lasten per belastbare ha.	1,60	3,58	4,02	4,17	0,15
omslag per belastbare ha.	3,46	3,52	3,87	4,00	0,13
- stijging (+) / daling (-) t.o.v. voorgaand jaar		+1,7%	+9,9%	+13,7%	+3,8%
- opbrengst omslag totaal	103	113	118	118	-0
- onttrekking egaliseringsreserve	55	-2	-5	-5	-0

Ongebouwd

Totaal netto lasten ongebouwd	4.505	6.190	6.628	6.626	-2
- aantal bruto belastbare ha verharde openbare wegen	9.879	10.000	9.900	9.900	0
- aantal bruto belastbare ha overige ongebouwd	93.654	93.400	93.455	93.455	0
- oninbaar	160			200	200
- aantal netto belastbare ha	103.374	103.400	103.355	103.155	-200
- lasten per belastbare ha. Verharde openbare wegen	122,97	168,74	181,09	181,04	-0,06
- lasten per belastbare ha. ov ongebouwd	35,14	48,21	51,74	51,72	-0,02
omslag per belastbare ha. verharde openbare wegen	155,51	165,68	173,97	173,60	-0,37
omslag per belastbare ha. overig ongebouwd	44,43	47,34	49,71	49,60	-0,11
- stijging (+) / daling (-) t.o.v. voorgaand jaar		+6,5%	+5,0%	+4,8%	-0,2%
- stijging (+) / daling (-) t.o.v. voorgaand jaar		+6,5%	+5,0%	+4,8%	-0,2%
- opbrengst omslag verharde openbare wegen	1.536	1.657	1.722	1.719	-4
- opbrengst omslag overig ongebouwd	4.154	4.421	4.645	4.635	-10
- opbrengst omslag totaal	5.690	6.078	6.368	6.344	-24
- onttrekking egaliseringsreserve	1.185	-112	-260	-282	-22
- afwikkeling voorgaande jaren	293				0
TOTAAL opbrengst waterkwant.omslag belastingjaar	52.817	56.279	58.960	58.778	-182

§ 3.2 Begroting 2017 Zuiveringsbeheer

Begroting 2017 taak Zuiveringsbeheer <i>alle bedragen x € 1.000</i>	Rekening 2015	Begroting 2016	KN 17-26 jaar 2017	Begroting 2017	Verschil begroting KN 17-26
Netto lasten programma's					
Planvorming	1.456	1.456	1.317	1.318	1
Bouw en exploitatie zuiveringstechnische werken	52.751	51.578	54.542	54.049	-493
Regulering	760	829	834	854	21
Beheersen van lozingen	1.318				0
Handhaving	0				0
Toezicht en handhaving		1.477	1.477	1.478	1
Heffing en invordering	2.776	2.736	2.707	2.696	-10
Bestuur en communicatie	1.561	1.539	1.644	1.582	-62
Dekkingsmiddelen en saldo	-392	-70	-3.028	-2.998	30
Totaal netto lasten programma's	60.231	59.545	59.492	58.979	-513
Leaseverplichting CBL	131				
Rentebaten deposito CBL	-131				
Toevoegingen bestemmingsreserve DFB ¹⁾					
Voordeel herstructurering leningen			418	418	0
Voordeel Switch SNB			2.968	2.968	0
Onttrekkingen reserves					
Onttrekking bestemmingsreserve DFB			-1.017	-1.017	
Onttrekking CBL reserve (53%)	-732	-768	-842	-842	0
TOTAAL te dekken netto lasten	59.499	58.777	61.019	60.505	-513
Opbrengst omslagen					
Opbrengst heffingen	-61.570	-58.777	-58.711	-58.681	29
Opbrengst heffingen voorgaande jaren	243				0
Onttrekking wachtgeldreserve	-63				0
TOTAAL opbrengst omslagen	-61.391	-58.777	-58.711	-58.681	29
Onttrekking (-) /toevoeging (+) egalisaties.	1.892	0	-2.308	-1.824	484
Totaal dekking	-59.499	-58.777	-61.019	-60.505	513
Vervuilingseenheden					
Bruto op te leggen aantal v.e. huishoudens	814.978	814.000	818.000	817.500	-500
Bruto op te leggen aantal v.e. bedrijven	399.269	346.275	342.185	342.563	378
Verontreinigingsheffing directe lozing		2.479	0		0
Oninbaar v.e. huishoudens	6.560	6.000	6.500	6.900	400
Kwijtschelding v.e. huishoudens	36.405	34.000	36.500	36.500	0
Oninbaar v.e. bedrijven	3.849	3.100	3.750	3.775	25
Kwijtschelding v.e. bedrijven		225	225	225	0
Netto op te leggen aantal v.e.	1.167.433	1.114.471	1.113.210	1.112.663	-547
Lasten per v.e.	50,97	52,74	54,81	54,38	-0,43
Heffing per v.e. in euro's	52,74	52,74	52,74	52,74	
Stijging (+) /daling (-) t.o.v. voorgaand jaar				0%	
Ontwikkeling egalisatiereserve ZB					
Egalisatiereserve per 1-1	8.266	9.343	9.064	8.499	-564
Onttrekking/toevoeging egalisaties. lopend jaar	1.892	-0	-2.308	-1.824	484
Egalisatiereserve per 31-12	10.158	9.343	6.756	6.675	-80
Stand overige reserves per 31-12					
Algemene/calamiteiten reserve (incl. wachtgeld)	2.818	2.819	3.752	3.752	0
Bestemmingsreserve duurzaam fin beleid (DFB)	134		2.969	2.969	0
CBL reserve (53%)	1.859	2.128	249	249	0

¹⁾ De financiële meevallers die, conform afspraak uit de Kadernota 2017-2026, worden toegevoegd aan de bestemmingsreserve duurzaam financieel beleid' dienen te worden gecorrigeerd op de totale netto lasten van de programma's.

§ 3.3 Begroting 2017 Vaarwegenbeheer

(Betreft de bijdrage van de provincie aan de taak vaarwegenbeheer)

Begroting 2017 taak Vaarwegenbeheer <i>alle bedragen x € 1.000</i>	Rekening 2015	Begroting 2016	KN 17-26 jaar 2017	Begroting 2017	Verschil begroting KN 17-26
Netto lasten programma's					
Planvorming	64	76	78	83	5
Inrichting en onderhoud vaarwegen en havens	1.036	1.048	1.081	1.083	2
Regulering	101	104	110	110	-1
Toezicht en handhaving	158	162	152	159	7
TOTAAL te dekken netto lasten	1.359	1.391	1.422	1.435	12
stijging (+) / daling (-) t.o.v. voorgaand jaar		+2,3%	+2,3%	+0,9%	
Dekking					
Bijdrage provincie Noord Brabant	-1.359	-1.391	-1.422	-1.435	-12
TOTAAL dekking	-1.359	-1.391	-1.422	-1.435	-12

Hoofdstuk 4: Begroting naar kosten- en opbrengstensoorten

§ 4.1 Overzicht van de Begroting naar kosten- en opbrengstensoort

LASTEN (alle bedragen x € 1.000)

I. kapitaallasten (rente en afschrijving)

- a afschrijvingen van activa
- b interne en externe rentelast
- c leaseverplichting CBL

II. personeelslasten

- d salarissen personeel en bestuur
- e sociale premies
- f rechtstreekse uitkeringen bestuur/personeel
- g overige personeelslasten
- h personeel van derden

III. goederen en diensten van derden

- i duurzame gebruiksgoederen
- j overige gebruiks- en verbruiksgoederen
- k energie
- l huren en rechten
- m leasebetalingen
- n pachten en erfpachten
- o verzekeringen
- p belastingen
- q onderhoud door derden
- r overige diensten door derden
- s bijdragen aan derden

IV. toev. voorzieningen/onvoorzien/stelpost

- t toevoegingen aan voorzieningen
- u toevoeging egalisatiereserve watersystemen
- v toevoeging egalisatiereserve zuivering
- w toevoeging aan overige reserves
- x onvoorzien

BATEN (alle bedragen x € 1.000)

I. rentebaten

- a externe rentebaten
- b interne rentebaten
- c rentebaten deposito's CBL
- d dividenden en bonusuitkeringen

II. personeelsbaten

- e baten i.v.m. salarissen
- f uitlening van personeel

III. goederen en diensten aan derden

- g verkoop van grond
- h verkoop van duurzame goederen
- i verkoop van overige goederen
- j opbrengst uit grond en water
- k opbrengst uit overige eigendommen
- l diensten voor derden
- m bijdragen van overheden
- n bijdragen van overigen

IV. waterschapsbelastingen

- o watersysteemheffing omslag gebouwd
- p watersysteemheffing omslag ongebouwd
- q watersysteemheffing omslag ingezetenen
- r watersysteemheffing omslag natuurterreinen
- s verontreinigingsheffing
- t zuiveringsheffing bedrijven
- u zuiveringsheffing huishoudens

V. onttrekkingen voorz./res. en geact. lasten

- v onttrekkingen voorzieningen
- w onttrekking egalisatiereserve watersystemen
- x onttrekking egalisatiereserve zuivering
- y onttrekkingen overige reserves
- z geactiveerde lasten

Rekening 2015	Begroting 2016	Kadernota 2017	Begroting 2017
133.406	133.954	148.709	148.041
36.553	42.198	46.067	45.172
24.858	30.755	35.434	34.841
11.564	11.313	10.494	10.330
131	131	138	0
35.171	37.763	38.485	39.479
25.868	28.222	28.786	28.679
4.776	5.045	5.219	5.203
1.500	1.560	1.562	1.885
1.522	1.945	1.970	1.952
1.506	991	948	1.761
54.070	53.483	56.918	56.407
591	1.019	1.042	1.077
5.049	4.571	4.872	4.944
5.499	5.302	5.319	5.306
249	253	259	253
1.025	358	170	140
14	12	12	12
339	342	358	358
938	896	896	1.061
12.615	14.258	17.133	16.891
27.684	26.254	26.637	26.145
66	217	221	220
7.611	510	7.239	6.984
264	10	10	156
2.057	0	0	0
1.759	0	0	0
3.532	0	6.728	6.328
0	500	500	499
133.406	133.954	148.709	148.041
1.166	832	6.417	6.276
708	175	5.703	5.748
327	526	576	528
131	131	138	0
0	0	0	0
259	11	129	130
181	11	129	130
78	0	0	0
8.619	7.046	7.929	7.483
447	508	0	200
34	0	0	0
5	0	0	0
160	194	194	194
264	258	1.164	1.006
3.368	5.805	5.888	5.868
4.150	232	636	172
191	49	46	44
115.103	115.311	117.919	117.708
31.444	33.542	35.140	35.020
5.732	6.078	6.368	6.344
15.551	16.546	17.334	17.297
90	113	118	118
958	255	248	248
20.642	17.956	17.837	17.856
40.686	40.820	40.874	40.826
8.258	10.754	16.315	16.445
25	0	0	24
0	1.037	2.412	2.575
0	0	2.308	1.824
1.508	1.450	4.499	4.556
6.725	8.267	7.096	7.465

In het overzicht van de Begroting naar kosten- en opbrengstensoort is de verwachte dekking van het bedrijfsresultaat 2017 reeds verwerkt. Voor het verwachte resultaat en de dekking zie § 1.4.1.

§ 4.2 Verklaring verschillen per hoofdkosten en -opbrengstsoort

De bruto omzet van het waterschap bedraagt voor 2017 € 148 miljoen. Dit is € 14,1 miljoen hoger dan de Begroting 2016 en € 0,67 miljoen lager dan opgenomen in de Kadernota 2017. Hieronder worden de afwijkingen >€ 200.000 per hoofdkosten- en -opbrengstsoort toegelicht. In de programmaplannen is een toelichting op de belangrijkste financiële afwijkingen per programma opgenomen. Alle hieronder genoemde bedragen zijn x € 1.000.

§ 4.2.1 Belangrijkste verschillen kostensoorten t.o.v. Begroting 2016

	Begroting 2016	Begroting 2017	Vershil
LASTEN (alle bedragen x € 1.000)	133.954	148.041	14.088
I. kapitaallasten (rente en afschrijving)	42.198	45.172	+2.974
II. personeelslasten	37.763	39.479	+1.716
III. goederen en diensten van derden	53.483	56.407	+2.924
IV. toev. voorzieningen/onvoorzien/stelpost	510	6.984	+6.474

I. Kapitaallasten (rente en afschrijving)

Ten opzichte van de Begroting 2016 zijn de lasten € 2.974 hoger.

De toename van de lasten wordt met name veroorzaakt door:

- Projecten die in 2016 of in de loop van 2017 in bedrijf gaan, in 2016 nog geen of maar een deel van het jaar kapitaallasten hadden, zoals het project "renovatie diverse rwzi's".
- De geplande hogere kapitaallasten als gevolg van de HWBP bijdrage.

Daarnaast is er sprake van een voordeel op de rente, vanwege de herstructurering van de leningenportefeuille begin 2016. Hiermee was in de begroting van 2016 nog geen rekening gehouden.

II. Personeelslasten

Ten opzichte van de Begroting 2016 zijn de lasten € 1.716 hoger.

De stijging in de salarissen personeel en bestuur wordt veroorzaakt door de procentuele stijging van de salarislasten 2017 en de jaarlijkse periodieke salarisverhogingen op basis van beoordelingen.

De lasten van personeel van derden zijn hoger vanwege:

- Extra inhuur om te kunnen voldoen aan de vraag vanuit het project Regionale keringen. Deze post is kostenneutraal verwerkt in deze begroting. Tegenover de kosten staat een opbrengst (zie § 4.2.2, onderdeel V). De kosten worden toegerekend aan het project, geactiveerd en afgeschreven vanaf het moment van oplevering van het project.
- Inhuur in het kader van het organisatie ontwikkelprogramma "Samen, Soepel, Sterk in je werk".

III. Goederen en diensten van derden

Ten opzichte van de Begroting 2016 zijn de lasten € 2.924 hoger.

De stijging van de lasten wordt veroorzaakt doordat:

- De activeringsgrens in het kader van duurzaam financieel beleid is verhoogd, waardoor er een overheveling plaats vindt van kosten van investering naar exploitatie.
- De onderhoudskosten toe nemen als gevolg van het uitvoeren van inspecties en het voldoen aan strengere emissie eisen voor de warmte-krachtkoppelingen.
- Het chemicaliënverbruik toeneemt als gevolg van het bestuursbesluit tot extra defosfateren bij Rijen en Kaatsheuvel.

IV. Toevoegingen voorzieningen, onvoorzien en stelpost

Ten opzichte van de Begroting 2016 zijn de lasten € 6.474 hoger.

In de Kadernota 2017-2026 is afgesproken dat de inzet van nog niet bestemde (toekomstige) incidentele baten worden opgenomen in een nieuw te vormen bestemmingsreserve 'duurzaam financieel beleid'.

Voor 2017 is de toevoeging van de vrijval switch SNB opgenomen (€ 5.600) en het voordeel van de herstructurering van de leningenportefeuille (€ 728). Tenslotte zijn de toevoegingen aan een aantal voorzieningen hoger.

§ 4.2.2 Belangrijkste verschillen opbrengstensoorten t.o.v. Begroting 2016

	Begroting 2016	Begroting 2017	Vershil
BATEN (alle bedragen x € 1.000)	133.954	148.041	-14.088
I. rentebaten	832	6.276	-5.444
II. personeelsbaten	11	130	-118
III. goederen en diensten aan derden	7.046	7.483	-438
IV. waterschapsbelastingen	115.311	117.708	-2.397
V. onttrekkingen voorz./res. en geact. lasten	10.754	16.445	-5.691

I. Rentebaten

Ten opzichte van de Begroting 2016 zijn de rentebaten € 5.444 hoger.

Voor de vrijval van de Switch transactie SNB wordt in 2017 rekening gehouden met een opbrengst van € 5.600. Het bedrag wordt toegevoegd aan de bestemmingsreserve Duurzaam Financieel Beleid (zie § 4.2.1, onderdeel IV)

II. Personeelsbaten

Ten opzichte van de Begroting 2016 is de afwijking <€ 200.

III. Goederen en diensten aan derden

Ten opzichte van de Begroting 2016 zijn de opbrengsten € 438 hoger.

In tegenstelling tot 2016 zijn de opbrengsten van het project "oneigenlijk grondgebruik" nu bruto verantwoord in de opbrengsten en staan de verwachte kosten bij de kosten.

IV. Waterschapsbelastingen

Watersysteembeheer

Ten opzichte van de Begroting 2016 zijn de belastingopbrengsten Watersysteembeheer € 2.492 hoger :

- Opbrengst omslag gebouwd: € 1.478 (hogere opbrengst)
De lasten zijn gestegen: € 2.406
Mutatie reserve: € 929

De lasten die door de categorie gebouwd opgebracht moeten worden zijn € 2.406 hoger. Stijging van het tarief van de WOZ-waarde met 0,002% en een daling van de WOZ-waarde ingeschat op 1,2% veroorzaken samen de hogere opbrengst van € 1.478.

- Opbrengst omslag ongebouwd: € 266 (hogere opbrengst)
De lasten zijn gestegen: € 436
Mutatie reserve: € 170

De stijging van de lasten ten opzichte van de begroting 2016 voor ongebouwd bedraagt € 436. In het aantal hectares ongebouwd zit een daling van 245 ha. Doordat de lasten zijn gestegen, zijn de tarieven naar boven bijgesteld. Voor 'ongebouwd wegen' met € 7,92 per hectare voor 'overig ongebouwd' met € 2,26 per hectare.

- Opbrengst omslag ingezetenen: € 750 (hogere opbrengst)
De lasten zijn gestegen: € 1.187
Mutatie reserve: € 436

De lasten voor de ingezetenen zijn met € 1.187 gestegen.

Door de hogere lasten is het tarief voor de ingezetenen met € 1,85 per ingezetene gestegen, de hogere opbrengst hierdoor is € 751.

- De overige verschillen bedragen per saldo € 3.

Zuiveringsbeheer

Ten opzichte van de Begroting 2016 zijn de belastingopbrengsten Zuiveringsbeheer € 95 lager :

- Opbrengst zuiveringsheffing: € 95 (lagere opbrengst)
- De lasten zijn gestegen: € 1.728 (hogere lasten)
- Mutatie reserve: € 1.824

Het aantal v.e.'n is. met 1.808 gedaald ten opzichte van 2016. Het tarief is gelijk aan begroting 2016.

V. onttrekkingen voorzieningen/reserves en geactiveerde lasten

Ten opzichte van de Begroting 2016 zijn de geactiveerde lasten en de onttrekkingen aan de voorzieningen en reserves € 5.691 hoger.

De verwachte onttrekkingen aan de egalisatiereserves Watersysteembeheer en Zuiveringsbeheer zijn hoger (€ 3.362).

De onttrekking aan de bestemmingsreserve Duurzaam Financieel Beleid bedraagt € 2.910 en de onttrekkingen aan de CBL-reserves zijn € 135 hoger dan in 2016. Verder is in de begroting 2017 € 85 geraamd voor onttrekkingen aan de reserve wachtgeld en de voorziening wachtgeld. Daarnaast zorgt het niet meer activeren van de bouwrente in 2017 voor een lagere opbrengst van geactiveerde rentelasten € 1.325 ten opzichte van 2016. De geactiveerde personeelslasten zijn € 524 hoger, vanwege de benodigde personele inzet voor het project Regionale Keringen.

§ 4.2.3 Belangrijkste verschillen kostensoorten t.o.v. Kadernota 2017

	Kadernota 2017	Begroting 2017	Vershil
LASTEN (alle bedragen x € 1.000)	148.709	148.041	-667
I. kapitaallasten (rente en afschrijving)	46.067	45.172	-896
II. personeelslasten	38.485	39.479	+994
III. goederen en diensten van derden	56.918	56.407	-511
IV. toev. voorzieningen/onvoorzien/stelpost	7.239	6.984	-255

I. Kapitaallasten (rente en afschrijving)

Ten opzichte van de Kadernota 2017 zijn de lasten € 896 lager.

De daling van de lasten wordt met name veroorzaakt doordat van projecten de realisatiedatum wordt aangepast richting de toekomst. Daarmee verschuiven ook de geplande kapitaallasten naar de toekomst.

II. Personeelslasten

Ten opzichte van de Kadernota 2017 zijn de lasten € 994 hoger.

De toename van de lasten wordt voor een deel veroorzaakt door de voorgestelde formatie uitbreiding in verband met het organisatie ontwikkelprogramma "Samen, Soepel, Sterk in je werk".

Daarnaast vindt er een toename plaats van de lasten van personeel van derden vanwege:

- Extra inhuur om te kunnen voldoen aan de vraag vanuit het project Regionale keringen. Deze post is kostenneutraal verwerkt in deze begroting. Tegenover de kosten staat een opbrengst, zie § 4.2.2, onderdeel V. De kosten worden toegerekend aan het project, geactiveerd en afgeschreven vanaf het moment van oplevering van het project.
- Inhuur in het kader van het organisatie ontwikkelprogramma "Samen, Soepel, Sterk in je werk".

III. Goederen en diensten van derden

Ten opzichte van de Kadernota 2017 zijn de lasten € 511 lager.

Als gevolg van lagere variabele verwerkingskosten (minder slib van aandeelhouders), een afname van de transportkosten en een toename in omzet van niet-aandeelhouders worden de exploitatiekosten 2017 voor de aandeelhouders van de SNB substantieel lager.

IV. Toevoegingen voorzieningen, onvoorzien en stelpost

Ten opzichte van de Kadernota 2017 zijn de lasten € 255 lager.

De daling wordt met name veroorzaakt doordat de vrijval van de risicotoeslag 'VKZ maatregelen wateroverlast' (- € 400) doorschuift naar 2018 en in 2017 nog niet aan de bestemmingsreserve Duurzaam Financieel Beleid wordt toegevoegd. Daarnaast zijn de toevoegingen aan een aantal voorzieningen hoger (+ € 145).

§ 4.2.4 Belangrijkste verschillen opbrengstensoorten t.o.v. Kadernota 2017

	Kadernota 2017	Begroting 2017	Vershil
BATEN (alle bedragen x € 1.000)	148.709	148.041	667
I. rentebaten	6.417	6.276	+141
II. personeelsbaten	129	130	- 1
III. goederen en diensten aan derden	7.929	7.483	+446
IV. waterschapsbelastingen	117.919	117.708	+211
V. onttrekkingen voorz./res. en geact. lasten	16.315	16.445	-130

I. Rentebaten

Ten opzichte van de Kadernota 2017 zijn er geen belangrijke financiële afwijkingen.

II. Personeelsbaten

Ten opzichte van de Kadernota 2017 zijn er geen belangrijke financiële afwijkingen.

III. Goederen en diensten aan derden

Ten opzichte van de Kadernota 2017 zijn de opbrengsten € 446 lager.

Deze daling wordt met name veroorzaakt doordat de vrijval van de risicotoeslag 'VKZ maatregelen wateroverlast' doorschuift naar 2018.

IV. Waterschapsbelastingen

Ten opzichte van de kadernota zijn de totale belastingopbrengsten € 211 lager.

Dit wordt met name veroorzaakt door een lager WOZ-waarde.

V. onttrekkingen voorzieningen/reserves en geactiveerde lasten

Ten opzichte van de Kadernota 2017 zijn er geen belangrijke financiële afwijkingen.

Hoofdstuk 5: Verbonden partijen

In dit hoofdstuk worden de ontwikkelingen bij de verbonden partijen weergegeven.

Naam verbonden partij	Belastingssamenwerking West-Brabant
Vestigingsplaats	Etten-Leur
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Participerende partijen	Gemeente Bergen op Zoom Gemeente Breda Gemeente Etten-Leur Gemeente Oosterhout Gemeente Rosendaal Gemeente Halderberge Gemeente Woensdrecht Gemeente Moerdijk Gemeente Dongen Gemeente Zundert Waterschap Brabantse Delta
Openbaar belang dat wordt behartigd door de verbonden partij	Eén gezamenlijke belastingorganisatie voor gemeentelijke belastingen en heffingen en waterschapbelastingen in West-Brabant.
Ontwikkelingen verbonden partij	De BWB zet zich in om nog meer gemeenten te laten toetreden. Daarnaast worden ook de mogelijkheden tot uitbreiding van de taken voor de bestaande deelnemers onderzocht. De samenwerking en de bijbehorende verantwoordelijkheden zijn geëvalueerd en aan de uitkomsten hiervan zal een vervolg worden gegeven. Resultaat moet leiden tot een verbetering van het convenant en het controleprotocol wat in alle facetten voldoet aan de gezamenlijke informatie- en gegevensbehoefte (kwaliteit, tijdigheid, volledig en juist).
Solvabiliteit, eigen en vreemd vermogen verbonden partij	BWB heeft niet tot nauwelijks eigen vermogen. Financiering van activa geschiedt door het aantrekken van geldleningen. De kosten van de organisatie worden gedekt door de bijdragen van de deelnemers dan wel door overige opbrengsten. Tot en met 2017 worden de gerealiseerde resultaten, middels het instellen van een tijdelijke egaliseringsreserve, ingezet voor de implementatie van "een toekomstbestendige BWB"
(Netto) begrotingstotaal, jaarrekening en resultaat verbonden partij	Het begrotingstotaal 2017 bedraagt € 11.184.000 Het Algemeen Bestuur van het waterschap heeft bij de zienswijze aangegeven in te stemmen met de Begroting 2017, onder voorwaarde dat de BWB uiterste inspanning verricht om het invandieneffect van het plan van aanpak ook daadwerkelijk te realiseren. Het waterschap verzoekt de BWB, na realisatie van het plan van aanpak, een evalueatie op te stellen en deze te delen met de deelnemers. Daarnaast verwacht het waterschap dat de BWB proactief aan de slag gaat met het aantrekken van nieuwe deelnemers en uitbreiding van de taken voor de bestaande deelnemers. Voorts heeft het waterschap de BWB verzocht om bij toekomstige begrotingen aandacht te schenken aan de "marktpositie" van de BWB, bijvoorbeeld aan de hand van (openbare) benchmark gegevens.
Doelstelling(en) waterschap die worden gerealiseerd door deelneming in de verbonden partij	Het behalen van een kwalitatief hoogwaardig en efficiënt niveau van belastingheffing en -invordering. Dit leidt tot een adequate dienstverlening aan de deelnemers en de belastingplichtigen en het reduceren van de maatschappelijke kosten.
Ontwikkelingen vanaf de business case	Bij de besluitvorming van het waterschap tot deelname in de BWB werd uitgegaan van een voordeel van € 0,5 miljoen in 2012 oplopend naar € 1,5 miljoen in 2015. Het geschetste meerjarenperspectief 2017-2020 in de begroting 2017 laat zien dat het geprognostiseerde financieel voordeel in 2017 € 1,3 miljoen bedraagt.

Belang waterschap in de verbonden partij aan begin en einde begrotingsjaar	Eén vaste zetel in het vierkoppig dagelijks bestuur. De stemverhouding is 1 op 11.
Aandeel waterschap in (netto) begrotingstotaal verbonden partij	De bijdrage van het waterschap in de begroting BWB bedraagt voor 2017 € 3.690.750. Ca. 33%
Beleidsvoornemens waterschap omtrent verbonden partij	Toezen op naleving van: • De overeengekomen kwaliteitsverbeteringen van de dienstverlening; • De continuïteit en kwaliteit van de dienstverlening bij nieuwe toetreders; • Kostenreductie.
Risico's	De risico's in de begroting zijn: 1. Formatiereductie (middel risico € 150.000) 2. Expiratie overeenkomst belastingapplicatie (laag risico P.M.) 3. Effect invoering IKB (middel risico P.M.) 4. Loon- prijscompensatie (middel risico € 200.000) 5. VPB plicht (laag risico P.M.)
Bestuurlijk vertegenwoordiger in de verbonden partij	Th. Schots
Procesmanagers waterschap ten behoeve van verbonden partij	M. Musters / J.W. Thijs

Naam verbonden partij	Het Waterschapshuis
Vestigingsplaats	Amersfoort
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke Regeling
Participerende partijen	20 waterschappen, na de fusie Waterschap Limburg (Peel en Maasvallei, Roer en Overmaas) en exclusief Hunze en Aa.
Openbaar belang dat wordt behartigd door de verbonden partij	Het verbeteren van informatie- en bedrijfsprocessen met behulp van ICT ter bevordering van de kwaliteit en efficiëntie van taakuitvoering door de waterschappen.
Ontwikkelingen verbonden partij	De gewijzigde GR HWH 2.0 is in werking getreden op 1 maart 2015. Onderdeel van de gewijzigde koers is het creëren van een juridisch kader waarbinnen HWH opdrachten van de waterschappen (en eventueel derden) kan uitvoeren. De risico's verbonden aan de uitvoering liggen hierbij volledig bij die waterschappen die in dat project samenwerken en de opdracht verlenen. De opdrachtgevers organiseren zich via een zgn. Opdrachtgeverstafel.
Solvabiliteit, eigen en vreemd vermogen verbonden partij	N.v.t.
(Netto) begrotingstotaal, jaarrekening en resultaat verbonden partij	De begroting 2017: € 15.902.950 waarvan de bijdragen van waterschappen € 11.834.751. De daling van de begroting met € 1,8 miljoen t.o.v. 2016 wordt grotendeels veroorzaakt door een daling van producten. Er wordt vanuit gegaan dat het Waterveiligheidsportaal voor een groot deel is afgerond. De ontwikkeling van de Omgevingswet en de bijdrage van Het Waterschapshuis in deze is zo onduidelijk dat die niet is meegenomen in de begroting. Voor die projecten of beheer en onderhoud diensten waar de Dienstverleningsovereenkomst in 2016, dan wel in 2017 aflopen, maar waar het in de lijn der verwachting is dat deze worden gecontinueerd zijn de ramingen daarvan voor het gehele jaar opgenomen.
Doelstelling(en) waterschap die worden gerealiseerd door deelneming in de verbonden partij	Het verbeteren van informatie- en bedrijfsprocessen met behulp van ICT ter bevordering van de kwaliteit en efficiëntie van taakuitvoering.
Ontwikkelingen vanaf de business case	Sinds de business case heeft een aantal veranderingen plaatsgevonden. De stichting Het Waterschapshuis is omgezet naar de Gemeenschappelijke regeling Het Waterschapshuis. Vanaf 1 januari 2014 maakt waterschap Hunze en Aa's geen onderdeel meer uit van de GR Het Waterschapshuis. Echter, Hunze en Aa's heeft de intentie om de terugkeer van het waterschap in de GR te realiseren. Op dit moment wordt er gewerkt aan een afsprakenkader om tot daadwerkelijke toetreding te komen. De gewijzigde GR HWH 2.0 is op 1 maart 2015 in werking getreden en wordt in het najaar van 2016 geëvalueerd.
Belang waterschap in de verbonden partij aan begin en eind begrotingsjaar	Eén van de 20 stemmen in Algemeen Bestuur Gemeenschappelijke Regeling Het Waterschapshuis.
Aandeel waterschap in (netto) begrotingstotaal verbonden partij	Begroting 2017 € 653.361
Beleidsvoornemens waterschap omtrent verbonden partij	Deelname aan projecten van HWH wordt per project bekeken mede op basis van een business case.
Risico's	Het waterschap draagt alleen risico's voor opdrachten waarvoor het zelf (mede) opdrachtgever is. Door een 'loden deur' tussen elke opdracht te plaatsen waardoor kosten, opbrengsten en risico's alleen berusten bij de opdrachtgevers van die opdrachten, worden risico's in het nieuwe Waterschapshuis zoveel mogelijk beperkt.
Bestuurlijk vertegenwoordiger in de verbonden partij	Th. Schots
Procesmanagers waterschap ten behoeve van verbonden partij	P.F. van der Star / J.W. Thijs

Naam verbonden partij	Nederlandse Waterschapsbank NV
Vestigingsplaats	Den Haag
Rechtsvorm	Naamloze vennootschap
Participerende partijen	21 waterschappen (na de fusie Waterschap Limburg), 9 provincies en de Staat der Nederlanden
Openbaar belang dat wordt behartigd door de verbonden partij	Het doel is het ten algemenen nutte uitoefenen van het bankbedrijf door het verstrekken van kredieten aan onder andere Waterschappen.
Ontwikkelingen verbonden partij	Door de wettelijke eisen onder Basel III wordt een 'leverage ratio' vereist van 3%, dit betekent een eigen vermogen van minimaal 3% van het balanstotaal. Banken hebben tot 2018 de tijd om het eigen vermogen op orde te brengen. Hierdoor zal geen dividend worden uitgekeerd aan de aandeelhouders totdat voldaan wordt aan de vereiste norm voor de leverage ratio van 3%. Het huidige eigen vermogen zal hierdoor tot 2018 moeten stijgen. Naast winstinhouding kijkt de NWB tevens naar mogelijkheden om de eigenvermogenspositie te versterken door het uitgeven van hybride vermogenstitels. Daartoe heeft de bank in 2015 € 200 miljoen additioneel Tier 1 kapitaal (eigen vermogen) aangetrokken bij vier provincies. In november 2015 heeft de NWB de storting van deze eerste tranche hybride kapitaal van € 200 miljoen ontvangen, waarmee de leverage ratio met circa 0,25 procentpunt toeneemt. De bank heeft dit jaar tot en met augustus € 120,5 miljoen aan hybride kapitaal aangetrokken en verwacht daarnaast in de tweede helft van het jaar nog meer aan te trekken. Tevens loopt er een Europese lobby om voor overheidsbanken als NWB een "verlicht" Basel III regime te krijgen. Uitsluitsel hierover wordt begin 2017 verwacht. De bank heeft er vertrouwen in dat zij zal kunnen blijven voldoen aan alle kapitaaleisen.
Leverage ratio; verhouding eigen/balanstotaal aan het einde van het begrotingsjaar	De leverage ratio geldt als indicatie voor de kredietwaardigheid leverage ratio bedraagt: per ultimo 2010: 2,0% per ultimo 2011: 1,8% per ultimo 2012: 1,6% per ultimo 2013: 1,9% per ultimo 2014: 1,8% per ultimo 2015: 2,1% per medio 2016: 2,0% De verandering van de ratio ten opzichte van 2015 wordt veroorzaakt door schommelingen in de marktwaardes. Het eigen vermogen bedraagt medio 2016 € 1,453 miljard, inclusief resultaat medio 2016 van € 54 miljoen.
(Netto) begrotingstotaal verbonden partij	Resultaat 2015: € 95 miljoen
Doelstelling(en) waterschap die worden gerealiseerd door deelneming in de verbonden partij	Dankzij de NWB kan het waterschap vreemd vermogen aantrekken tegen een gunstigere rente dan elders in de markt en gebruik maken van advisering door de bank. Daarnaast is de verwachting dat op termijn weer sprake is van dividenduitkering wanneer de NWB voldoet aan Basel III. Dit voordeel komt ten gunste van de exploitatie van het waterschap en leidt tot lagere belastingtarieven of een verlaging van de schuldpositie van het waterschap in het kader van duurzaam financieel beleid. Hiermee wordt invulling gegeven aan de doelstelling om de maatschappelijke kosten zo laag mogelijk te houden.
Belang waterschap in de verbonden partij aan begin en einde begrotingsjaar	Historische aanschafsprijs aandelen € 308.000. WBD heeft aandelen A en aandelen B met verschillende nominale waardes. Op basis van het gewogen gemiddelde heeft WBD een aandeel van 4,7% (ongewogen gemiddelde 4,2%)

Aandeel waterschap in (netto) begrotingstotaal verbonden partij	Het dividend wordt ingehouden tot het moment dat de NWB-bank voldoet aan de eisen van Basel III. De huidige verwachting is dat daarna weer dividend uitgekeerd kan worden.
Beleidsvoornemens waterschap omtrent verbonden partij	Actief participeren in de algemene vergadering van aandeelhouders.
Risico's	Ontwikkelingen op financiële markten worden in hoge mate beïnvloed a.g.v. mondiale economische gebeurtenissen zoals de Brexit en de marktontwikkeling in China en de VS. Dit kan negatieve gevolgen hebben voor de reële economie in Europa en hierdoor ook op de toegang tot de financiële markten en de beschikbaarheid van financieringsmiddelen. Het rapport "Nederlandse financieringsinstelling voor economische ontwikkeling" doet voorstellen voor een verdergaande samenwerking tussen NWB, BNG, FMO en delen van RVO door het vormen van één nationale investeringsbank. Naar verwachting komt het kabinet in het najaar met een visie op dit rapport.
Bestuurlijk vertegenwoordiger in de verbonden partij	Th. Schots
Procesmanagers waterschap ten behoeve van verbonden partij	M. Musters / J.W. Thijs

Naam verbonden partij	Unie van Waterschappen
Vestigingsplaats	Den Haag
Rechtsvorm	Vereniging
Participerende partijen	21, na de fusie Waterschap Limburg (Peel en Maasvallei, Roer en Overmaas)
Openbaar belang dat wordt behartigd door de verbonden partij	De Unie behartigt op nationaal en internationaal niveau de belangen van de waterschappen en zorgt voor kennisuitwisseling en samenwerking tussen de waterschappen.
Ontwikkelingen verbonden partij	In 2016 is een vrijwel nieuw bestuur aangetreden bij de Unie van Waterschappen. Dit bestuur heeft in 2016 hard gewerkt aan het opstellen van een nieuw bestuursprogramma, in samenspraak met de leden. Het versterken van de band met de leden is voor het bestuur prioriteit. Het bestuursprogramma richt zich op de volgende 4 speerpunten: • Maatschappelijke meerwaarde door ontwikkelingen vóór te blijven • Water om te leven • Waterschap als een toegankelijke en transparante overheid • De Unie als vereniging
Solvabiliteit, eigen en vreemd vermogen aan het einde van het begrotingsjaar	Per 31 december 2015: EV: -€ 169.857 (tijdelijk negatief i.v.m. afwaardering gebouw) VV: € 11.700.521
(Netto) begrotingstotaal, jaarrekening en resultaat verbonden partij	Het begrotingstotaal 2017 bedraagt € 10.833.534. Het totaal – en daarmee ook de bijdrage per waterschap – is lager dan in 2016 omdat de Waarderingskamer vanaf 2017 elders wordt gefactureerd.
Doelstelling(en) waterschap die worden gerealiseerd door deelneming in de verbonden partij	Nationale en internationale behartiging van de waterschapsbelangen. Binnen de Unie ligt de nadruk op lobby, communicatie en regievoering over het beleidsthema regionaal waterbeheer. Daarnaast kennisuitwisseling en samenwerking over een veelheid aan onderwerpen.
Belang waterschap in de verbonden partij aan begin en einde begrotingsjaar	Eén van de 21 stemmen.
Aandeel waterschap in (netto) begrotingstotaal verbonden partij	Bijdrage 2017: De contributie is € 431.538. De bijdrage aan het tijdschrift 'Het Waterschap' en de landelijke bever- en muskusrattenbestrijding bedraagt € 67.432. De totale bijdrage is dus € 498.970. Het aandeel van Brabantse Delta in de contributie bedraagt 4,6%.
Beleidsvoornemens waterschap omtrent verbonden partij	Nee.
Risico's	Waterschappers zijn op ambtelijk en bestuurlijk niveau vaak betrokken bij beleidsthema's die de Unie oppakt. Toch kunnen landelijk gemaakte Unie-afspraken afwijken van eigen beleid.
Bestuurlijk vertegenwoordiger in de verbonden partij	C. Moonen
Procesmanagers waterschap ten behoeve van verbonden partij	H. van Stokkom / J.W. Thijs

Naam verbonden partij	Aquon
Vestigingsplaats	Hoofdlocatie is Tiel, nevenlocaties in Breda en Leiden
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Participerende partijen	Waterschap Brabantse Delta Waterschap Hollandse Delta Hoogheemraadschap van Delfland Hoogheemraadschap van Rijnland Waterschap Rivierenland Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard Waterschap de Dommel Waterschap Aa en Maas Hoogheemraadschap van de Stichtse Rijnlanden
Openbaar belang dat wordt behartigd door de verbonden partij	Het verrichten van laboratoriumonderzoek ten behoeve van de deelnemers.
Ontwikkelingen verbonden partij	De gemeenschappelijke regeling bestaat per 1 juli 2011. De voormalige gemeenschappelijke regeling Delta Waterlab is opgegaan in Aquon.
Solvabiliteit, eigen en vreemd vermogen verbonden partij	Per 31 december 2015: Solvabiliteit: 14% Eigen Vermogen: € 2.447.564 Vreemd Vermogen: € 14.740.341
(Netto) begrotingstotaal verbonden partij	Het begrotingstotaal 2017 bedraagt : Laboratoriumdeel: € 18.911.000 Eigenaarsdeel: € 1.228.000 Totaal: € 20.139.000
Doelstelling(en) waterschap die worden gerealiseerd door deelneming in de verbonden partij	Het verrichten van laboratoriumonderzoek
Ontwikkelingen vanaf de business case	In 2011 is de GR met 9 deelnemende waterschappen opgericht. Doelen: vergroting van efficiency, vermindering van kwetsbaarheid, benutting van de mogelijkheden tot continue kwaliteitsborging en kwaliteitsverbetering en versterking van de innovatiekracht. Het bestuur van Aquon heeft in het voorjaar 2015 een ombouwplan gepresenteerd dat gericht is op verlaging van de kosten en verhoging van de kwaliteit. Het plan gaat uit van een reductie van het aantal vestigingen en een stroomlijning van de bedrijfsvoering. Met de uitvoering van het plan wordt een jaarlijkse besparing van € 2,5 mln. nagestreefd. Op 8 februari 2016 heeft het algemeen bestuur van Aquon definitieve goedkeuring gegeven aan de ombouwplannen. Daaropvolgend is een strategische heroriëntatie uitgevoerd. Dit heeft geresulteerd in een rapport "Naar Aquon 2.0". Dit rapport en de uitvoering daarvan maakt dat Aquon zich kan door ontwikkelen tot een laboratorium met grote toegevoegde waarde voor de deelnemende waterschappen. Het algemeen bestuur van het waterschap heeft kennis genomen van dit rapport en is op 7 juli 2016 voor de eerste maal in het algemeen bestuur van Aquon behandeld. Begin november 2016 zal het AB van Aquon naar alle waarschijnlijkheid dit rapport vaststellen, waarna met de uitvoering begonnen wordt.
Belang waterschap in de verbonden partij	1 van de 9 zetels in het algemeen bestuur
Aandeel waterschap in (netto) begrotingstotaal verbonden partij	Laboratoriumdeel: € 2.448.000 Eigenaarsdeel: € 165.000 Totaal: € 2.612.000

Beleidsvoornemens waterschap omtrent verbonden partij	De bestuurlijke en bedrijfsmatige focus is gericht op stabiele bedrijfsvoering. Daarnaast heeft de uitvoering van de strategische herijking, bij positieve besluitvorming door het algemeen bestuur van Aquon, een aantal consequenties, o.a: aanpassing governance, aanpassing van de GR, afvloeien van personeel, betere dienstverlening, meer marktconforme prijzen.
Risico's	De meetvraag van de waterschappen wordt uitgedrukt in ilowpunten. Voorafgaand aan een jaar wordt de kostprijs van een ilowpunt berekend. De prijs wordt echter na afloop van een jaar definitief. Het ombouwplan moet leiden tot kostenreductie en een gunstig effect op de prijzen van de producten en diensten van Aquon. Mocht het ombouwplan niet goed geïmplementeerd worden, dan zal het gunstige effect niet of later optreden.
Bestuurlijk vertegenwoordiger in de verbonden partij	J. van der Aa (lid AB Aquon)
Procesmanagers waterschap ten behoeve van verbonden partij	J. Jonk / J.W. Thijs

Naam verbonden partij	Noord-Brabantse Waterschapsbond
Vestigingsplaats	Den Bosch
Rechtsvorm	Vereniging
Participerende partijen	Waterschap Aa en Maas Waterschap Brabantse Delta Waterschap De Dommel Waterschap Rivierenland
Openbaar belang dat wordt behartigd door de verbonden partij	De behartiging van de belangen van gemeenschappelijke aard van de waterschappen in de provincie Noord-Brabant.
Ontwikkelingen verbonden partij	De behartiging van de belangen van gemeenschappelijke aard van de waterschappen in de provincie Noord-Brabant door: 1. sterke en efficiënte (bestuurlijke) afstemming met partners; 2. werk met werk maken: organisatie van cofinanciering op regionaal en landelijk niveau; 3. beleidsmatige afstemming en gezamenlijke aanpak, zoals bijvoorbeeld het grondwaterbeleid; 4. bij te dragen aan kennisontwikkeling ten behoeve van de realisatie van waterdoelen, door bijvoorbeeld de leerstoel Natuurbeschermingswetgeving; 5. participatie in het GroenOntwikkelfonds;
Solvabiliteit, eigen en vreemd vermogen verbonden partij	Op basis van de jaarrekening 2015, per 31 december 2015: Eigen vermogen: € 75.000 Vreemd vermogen: € 0
(Netto) begrotingstotaal verbonden partij	Het begrotingstotaal 2017 bedraagt € 116.000. Verwacht resultaat 2016: € 0.
Doelstelling(en) waterschap die worden gerealiseerd door deelneming in de verbonden partij	Behartiging van de waterschapsbelangen in de gehele provincie. De vereniging biedt onder meer de basis voor afstemming (mede beleidsmatig) en gesprekken gericht op het verwerven van subsidies.
Belang waterschap in de verbonden partij	Ieder waterschap heeft één stem
Aandeel waterschap in (netto) begrotingstotaal verbonden partij	€ 35.692 (4/13 ^e deel)
Beleidsvoornemens waterschap omtrent verbonden partij	Continuering koers.
Risico's	Geen significante
Bestuurlijk vertegenwoordiger in de verbonden partij	C. Moonen J. van der Aa
Procesmanagers waterschap ten behoeve van verbonden partij	E. van Beurden / J.W. Thijs

Naam verbonden partij	N.V. Slibverwerking Noord-Brabant
Vestigingsplaats	Moerdijk
Rechtsvorm	N.V.
Participerende partijen	Waterschap Aa en Maas Waterschap De Dommel Waterschap Rivierenland Waterschap Vechtstromen Waterschap Scheldestromen Waterschap Brabantse Delta
Openbaar belang dat wordt behartigd door de verbonden partij	Het tot stand brengen van en het in stand houden van de duurzame exploitatie van een slibverwerkingsinstallatie voor de verwerking van zuiveringsslib dat in beginsel afkomstig is van waterschappen
Ontwikkelingen verbonden partij	SNB heeft als hoofddoel slib te verwerken op de meest duurzame wijze tegen de laagste kosten met minimale emissies naar het milieu en maximale terugwinning van energie en grondstoffen. Om dit te bereiken zet SNB in op drie belangrijke hoofdstrategieën: Het bezet houden van de Slibverwerkingsinstallatie (SVI) door samenwerking De waterschappen leggen steeds meer nadruk op de productie van energie en het zelf terugwinnen van grondstoffen. Hierdoor neemt het slibvolume verder af, waardoor toenemende overcapaciteit ontstaat in de verwerking. Ook hebben ontwikkelingen als decentrale sanities een weerslag op de bezetting. In juni 2016 heeft SNB een verwerkingscontract gegund gekregen van Wetterskip Fryslân vanaf 2017. Met deze gunning is de SVI tot en met 2018 geheel bezet. In 2017 blijft SNB actief om verdere allianties en samenwerkingen aan te gaan met waterschappen, bedrijven en collega slibverwerkers. Innovatie vanuit een solide basis SNB wil een wezenlijke bijdrage leveren aan de innovatie op het gebied van verduurzaming en nieuwe eindverwerkingstechnieken ter vervanging van de huidige SVI. In 2017 gaat SNB verder met onderzoeken op het gebied van superkritisch vergassen en bioplastics met diverse partners, waaronder WBD. Verdere verduurzaming slib(eind)verwerking SNB wil dat de slib(eind)verwerking betrouwbaar is, tegen aanvaardbare verwerkingskosten, met hergebruik van grondstoffen, energie-efficiënt en met minimale verspreiding van milieugevaarlijke stoffen. Voor 2017 staan de volgende activiteiten gepland: het voorbereiden van de levering van vliegass aan Ecophos die naar verwachting in 2018 van start gaat, het optimaliseren van de elektriciteitsproductie en het verder optimaliseren van de biologische afvalwaterzuivering.
Solvabiliteit, eigen en vreemd vermogen verbonden partij	Solvabiliteitspercentage: 60,9 % Eigen vermogen: € 75.250.000 Vreemd vermogen: € 48.414.00 Gegevens op 31-12-2015
(Netto) begrotingstotaal en verwacht resultaat verbonden partij	Totaal (concept) begroting SNB 2017 € 31.880.000 Verwacht (concept) resultaat na belasting 2017: € 0
Doelstelling(en) waterschap die worden gerealiseerd door deelneming in de verbonden partij	Het verwerken van zuiveringsslib op de meest duurzame wijze tegen zo laag mogelijke maatschappelijke kosten.
Ontwikkelingen vanaf het laatste ondernemingsplan 2016-2020	Er is een ondernemingsplan voor de periode 2016 – 2020 opgesteld en wordt naar verwachting in december 2016 definitief vastgesteld. In 2022 is de slibverwerkingsinstallatie afgeschreven. Technisch gezien kan de installatie volgens SNB nog zeker 15 jaar mee na

	2022. Om op de lange termijn duidelijkheid te krijgen wat er mogelijk is met de fabriek SNB, is er door de aandeelhoudende waterschappen een bestuursopdracht geformuleerd om te komen tot een visie op en strategie voor slibeindverwerking. De visie is naar verwachting eind 2017 gereed.
Belang waterschap in de verbonden partij aan het begin en einde van het begrotingsjaar	Het geplaatste aandelenkapitaal van de NV bedraagt € 4.538.000 en is volledig volgestort. Waterschap Brabantse Delta is voor 22,10% aandeelhouder.
Aandeel waterschap in (netto) begrotingstotaal verbonden partij	Het aandeel van Waterschap Brabantse Delta in de (concept) begroting 2017 bedraagt € 4.320.000
Beleidsvoornemens waterschap omtrent verbonden partij	Geen
Risico's	De voornaamste risico's die verbonden zijn aan de activiteiten en strategie van SNB kunnen als volgt worden gekenmerkt: VAMIL lease, Cross Border Lease en Switch Transactie De risico's met betrekking tot de VAMIL lease, Cross Border Lease en Switch Transactie zijn nader beschreven en toegelicht in de algemene risicoparagraaf van de begroting op pagina 20. Niet voldoen aan overige wet- en regelgeving De aandeelhouders hebben hun slibverwerkingsopdrachten rechtstreeks aan SNB gegund op grond van inbesteding (vorm van aanbestedingsvrijstelling). Vanwege een verder afnemende aanvoer van slib van de aandeelhouders werkt SNB meer voor andere opdrachtgevers om onderbezetting van de slibverbrandingsinstallatie te voorkomen. Hiermee komt het merendeelcriterium (minimaal 80% activiteiten voor aandeelhouders) vanaf 2017 in gevaar. Een aantal oplossingen is verkend. De uitwerking van deze oplossingen, namelijk het verlenen van een uitsluitend recht, wordt in het najaar 2016 in het Algemeen Bestuur behandeld. Bezettingsgraad Door de huidige marktomstandigheden kan de bezettingsgraad van de SVI in de komende jaren onder druk te staan. Onderbezetting van de SVI leidt tot hogere verwerkingskosten voor de aandeelhouders. Door nieuwe slibstromen aan te trekken voor de komende jaren is de omvang van het risico op de korte termijn aanzienlijk gedaald. Tot en met 2018 is de SVI volledig bezet. Fiscale positie Vanaf 2016 is SNB Vennootschapsbelasting plichtig. Op basis van een eerste verkenning en overleg met de belastingdienst wordt verwacht dat over 2017 een negatief fiscaal resultaat wordt behaald, waardoor er geen vennootschapsbelasting verschuldigd is.
Bestuurlijk vertegenwoordiger in de verbonden partij	Th. Schots, in de aandeelhoudersvergadering H. Hieltjes, als lid van de raad van commissarissen
Procesmanagers waterschap ten behoeve van verbonden partij	R. Lambregts / J.W. Thijs

Naam verbonden partij	Gemeenschappelijke Regeling Muskusrattenbestrijding Noord-Brabant
Vestigingsplaats	Breda
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling: centrum regeling
Participerende partijen	Waterschap Aa en Maas Waterschap Brabantse Delta Waterschap De Dommel
Openbaar belang dat wordt behartigd door de verbonden partij	Doelmatige bestrijding van muskusrat en beverrat en voorkomen van schade door deze soorten aan waterstaatswerken.
Ontwikkelingen verbonden partij	De begroting 2017 van de gemeenschappelijke regeling is reeds goedgekeurd door de besturen van de waterschappen Aa en Maas en De Dommel. De begroting van de GR Muskusrattenbestrijding wordt opgenomen in de begroting 2017 van waterschap Brabantse Delta.
Solvabiliteit, eigen en vreemd vermogen verbonden partij	N.v.t.
(Netto) begrotingstotaal verbonden partij	Het begrotingstotaal 2017 bedraagt € 2.259.300. De kosten worden gelijkwaardig (1/3) over de drie deelnemers verdeeld.
Doelstelling(en) waterschap die worden gerealiseerd door deelneming in de verbonden partij	Voorkomen van schade door muskusrat en beverrat aan waterstaatswerken
Belang waterschap in de verbonden partij	Ieder waterschap wordt door één lid van het dagelijks bestuur vertegenwoordigd. De waterschappen nemen financieel voor 1/3 deel.
Aandeel waterschap in (netto) begrotingstotaal verbonden partij	€ 753.100 (1/3 ^e deel van begrotingstotaal 2017).
Beleidsvoornemens waterschap omtrent verbonden partij	Er zijn geen beleidsvoornemens ophanden.
Risico's	Op dit moment loopt de landelijke veldproef waarmee men hoopt de maatschappelijke discussie over nut- en noodzaak van de bestrijding te kunnen slechten. In 2017 worden de uitkomsten van de landelijke veldproef kenbaar gemaakt.
Bestuurlijk vertegenwoordiger in de verbonden partij	K. de Jong
Procesmanagers waterschap ten behoeve van verbonden partij	J. Rombouts / J.W. Thijs

Naam verbonden partij	Gemeenschappelijke Regeling waterschap De Dommel en waterschap Brabantse Delta
Vestigingsplaats	Boxtel
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling: centrum regeling
Participerende partijen	Waterschap De Dommel Waterschap Brabantse Delta
Openbaar belang dat wordt behartigd door de verbonden partij	Doelmatige behandeling van het afvalwater en optimale benutting van de beschikbare verwerkingscapaciteit op de rwzi's van de twee waterschappen.
Ontwikkelingen verbonden partij	Op 1 juni 2012 hebben 4 bedrijven (Fuji, Coca Cola, IFF, Agristo) een contract getekend voor realisatie van een eigen AWZI. Met uitzondering van IFF vallen deze bedrijven in het beheergebied van Waterschap Brabantse Delta, maar de feitelijke zuivering vindt plaats op de rwzi Tilburg-noord van waterschap De Dommel. In de loop van 2016 wordt deze eigen AWZI in gebruik genomen. In de begroting 2017 is rekening gehouden met minder inkomsten en wegvallende zuiveringskosten.
Solvabiliteit, eigen en vreemd vermogen verbonden partij	N.v.t.
(Netto) begrotingstotaal verbonden partij	N.v.t.
Doelstelling(en) waterschap die worden gerealiseerd door deelneming in de verbonden partij	Waterschap De Dommel zuivert afvalwater dat door de gemeente Tilburg wordt ingezameld en vrijkomt in het gebied van waterschap Brabantse Delta. Waterschap Brabantse Delta zuivert afvalwater dat door de gemeenten Baarle Nassau en Loon op Zand wordt ingezameld en vrijkomt in het gebied van waterschap De Dommel.
Belang waterschap in de verbonden partij	N.v.t.
Aandeel waterschap in (netto) begrotingstotaal verbonden partij	Begroting 2017: € 3.007.797
Beleidsvoornemens waterschap omtrent verbonden partij	Geen, de gemeenschappelijke regeling is in 2010 aangepast en vastgesteld door het algemeen bestuur op 15 december 2010 (waterschap De Dommel) en 13 oktober 2010 (waterschap Brabantse Delta)
Risico's	Geen significante risico's
Bestuurlijk vertegenwoordiger in de verbonden partij	Th. Schots
Procesmanagers waterschap ten behoeve van verbonden partij	R. Lambregts / J.W. Thijs

Bijlage I: Voorgenomen investeringen

Beschouwing voorgenomen investeringen

De voorgenomen investeringen voor de periode 2017-2026 zijn hieronder in beeld gebracht, waarbij de bijdrage HWBP en uitgaven voor regionale keringen (beide onderdeel van de watersysteemtaak) apart worden vermeld. De cijfers van de jaren 2018-2026 zijn gebaseerd op de vastgestelde Kadernota 2017-2026.

Netto investeringen <i>bedragen x € 1 miljoen</i>	Begr. 2017	KN 2018	KN 2019	KN 2020	KN 2021	KN 2022	KN 2023	KN 2024	KN 2025	KN 2026
Zuiveringsbeheer	18,8	18,8	18,8	18,8	18,8	18,8	18,8	18,8	18,8	18,8
Watersystemen ¹⁾	10,3	10,4	10,4	10,4	10,4	10,3	10,3	10,4	12,4	12,4
Vaarwegen ²⁾	0,9	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0
Ondersteuning	3,1	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3
Financiële vaste activa (SNB)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Investerings excl. HWBP/RK	33,1	32,4	32,4	32,4	32,4	32,4	32,4	32,4	34,4	34,4
Regionale keringen (RK)	5,3	7,7	12,9	14,0	13,1	11,3	9,2	3,7	-	-
HWBP	9,0	8,6	8,7	8,6	8,0	8,0	8,0	8,0	8,0	8,0
Totaal netto investeringen	47,4	48,7	54,0	55,0	53,5	51,7	49,6	46,1	42,4	42,4

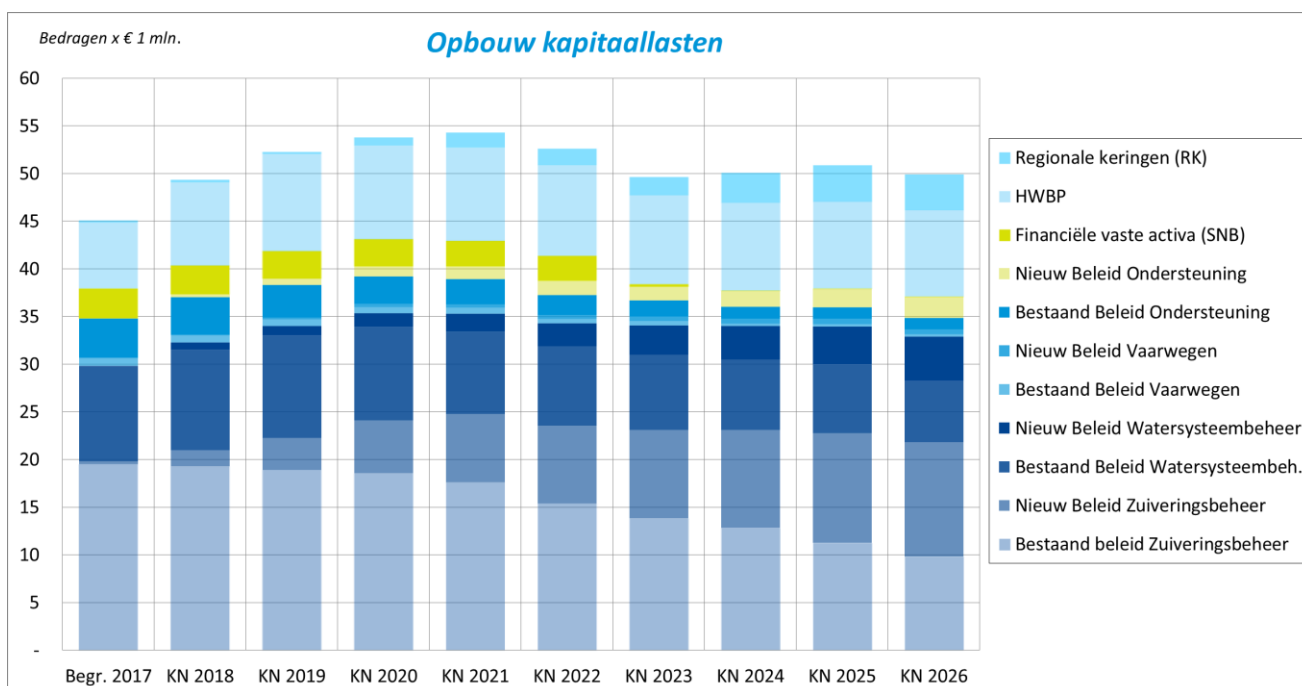
¹⁾ Vanaf 2025 wordt het investeringsvolume van Watersystemen weer opgehoogd met het reguliere investeringsvolume voor de regionale keringen zijnde € 2 miljoen per jaar (tot en met 2024 meegenomen op de regel RK).

²⁾ De kapitaallasten voortkomend uit de investeringen in vaarwegen worden voor ongeveer 50% betaald door de provincie Noord Brabant.

Bovenstaande tabel geeft de netto investeringsuitgaven weer, dus gesaldeerd met de te ontvangen subsidies en bijdragen van derden. Voor de begroting 2017 is rekening gehouden met € 9,5 miljoen aan subsidies en bijdragen, waarmee het bruto investeringsbedrag voor 2017 uitkomt op € 57 miljoen. De ramingen voor het project regionale keringen zijn grotendeels voorlopige ramingen. Naarmate het project vordert en er meer uitzicht komt op de oplossingsrichtingen en de daarbij behorende planning, zullen deze ramingen bijgesteld worden. De investeringen op de ondersteunende diensten zijn in 2017 hoger ingeschat in verband met de investeringen in het wagenpark en onderhoud aan bedrijfsgebouwen.

Kapitaallasten

De investeringen veroorzaken in 2017 € 45,1 miljoen aan kapitaallasten. Voor de projecten die met ingang van 2017 nieuwe lasten veroorzaken is rekening gehouden met een tegenraming van 30% in het eerste jaar. De ervaring leert dat projecten vaak later starten dan gepland en een langere doorlooptijd kennen. De jaarlijkse lasten vallen daarom vaak lager uit dan voorzien, zeker in het eerste jaar.

De kapitaallasten nemen tot 2021 toe. De stijging in de taak watersystemen wordt de eerste jaren met name veroorzaakt door de bijdrage aan het HWBP. Het waterschap schrijft de bijdrage vanaf 2014 in vijf jaar af. Dit leidt ertoe dat de kapitaallasten in verband met de HWBP bijdragen stapsgewijs opbouwen. Doordat de verwachte HWBP bijdragen met ingang van 2021 lager zijn dan de voorgaande jaren, ontstaat er in de latere jaren een daling. Vanaf 2020 gaan ook de kapitaallasten op de regionale keringen lopen. In het zuiveringsbeheer worden er enkele grote investeringen afgerond (waaronder AWP 2.0), waardoor de kapitaallasten de eerste jaren toenemen. In de jaren 2022 en 2023 vallen daar een aantal grote investeringen weg omdat ze zijn afgeschreven, waardoor de lasten dalen.

Investeringsplan

Gelijktijdig met de Begroting 2017 wordt het Investeringsplan (IP) 2017 aangeboden. In het investeringsplan zijn alle projecten opgenomen waarvan in 2017 een aanvraag uitvoeringskrediet verwacht wordt.

Bijlage II: Staat van reserves en voorzieningen

Staat van reserves en voorzieningen bedragen x € 1.000	Stand per 1-1-2017 na verwerking ML 2016-3	Bespaarde rente 1,85% ¹⁾	Mutaties 2017					Stand per 31-12-207 na verwerking Begroting 2017
			vermeerderingen		verminderingen			
			interne		extern	interne exploitatie	externe overig	
			rente	overige				
1. Algemene reserve/calamiteitenreserve								
Alg.reserve/calamiteiten watersysteembeheer	572	11						572
Alg.reserve/calamiteiten zuiveringsbeheer	3.126	58						3.126
Alg.reserve/wachtgeld watersysteembeheer	626	12						626
Alg.reserve/wachtgeld zuiveringsbeheer	626	12						626
Totaal algemene/calamiteitenreserves	4.951	92	0	0	0	0	0	4.951
2. Bestemmingsreserve duurzaam fin. beleid.								
DFB Watersysteembeheer	3.812	71		2.942 ²⁾		-1.893 ²⁾		4.862
DFB Zuiveringsbeheer	600	11		3.386 ²⁾		-1.017 ²⁾		2.969
Totaal bestemmingsreserve duurzaam fin.beleid	4.412	82	0	6.328	0	-2.910	0	7.831
3. Tariefegalisatiereserves								
Watersysteembeheer	7.779	144				-2.575 ²⁾		5.204
Zuiveringsbeheer	8.499	157				-1.824 ²⁾		6.675
Totaal tariefegalisatiereserves	16.278	301	0	0	0	-4.399	0	11.879
4. Egalisatiereserves CBL								
Egalisatiereserve Cross border lease HWB	1.448	72				-1.448		0
Egalisatiereserve Cross border lease SNB	611	31				-142		469
Totaal egalisatiereserves CBL	2.058	103	0	0	0	-1.589	0	469
5. Voorzieningen								
Wachtgelden personeel	213	4	4				-102	116
Wachtgelden bestuur	344	11	11			-24	-55	275
Pensioenfonds bestuur	2.176	72	72	85	11		-168	2.176
Voorziening zandfilter RWZI	96	2		10				106
Voorziening persoonsgebonden basis budget ³⁾	0							0
Voorziening Sociaal Statuut muskusrattenbestrijders	800	16	16			-129		687
Totaal voorzieningen	3.628	105	103	95	11	-153	-325	3.361
Totaal reserves en voorzieningen Brabantse Delta	31.328	682	103	6.424	11	-9.052	-325	28.489

¹⁾ De bespaarde rente als gevolg van het aanhouden van reserves wordt wel berekend, maar niet toegevoegd aan de reserves. Bij de voorzieningen wordt de bespaarde rente wel toegevoegd.

²⁾ Conform verwachte dekking resultaat Begroting 2017.

³⁾ Bij het opmaken van deze begroting is nog geen inschatting te maken van de stand van de voorziening per 1-1-2017 en 31-12-2017.

Bijlage III: BBP-Productenlijst

alle bedragen x € 1.000

BELEIDSPRODUCTEN	PRIMAIRE BEHEERPRODUCTEN	Taak			2017 totaal	Taak		
		water- systeem- beheer	vaar- wegen- beheer	zuive- rings- heffing		water- systeem- beheer	vaar- wegen- beheer	zuiverings- heffing
1000 PLANVORMING								
1100 1 Eigen plannen	1110 1.1 Beheersplan waterkeringen	100%			21	21	-	-
	1120 1.2 Waterbeheersplan	90%		10%	74	67	-	7
	1140 1.4 Beheersplan vaarwegenbeheer		100%		32	13	19	-
	1150 1.5 Thema- en gebiedsgerichte plannen	85%		15%	2.488	2.115	-	373
	1155 1.6 Plannen afvalwaterketenbeleid			100%	840	-	-	840
	1160 1.7 Calamiteitenplannen	66%	17%	17%	538	377	64	97
1200 2 Plannen van derden	1210 2.1 Plannen van derden	100%			1.145	1.145	-	-
					5.139	3.738	83	1.318
2000 AANLEG EN ONDERHOUD WATERKERINGEN								
2100 3 Beheersinstrumenten waterkerin	2110 3.1 Legger waterkeringen	100%			153	153	-	-
	2120 3.2 Beheersregister waterkeringen	100%			436	436	-	-
	2130 3.3 Veiligheidstoetsing waterkeringen	100%			423	423	-	-
2200 4 Aanleg en onderhoud	2210 4.1 Aanleg en verwerving primaire waterkeringen	100%			7.561	7.561	-	-
	2220 4.2 Onderhoud primaire waterkeringen	100%			2.132	2.132	-	-
	2230 4.3 Aanleg en verwerving regionale waterkeringen	100%			341	341	-	-
	2240 4.4 Onderhoud regionale waterkeringen	100%			429	429	-	-
	2250 4.5 Aanleg en verwerving kades / overige waterkeringen							
		100%			96	96	-	-
	2260 4.6 Onderhoud kades / overige waterkeringen	100%			404	404	-	-
	2270 4.7 Voorzieningen verwante belangen waterkeringen							
		100%			-	-	-	-
	2280 4.8 Muskusrattenbestrijding	100%			402	402	-	-
2400 5 Dijkbewaking en calamiteitenbes	2410 5.1 Dijkbewaking en calamiteiten bestrijding	100%			20	20	-	-
					12.396	12.396	-	-
3000 INRICHTING EN ONDERHOUD WATERSYSTEMEN								
3100 6 Beheersinstrumenten watersyste	3110 6.1 Peilbesluiten	100%			179	179	-	-
	3120 6.2 Waterakkoorden	100%			-	-	-	-
	3130 6.3 Legger waterlopen en kunstwerken	100%			298	298	-	-
	3140 6.4 Beheersregister waterlopen en kunstwerken	100%			1.067	1.067	-	-
3200 7 Aanleg, verbetering en onderhou	3210 7.1 Aanleg en verwerving waterlopen	100%			4.110	4.110	-	-
watersystemen	3220 7.2 Onderhoud waterlopen	100%			11.555	11.555	-	-
	3230 7.3 Bouw en verwerving kunstwerken passieve	100%			106	106	-	-
	3240 7.4 Onderhoud kunstwerken passieve waterbeheersing	100%			260	260	-	-
	3250 7.5 Kwaliteitsmaatregelen in oppervlaktewater	100%			415	415	-	-
	3260 7.6 Voorzieningen verwante belangen watersystemen	100%			62	62	-	-
	3270 7.7 Muskusrattenbestrijding	100%			401	401	-	-
3400 8 Baggeren van waterlopen	3410 8.1 Baggerprogramma	100%			196	196	-	-
/saneren waterbodems	3420 8.2 Verwijderen en verwerken van verspreidbare	100%			1.491	1.491	-	-
	3430 8.3 Verwijderen en verwerken van niet verspreidbare	100%			606	606	-	-
	3440 8.4 Bijdragen aan derden voor baggeren	100%			-	-	-	-
	3450 8.5 Saneringsprogramma	100%			-	-	-	-
	3460 8.6 Sanering van waterbodems	100%			1	1	-	-

BELEIDSPRODUCTEN	PRIMAIRE BEHEERPRODUCTEN	Taak			2017 totaal	Taak		
		water- systeem- beheer	vaar- wegen- beheer	zuive- rings- heffing		water- systeem- beheer	vaar- wegen- beheer	zuiverings- heffing
3500 9 Beheer hoeveelheid water	3510 9.1 Bouw en verwerving kunstwerken actieve waterbeheersing	100%			2.065	2.065	-	-
	3520 9.2 Onderhoud kunstwerken actieve waterbeheersing	100%			2.810	2.810	-	-
	3530 9.3 Bediening kunstwerken actieve waterbeheersing	100%			3.028	3.028	-	-
3600 10 Calamiteitenbestrijding watersy	3610 10.1 Calamiteitenbestrijding watersystemen	100%			741	741	-	-
3700 11 Monitoring watersysteem	3710 11.1 Monitoring waterkwantiteit	100%			1.082	1.082	-	-
	3720 11.2 Monitoring waterkwaliteit	100%			2.849	2.849	-	-
					33.321	33.321	-	-
4000 BOUW EN EXPLOITATIE ZUIVERINGSTECHNISCHE WERKEN								
4100 12 Getransporteerd afvalwater	4110 12.1 Bouw en verwerving transportstelsels			100%	5.483	-	-	5.483
	4120 12.2 Onderhoud transportstelsels			100%	2.546	-	-	2.546
	4130 12.3 Beheer transportstelsels			100%	3.150	-	-	3.150
4200 13 Gezuiverd afvalwater	4210 13.1 Bouw en verwerving zuiveringsinstallaties			100%	11.327	-	-	11.327
	4220 13.2 Onderhoud zuiveringsinstallaties			100%	5.139	-	-	5.139
	4230 13.3 Beheer zuiveringsinstallaties			100%	8.819	-	-	8.819
	4240 13.4 WVO-heffing effluent			100%	825	-	-	825
	4250 13.5 Subsidies afhaakproblematiek			100%	51	-	-	51
	4260 13.6 IBA-inrichtingen			100%	161	-	-	161
4300 14 Verwerkt slib	4310 14.1 Bouw en verwerving slibverwerkingsinstallaties			100%	6.751	-	-	6.751
	4320 14.2 Onderhoud slibverwerkingsinstallaties			100%	1.279	-	-	1.279
	4330 14.3 Beheer slibverwerkingsinstallaties			100%	2.670	-	-	2.670
	4340 14.4 Afzet slib/restproducten			100%	2.817	-	-	2.817
4400 15 Afvalwaterbehandeling door	4410 15.1 Afvalwaterbehandeling door derden			100%	3.031	-	-	3.031
					54.049	-	-	54.049
5000 INRICHTING EN ONDERHOUD VAARWEGEN EN HAVENS								
5100 19 Beheersinstrumenten	5110 19.1 Legger vaarwegen, kunstwerken en havens	50%	50%		44	27	17	-
	5120 19.2 Beheersregister vaarwegen, kunstwerken en havens	50%	50%		145	83	62	-
5200 20 Aanleg en onderhoud	5210 20.1 Aanleg en verwerving vaarwegen en havens	50%	50%		-	-	-	-
	5220 20.2 Onderhoud vaarwegen en havens	50%	50%		301	182	118	-
	5230 20.3 Baggeren vaarwegen en havens	50%	50%		500	263	237	-
	5240 20.4 Bouw/verwerving kunstwerken vaarwegenbeheer	50%	50%		148	76	73	-
	5250 20.5 Onderhoud kunstwerken vaarwegenbeheer	50%	50%		479	288	191	-
	5260 20.6 Bediening kunstwerken vaarwegenbeheer	50%	50%		563	361	203	-
	5270 20.7 Voorzieningen verwante belangen vaarwegenbeheer		100%		126	3	123	-
5300 21 Verkeersregeling en verkeersveiligheid vaarwegen en	5310 21.1 Verkeersregeling en verkeersveiligheid vaarwegen en havens		100%		76	18	58	-
	5320 21.2 Calamiteitenbestrijding vaarwegen en havens	50%	50%		-	-	-	-
					2.384	1.301	1.083	-
6000 REGULERING								
6100 22 Beheer Keurkwartet en VTH-	6110 22.1 Beheer Keurkwartet en VTH-beleid	90%	10%		123	114	9	-
6200 23 Vergunningen en meldingen	6210 23.1 Vergunningen en meldingen	92%	5%	3%	2.420	2.247	100	73
6300 24 Adviezen vergunningen	6310 24.1 Wabo-adviezen	50%	0%	50%	656	328	-	328
	6320 24.2 Adviezen Waterwet aan andere waterbeheerders	95%	5%		31	30	1	-
6400 27 Regulering lozingen	6410 27.1 Rioleringsplannen	50%	0%	50%	186	93	-	93
	6420 27.2 Subsidies lozingen	50%	0%	50%	80	40	-	40
	6430 27.3 Stimulering derden aanpak diffuse emissies	50%	0%	50%	640	320	-	320
					4.136	3.172	110	854

BELEIDSPRODUCTEN	PRIMAIRE BEHEERPRODUCTEN	Taak			2017 totaal	Taak		
		water- systeem- beheer	vaar- wegen- beheer	zuive- rings- heffing		water- systeem- beheer	vaar- wegen- beheer	zuiverings- heffing
6500 TOEZICHT EN HANDHAVING								
6600 25 Toezicht	6610 25.1 Toezicht	74%	2%	24%	3.265	2.407	78	781
					-			
6700 26 Handhaving	6710 26.1 Bestuursrechtelijke handhaving	79%	6%	14%	1.590	1.281	82	227
	6720 26.2 Strafrechtelijke handhaving	50%	0%	50%	940	470	-	470
					5.795	4.158	159	1.478
7000 HEFFING EN INVORDERING	sleutel aangepast ivm belastingsamenwerking							
7100 29 Belastingheffing	7110 31.1 Kostentoedeling en belastingverordening	54%		46%	-	-	-	-
	7120 31.2 Aanslagen huishoudens en forfaitaire bedrijven	54%		46%	5.126	2.768	-	2.358
	7130 31.3 Aanslagen zuiveringsheffing overige bedrijven	54%		46%	693	374	-	319
	7140 31.4 Aanslagen watersysteemheffing gebouwd, ongebouwd en natuur	54%		46%	44	24	-	20
	7145 31.5 Aanslagen verontreinigingsheffing	54%		46%	-			
	7150 31.6 Verzoek-, bezwaar- en beroepschriften huishoudens en forfaitaire bedrijfsruimten	54%		46%	-	-	-	-
	7160 31.7 Bezwaar- en beroepschriften zuiveringsheffing overige bedrijven	54%		46%	-	-	-	-
	7170 29.7 Bezwaar en beroepschriften watersysteemheffing gebouwd, ongebouwd en natuur	54%		46%	-	-	-	-
	7180 31.9 Bezwaar- en beroepsschriften verontr.heff.	54%		46%	-			
7300 30 Invordering	7310 32.1 Betalingsverwerking aanslagen	54%		46%	-	-	-	-
	7320 32.2 Kwijtschelding	54%		46%	-	-	-	-
	7330 32.3 Invorderingsmaatregelen aanslagen	54%		46%	-	-	-	-
					5.862	3.165	-	2.696
8000 BESTUUR EN COMMUNICATIE								
8100 31 Bestuur	8110 33.1 Bestuur	67%		33%	2.146	1.430	-	715
	8112 33.2 Contributie Unie	67%		33%	-	-	-	-
	8120 33.3 Bestuursondersteuning	67%		33%	721	481	-	240
	8130 33.4 Beheer niet-reglementaire taken	50%		50%	383	192	-	192
8200 32 Externe communicatie	8210 34.1 Externe communicatie	55%		45%	966	531	-	435
					4.216	2.634	-	1.582
9000 DEKKINGSMIDDELEN EN SALDO								
9100 Dekkingsmiddelen en saldo	9110 Onvoorzien	47%	0%	53%	499	234	-	264
	9120 Mutaties algemene reserves (= bespaarde rente uit scenario's	per post beoordeeld			-528	-210		-318
	9120 Mutaties algemene reserves (staat van reserves: rente bestemmingsreserves & voorzieningen)	per post beoordeeld						
	9130 Belastingopbrengst	per post beoordeeld			-117.708	-59.026		-58.681
	9140 Dividend	47%	0%	53%	-	-	-	-
	9150 Opbrengst CBL en Switchtransactie	47%		53%	-7.145	-3.358		-3.787
	9160 Exploitatiesaldo	per post beoordeeld			-			
	9190 Saldo	47%	0%	53%	-	-	-	-
					-124.882	-62.360	-	-62.522
Resultaat exclusief bijdrage Provincie					2.416	1.525	1.435	-545
Bijdrage provincie					-1.435		-1.435	
Resultaat inclusief bijdrage Provincie					981	-	-1.435	-

Bijlage IV: Staat van vaste activa (gecomprimeerd)

Staat van activa ingedeeld naar categorieën Waterschapswet (alle bedragen x € 1.000)	Aanschafwaarde 1/1		Externe vermeerderingen		Externe verminderingen		NETTO UITGAVEN TOTAAL	Aanschafwaarde 31/12	
	Aanschaf- prijs	Subsidies/ bijdragen	Overname	Nieuwbouw derden	Verkoop	Subs./bijdr. lopend jaar		Aanschaf- prijs	Subsidies/ bijdragen
IMMATERIËLE VASTE ACTIVA									
Uitgaven Onderzoek en Ontwikkeling	19.970	3.059		1.682		79	1.602	21.652	3.138
Subsidies en bijdragen aan rijk	149							149	
Subsidies en bijdragen aan openbare lichamen	11.615	528		1.187			1.187	12.802	528
Subsidies en bijdragen aan overigen	432	67						432	67
Geactiveerde bijdrage rijk	36.185			9.000			9.000	45.185	
Overige immateriële vaste activa	39.342	1.991		1.698			1.698	41.040	1.991
MATERIËLE VASTE ACTIVA - in exploitatie									
Gronden en terreinen	12.255	5.638						12.255	5.638
Vervoermiddelen	270							270	
Machines, apparaten en werktuigen	8.514	1.015						8.514	1.015
Bedrijfsgebouwen	38.245	839						38.245	839
Dienstwoningen	399							399	
Waterkeringen	75.989	63.029						75.989	63.029
Watergangen, kunstwerken en gemalen	152.663	57.501						152.663	57.501
Zuiveringstechnische Werken Transportsyst.	156.197	42.676		48			48	156.246	42.676
Zuiveringstechnische Werken Zuiveringsinst.	209.055	23.252		18			18	209.073	23.252
Zuiveringstechnische Werken Slibverw.inst.	44.647	632						44.647	632
Vaarwegen en havens	18.481	9.297						18.481	9.297
Overige materiële vaste activa	2.328							2.328	
MATERIËLE VASTE ACTIVA - onderhanden werken									
Gronden en terreinen	4.324	474						4.324	474
Vervoermiddelen	3.683		800				800	4.483	
Machines, apparaten en werktuigen	1.633		643				643	2.276	
Bedrijfsgebouwen	755			1.911			1.911	2.666	
Waterkeringen	68.496	63.433		15.290		9.053	6.238	83.786	72.485
Watergangen, kunstwerken en gemalen	18.322	2.338		5.714		-253	5.967	24.037	2.086
Zuiveringstechnische Werken Transportsyst.	5.489			9.821			9.821	15.310	
Zuiveringstechnische Werken Zuiveringsinst.	16.931			6.771			6.771	23.701	
Zuiveringstechnische Werken Slibverw.inst.	920	387		1.500		630	870	2.420	1.017
Vaarwegen en havens	886			871			871	1.757	
FINANCIËLE VASTE ACTIVA									
Kapitaalverstrekkingen bedrijven	41.637							41.637	
Verstreckte geldleningen	3.212	3.212						3.212	3.212
Totaal Immateriële vaste activa	107.693	5.646		13.567		79	13.488	121.260	5.725
Mat.vaste activa in exploitatie	719.041	203.880		67			67	719.108	203.880
Mat.vaste activa onderhanden	121.439	66.632	1.443	41.878		9.430	33.891	164.759	76.062
Totaal Materiële vaste activa	840.480	270.511	1.443	41.944		9.430	33.958	883.868	279.941
Totaal Financiële vaste activa	44.849	3.212						44.849	3.212
TOTALE VASTE ACTIVA	993.022	279.370	1.443	55.512		9.509	47.446	1.049.977	288.879

Staat van activa ingedeeld naar categorieën Waterschapswet (alle bedragen x € 1.000)	Cumulatieve afschrijving per 1/1	Afschrijvingen		Afschrijving einde bkjr cumulatief	Boekwaarde		Totale rente	Tegen-raming	Totale kapitaallast 2017
		Normale afschrijving	Extra afschrijving		Boekwaar-de 1/1	Boekwaar-de 31/12			
IMMATERIËLE VASTE ACTIVA									
Uitgaven Onderzoek en Ontwikkeling	10.084	1.771		11.854	6.828	6.659	179	-98	1.852
Subsidies en bijdragen aan rijk	90	5		95	60	55	1		6
Subsidies en bijdragen aan openbare lichamen	2.568	313		2.881	8.518	9.393	214	-67	460
Subsidies en bijdragen aan overigen	180	13		194	184	171	4		18
Geactiveerde bijdrage rijk	7.712	6.144		13.856	28.473	31.329	773		6.917
Overige immateriële vaste activa	25.466	2.790		28.256	11.885	10.793	298	-64	3.025
MATERIËLE VASTE ACTIVA - in exploitatie									
Gronden en terreinen	1.450	3		1.453	5.167	5.164	121		124
Vervoermiddelen	118	34		152	152	118	4		37
Machines, apparaten en werktuigen	5.689	568		6.256	1.810	1.242	42		610
Bedrijfsgebouwen	10.254	1.124		11.378	27.152	26.028	636		1.760
Dienstwoningen	152	11		163	247	236	6		17
Waterkeringen	6.211	355		6.566	6.749	6.394	158		513
Watergangen, kunstwerken en gemalen	33.649	3.828		37.477	61.513	57.685	1.442		5.269
Zuiveringstechnische Werken Transportsyst.	64.993	3.200		68.193	48.528	45.377	1.138		4.338
Zuiveringstechnische Werken Zuiveringsinst.	101.864	7.063		108.927	83.939	76.895	1.967		9.030
Zuiveringstechnische Werken Slibverw.inst.	15.402	2.613		18.015	28.613	26.000	671		3.283
Vaarwegen en havens	4.854	496		5.350	4.330	3.834	101		597
Overige materiële vaste activa	371	73		444	1.956	1.883	46		119
MATERIËLE VASTE ACTIVA - onderhanden werken									
Gronden en terreinen	19	38		57	3.831	3.793	90		128
Vervoermiddelen	158	587		745	3.525	3.738	92	-40	640
Machines, apparaten en werktuigen	163	322		485	1.470	1.792	42	-30	333
Bedrijfsgebouwen	6	10		16	749	2.650	40	-1	49
Waterkeringen		12		12	5.063	11.288	192	-9	195
Watergangen, kunstwerken en gemalen	12	413		425	15.973	21.526	444	-160	698
Zuiveringstechnische Werken Transportsyst.	6	65		70	5.483	15.239	244	-24	284
Zuiveringstechnische Werken Zuiveringsinst.	590	1.053		1.643	16.340	22.058	462	-24	1.492
Zuiveringstechnische Werken Slibverw.inst.					533	1.403	23		23
Vaarwegen en havens		176		176	886	1.581	31	-61	146
FINANCIËLE VASTE ACTIVA									
Kapitaalverstrekkingen bedrijven	25.861	2.339		28.200	15.776	13.436	825		3.164
Verstrekte geldleningen									
Totaal Immateriële vaste activa	46.099	11.036		57.135	55.948	58.400	1.469	-229	12.277
Mat.vaste activa in exploitatie	245.007	19.367		264.373	270.155	250.855	6.332		25.699
Mat.vaste activa onderhanden	954	2.677		3.630	53.853	85.068	1.659	-349	3.987
Totaal Materiële vaste activa	245.960	22.043		268.003	324.008	335.923	7.992	-349	29.686
Totaal Financiële vaste activa	25.861	2.339		28.200	15.776	13.436	825		3.164
TOTALE VASTE ACTIVA	317.921	35.419		353.339	395.732	407.759	10.285	-578	45.127

Bijlage V: Staat van geldleningen (gecomprimeerd)

Soort lening (alle bedragen x € 1.000)	Restant- bedrag lening begin boekjaar	Mutaties in 2017		Restant- bedrag lening einde boekjaar	Aflossing in het volgend boekjaar	Totaal rente ten laste van het boekjaar	Gem. restant- looptijd	Gem. rente- voet
		Vermeer- deringen nieuwe leningen	Verminde- ringen aflossingen					
Andere geldleningen financiële instellingen	344.093	22.000	9.233	356.860	9.213	9.576	26,5	2,70%
TOTAAL	344.093	22.000	9.233	356.860	9.213	9.576	26,5	2,70%

Bijlage VI: Principes waarmee de kosten en opbrengsten aan de beheerproducten zijn toegerekend

Wijze van doorberekening kostenplaatsen

Sleutel	Toerekening van:	Toerekening aan:	Principe van toerekening
Sleutel A	Kostenplaats 1010 Kapitaallasten	Primaire en ondersteunende beheerproducten	Op basis van specifiek nut (staat van activa)
Sleutel B	Kostenplaats 1030 Dienstauto's Kostenplaats 1031 Dienstkleding	Afdelingskostenplaatsen	Op basis van specifiek nut
Sleutel C	Afdelingskostenplaatsen 2000 t/m 2999	Primair beheerproducten	Op basis van begrote uren/fte's per beheerproduct

Wijze van doorberekening ondersteunende beheerproducten

Sleutel	Toerekening van:	Toerekening aan:	Principe van toerekening
Sleutel D	OP 21000 Centraal management OP 32000 Personeelsbeleid en -beheer OP 34000 Algemeen juridische ondersteuning OP 36000 Interne faciliteiten OP 55000 Interne voorlichting	Primaire beheerproducten	Op basis van begrote uren/fte's per beheerproduct
Sleutel E	OP 35000 Huisvesting OP 44000 Informatiebeleid en automatisering	Primair beheerproducten en investeringsprojecten	Op basis van begrote uren/fte's per beheerproduct of project
Sleutel F	OP 31000 Organisatiebeleid en -beheer OP 41000 Financieel beleid OP 42000 Meerjarenraming en begroting OP 43000 Comptabiliteit OP 51000 Bestuursprogramma en voorj.nota OP 52000 Kwaliteitszorg-, arbeidsomstandigheden- en milieuzorgbeleid en -beheer OP 53000 Concerncontrol OP 54000 Management- en bestuursrapportages	Primaire beheerproducten	Op basis van de directe kosten per beheerproduct (inclusief de doorberekende personeels- en kapitaallasten)
Sleutel G	OP 61000 Centrale (geo)grafische informatie OP 71000 Muskusrattenbestrijding N-B	Primair beheerproducten	Op basis van specifiek nut/specifieke afspraken
Sleutel H	OP 70000 Nieuwbouw	Investeringsprojecten	Op basis van de begrote fte's per project

OP = Ondersteunend beheerproduct

Gemeenschappelijke regeling Muskusrattenbestrijding Noord-Brabant

BEGROTING 2017

Aanleiding

Door de waterschappen Aa en Maas, De Dommel en Brabantse Delta is een gemeenschappelijke regeling getroffen voor uitvoering van de muskus- en beverrattenbestrijding in Noord-Brabant. Op grond van de aangepaste Waterwet is de muskusratten- en beverrattenbestrijding vanaf 1-1-2011 een wettelijke waterschapstaak. Voordien was de bestrijding provinciaal georganiseerd.

Muskus- en beverratten worden bestreden om schade aan vooral waterstaatswerken (zoals dijken, kades en oevers van watergangen) te voorkomen. Bij een goede bestrijding is de rattenpopulatie dermate laag, dat de vraatschade aan natuurlijke vegetaties en gewassen minimaal is of niet voorkomt. Voor de beverrat is uitroeiing in het binnenland de landelijke doelstelling. De bestrijding geschiedt vooral met louter mechanische vangmiddelen, zoals klemmen en vangkooien. In het gehele gebied zijn 31 personen actief die het jaar-rond Muskus- en beverratten speuren en vangen. In natuurgebieden worden met de beheerder afspraken gemaakt over methode en tijdstip van betreden.

Door de rattenpopulatie zo laag mogelijk te houden kan het aantal uitstaande vangmiddelen laag worden gehouden. De vangmiddelen en -methoden zijn zodanig aangepast dat bijvangst (vangst niet zijnde muskus- of beverrat) tot een minimum worden beperkt. Mede daardoor is het aantal bijvangsten ook relatief laag en vormen deze daardoor geen bedreiging voor het voortbestaan van de betreffende diersoorten.

In 2015 werden 3.496 muskusratten en 9 beverratten gevangen. De Brabantse bestrijdingsorganisatie voldoet aan de landelijk gestelde norm van 0,15 vangst per km watergang. De vangsten zijn in 2015 ongeveer 9% lager dan in 2012. Begin 2013 is gestart met een landelijk onderzoek, 'de Veldproef', waarbinnen wetenschappelijke gegevens worden verzameld. Nadat het driejarig onderzoek is afgerond wordt de maatschappelijke discussie gevoerd over nut en noodzaak van de bestrijding. Binnen de Veldproef zijn Brabant en Lelystad specifiek aangewezen waarbinnen de methode van Objectbescherming wordt toegepast. De kosten van het gehele onderzoek worden door de Unie van Waterschappen gedragen. Deelname gebeurt dus kostenneutraal. Met ingang van 2015 is de organisatie gestart met de digitale registratie van de vangstgegevens, hierdoor worden nu structurele kosten gemaakt.

Context

In de gemeenschappelijke regeling is opgenomen dat waterschap Brabantse Delta verantwoordelijk is voor het opstellen van een begroting. Volgens artikel 4, lid 1 van deze regeling dient het ontwerp van de begroting vooraf ter goedkeuring te worden voorgelegd aan de overige deelnemende waterschappen. Bestuurlijke afstemming daarover vindt plaats in de maand juli en kunnen de deelnemers hun zienswijzen over de conceptbegroting indienen. Na bespreking in een bestuurlijk vooroverleg wordt de begroting 2017 formeel ter goedkeuring aan de besturen van de waterschappen gestuurd.

Gemeenschappelijke Regeling Muskusrattenbestrijding Noord-Brabant begroting 2017

	Rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017
Kosten			
Salarissen en sociale lasten	€ 1.425.963	€ 1.420.000	€ 1.439.400
Overige personeelslasten	€ 21.565	€ 54.800	€ 39.800
Personeel van derden	€ 111.104	€ 55.000	€ 83.000
Duurzame gebruiksgoederen	€ 22.528	€ 5.000	€ 20.000
Overige gebruiks- en verbruiksgoederen	€ 44.404	€ 65.000	€ 50.200
Energie	€ 1.494	€ 2.500	€ 2.000
Verzekering	€ 4.070	€ 2.950	€ 3.800
Onderhoud door derden	€ 551	€ 5.000	€ 2.500
Overige diensten door derden	€ 219.095	€ 90.100	€ 179.200
Doorbelasting administratieve ondersteuning	€ 17.500	€ 17.500	€ 17.850
Doorbelasting afdelingshoofd	€ 16.000	€ 16.000	€ 16.350
Doorbelasting dienstauto's	€ -	€ 233.000	€ 104.000
Doorbelasting dienstkleding	€ 25.000	€ 25.000	€ 25.000
Doorbelasting ondersteunende beheerproducten	€ 267.295	€ 264.150	€ 276.200
Totaal kosten	€ 2.176.568	€ 2.256.000	€ 2.259.300
Opbrengsten			
Vergoeding werkzaamheden landelijke veldproef	€ 42.746		
Overige personeelsbaten	€ 32.873		
Nog te dekken door waterschappen	€ 2.100.949	€ 2.256.000	€ 2.259.300
Totaal opbrengsten	€ 2.176.568	€ 2.256.000	€ 2.259.300
Bijdrage per waterschap	€ 700.316	€ 752.000	€ 753.100

Toelichting op de begroting 2017

Salarissen en sociale lasten (raming 2017 € 1.439.400,-)

De post salarissen en sociale lasten is als volgt opgebouwd:

Begroting 2017	bedrag
Salarissen	€ 1.006.100
Individueel Keuze Budget	€ 227.800
Sociale lasten	€ 224.500
Werkgeversaandeel ZVV	€ 80.100
Ambtsjubilea/bijzonder belonen	€ 28.400
Overwerk	€ 2.000
Totaal salarissen en sociale lasten	€ 1.568.900
ten laste van voorziening Sociaal Statuut	€ -129.500
Per saldo salarissen en sociale lasten	€ 1.439.400
Begroting 2016	
Per saldo salarissen en sociale lasten	€ 1.420.000
<i>Stijging begroting 2017 t.o.v. 2016</i>	€ 19.400
<i>% stijging begroting 2017 t.o.v. 2016</i>	1,37%

In de begroting 2017 is voor de raming van de salarissen en sociale lasten uitgegaan van de prognose 2016 vermeerderd met 2%. De huidige CAO loopt tot 01-01-2017. De werkelijke personele formatie bedraagt m.i.v. 1 mei 2016 30,69 fte. Vanaf 01-01-2012 bedraagt de toegestane formatie 30,69 fte. In voorgaande jaren bedroeg de overbezetting 0,2 fte. In december 2015 heeft een medewerker (1 fte) het waterschap verlaten. De vacature is per 1 mei 2016 ingevuld door een medewerker met 0,8 fte formatieplaats.

Voorziening Sociaal Statuut

Voor de uitvoering van de regelingen Sociaal Statuut Overdracht muskusrattenbestrijding is in 2010 een afkoopsom van € 1,7 miljoen van de provincie Noord-Brabant ontvangen. Uit de afkoopsom is een voorziening gevormd waaruit de verplichtingen, die uit het Sociaal Statuut voortkomen, in de toekomst worden voldaan. Voor 2017 wordt een bedrag van € 129.500,- van de salariskosten van de muskusratten-bestrijders ten laste van de voorziening geboekt.

Overige personeelslasten (raming 2017 € 39.800,-)

Dit betreft de opleidingskosten, Arbozorg en personeelsexcursies. Van de totale raming van € 39.800,- is € 31.000,- bestemd voor opleidingskosten. In de CAO 2015-2016 is bepaald dat de medewerkers per 1 januari 2016 de beschikking krijgen over een basis budget voor opleiding, ontwikkeling loopbaan en vitaliteit. Het persoonsgebonden budget bedraagt € 5.000,- per 5 jaar. Er is vanuit gegaan dat per medewerker gemiddeld € 1.000,- per jaar opgenomen wordt. De afdeling bestaat uit 31 medewerkers; totaal gemiddeld per jaar € 31.000,-. Niet uitgesloten kan worden dat de werkelijke kosten per jaar aanzienlijk kunnen fluctueren.

Personeel van derden (raming 2017 € 83.000,-)

Dit betreft de inhuurkosten van een adviseur van waterschap Scheldestromen. Uitgegaan is van de werkelijke kosten in 2015 vermeerderd met 2% per jaar; totaal 4%. Voor 2017 wordt voor de inhuur van de adviseur € 73.000,- geraamd. Er wordt afgerekend op basis van werkelijke uren en salariskosten. Daarnaast is een raming van € 10.000,- opgenomen voor de inhuur van tijdelijk personeel bij ziekte. In 2015 bedroegen de totale kosten voor inhuur € 111.000,-. Er was extra personeel ingehuurd i.v.m. de veldproef en vervanging wegens ziekte.

Duurzame gebruiksgoederen (raming 2017 € 20.000,-)

Deze post betreft de aanschaf van boten en aanhangwagens.

Overige gebruiks- en verbruiksgoederen (raming 2017 € 50.200,-)
Dit betreft de aanschafkosten van klemmen, gaas en fuiken

Energie (raming 2017 € 2.000,-)
Dit betreft de brandstofkosten van de vaar- en voertuigen.

Verzekering (raming 2017 € 3.800,-)
Dit betreft de kosten van de ongevallenverzekering en de materieelverzekering.

Onderhoud door derden (raming 2017 € 2.500,-)
Dit betreft de onderhoudskosten en keuringen van boten en quads.

Overige diensten door derden (raming 2017 € 179.200,-)
Dit betreft o.a. de kosten van telefoon, applicatie mobielwerken en vergunningen. Ook zijn de verblijfkosten (€ 49.500,-) en vergoedingen eigen vervoer (€ 94.700,-) hieronder opgenomen. Bij het opstellen van de begroting 2016 werd verwacht dat in 2016 alle medewerkers gebruik zouden gaan maken van dienstauto's. Dit bleek niet haalbaar. Er is gekozen voor een overgangsregeling waarbij de medewerkers een eenmalige vergoeding (€ 1.500,- bruto) is aangeboden bij de overstap op een dienstauto in 2016. Dit als vergoeding voor de kosten die de medewerkers hebben gemaakt om hun auto geschikt te maken voor hun functie. Er zijn 12 medewerkers die gebruik van de afkoopregeling. De overige 19 medewerkers blijven tot 2018 gebruik maken van eigen auto's en ontvangen daarvoor een kilometervergoeding. De raming hiervoor bedraagt voor 2017 € 94.700,-. De kosten voor dienstauto's worden voor 2017 geraamd op € 104.000,- (zie post doorbelasting dienstauto's). De totale kosten van vervoer bedragen daarmee € 198.700,- in 2017.

Kostenpost	Begr 2016	Begr 2017
eigen vervoer		€ 94.700
dienstauto's	€ 188.000	€ 104.000
afkoopregeling	€ 45.000	
Totale kosten	€ 233.000	€ 198.700

Administratieve ondersteuning (raming 2017 € 17.850,-)
Dit betreft de ondersteuning door de afdelingen financiën en bedrijfsbureau.

Doorbelasting diensthoofd (raming 2017 € 16.350,-)
De muskusrattenbestrijders maken onderdeel uit van de Afdeling Onderhoud en Muskusrattenbestrijding. Een deel van de uren van het afdelingshoofd wordt daarom doorbelast (gemiddeld 9 uur per week).

Doorbelasting dienstauto's (raming 2017 € 104.000,-)
In 2015 is -in verband met de Arbo voorschriften- het besluit genomen dat de muskusrattenbestrijders voorzien worden van dienstauto's. In 2016 worden 12 dienstauto's aangeschaft. De aanschaf van de overige 19 dienstauto's zal plaatsvinden in 2018. De totale investering wordt geraamd op € 986.000,-, waarvan € 372.000,- in 2016 en € 614.000,- in 2018. De doorbelasting betreft de kapitaallasten en de overige jaarlijkse lasten van onderhoud e.d. van de dienstauto's. In de begroting 2016 bedroeg de raming € 233.000,- (zie bovenstaande tabel).

Doorbelasting van de kosten van ondersteunende beheerproducten (raming 2017 € 276.200,-)
Volgens de BBP methodiek, die bij waterschap Brabantse Delta gehanteerd wordt, worden de kosten van de ondersteunende beheerproducten op basis van bestede uren of directe kosten toegerekend aan de beheerproducten. Uitgaande van de reguliere toerekeningsystematiek zou een boven proportioneel bedrag aan overheadkosten aan de muskusrattenbestrijding Noord-Brabant toegerekend worden. Vervolgens is daarom per ondersteunend beheerproduct beoordeeld in welke mate het bijdraagt aan de taak en wat een realistische vergoeding is. In onderstaande tabel wordt een overzicht gegeven.

Toerekening aan muskusrattenbestrijding Noord-Brabant		
Ondersteunend beheerproduct	kosten	Grondslag *)
Ontwikkeling, implementatie en onderhoud informatieplan (ICT)	€ 30.000,-	2 fte
Huisvesting	€ 18.700,-	2 fte
Centraal management	€ 3.200,-	2 fte
Personeelsbeleid en -beheer	€ 152.500,-	31 fte
Interne voorlichting	€ 9.900,-	31 fte
Algemeen bestuurlijke en juridische ondersteuning	€ 5.200,-	2 fte
Interne faciliteiten	€ 22.700,-	2 fte
Organisatiebeleid en -beheer	€ 2.750,-	2 %
Financieel beleid	€ 4.600,-	2 %
Meerjarenraming en begroting	€ 2.050,-	2 %
Comptabiliteit	€ 14.250,-	2 %
Bestuursprogramma en Kadernota	€ 1.250,-	2 %
KAM	€ 4.000,-	2 %
Concerncontrol	€ 4.500	2 %
Managements- en bestuursrapportages	€ 600,-	2 %
Totale doorberekeningen	€ 276.200,-	

*) De formatie van de afdeling muskusrattenbestrijding bedraagt 30,69 formatieplaatsen;
2% van de totale kosten van het ondersteunend beheerproduct
(basis Rekening 2015 vermeerderd met 2 x 1,75% per jaar = 3,5%)

Bijdrage deelnemers (bijdrage 2017 € 753.100,-)

Ten opzichte van de begroting 2016 stijgt de bijdrage per deelnemer in 2017 met € 1.100,- (0,2%).

Meerjarenraming 2017-2021

Bij het opstellen van de meerjarenbegroting is gerekend met een inflatiepercentage van 2% per jaar. Voor de loonkosten is uitgegaan van 2% stijging op basis van te verwachte cao-afspraken en premieontwikkelingen.

Meerjarenraming	2017	2018	2019	2020	2021
Kosten					
Salarissen en sociale lasten	€ 1.439.400	€ 1.467.484	€ 1.489.832	€ 1.520.180	€ 1.536.939
Overige personeelslasten	€ 39.800	€ 40.596	€ 40.776	€ 40.959	€ 41.145
Personeel van derden	€ 83.000	€ 84.660	€ 86.353	€ 88.080	€ 89.842
Duurzame gebruiksgoederen	€ 20.000	€ 20.400	€ 20.808	€ 21.224	€ 21.649
Overige gebruiks- en verbruiksgoederen	€ 50.200	€ 51.204	€ 52.228	€ 53.273	€ 54.338
Energie	€ 2.000	€ 2.040	€ 2.081	€ 2.122	€ 2.165
Verzekering	€ 3.800	€ 3.876	€ 3.954	€ 4.033	€ 4.113
Onderhoud door derden	€ 2.500	€ 2.550	€ 2.601	€ 2.653	€ 2.706
Overige diensten door derden	€ 179.200	€ 86.200	€ 87.924	€ 89.682	€ 91.476
Doorbelasting administratieve ondersteuning	€ 17.850	€ 18.207	€ 18.571	€ 18.943	€ 19.321
Doorbelasting afdelingshoofd	€ 16.350	€ 16.677	€ 17.011	€ 17.351	€ 17.698
Doorbelasting dienstauto's	€ 104.000	€ 273.250	€ 278.715	€ 284.289	€ 289.975
Doorbelasting dienstkleding	€ 25.000	€ 25.500	€ 26.010	€ 26.530	€ 27.061
Doorbelasting ondersteunende beheerproducten	€ 276.200	€ 281.724	€ 287.358	€ 293.106	€ 298.968
Totaal kosten	€ 2.259.300	€ 2.374.368	€ 2.414.222	€ 2.462.425	€ 2.497.396
Bijdrage per waterschap	€ 753.100	€ 791.456	€ 804.741	€ 820.808	€ 832.465
stijging t.o.v. voorgaande jaar		5,09%	1,68%	2,00%	1,42%

In meerjarenraming is rekening gehouden dat de komende jaren 5 medewerkers de AOW leeftijd bereiken. Onderstaand is de besparing per jaar weergegeven die ontstaat door de lagere salariskosten van de nieuwe medewerkers.

Jaar	bedrag
2017	€ 1.100,-
2018	€ 4.500,-
2019	€ 5.300,-
2020	€ 11.700,-
2021	€ 19.200,-

De stijging in 2018 wordt veroorzaakt door de dienstauto's.

Kostenpost	Begr 2016	Begr 2017	Begr 2018
eigen vervoer		€ 94.700	
dienstauto's	€ 188.000	€ 104.000	€ 273.500
afkoopregeling	€ 45.000		
Totale kosten	€ 233.000	€ 198.700	€ 273.500

Waterschap Brabantse Delta

Waterschap Brabantse Delta zorgt voor sterke, veilige dijken en kades,
zuivert rioolwater, regelt de hoogte van het water en beschermt de natuur.

Waterschap Brabantse Delta
Postbus 5520, 4801 DZ Breda
T 076 564 10 00
info@brabantsedelta.nl
www.brabantsedelta.nl